

80003000

وکتب نظام الدین عبدالغفور احمد

وه لادمانه وهی چه ندره خنه به ك
وه رباره ی

ئیسلام

تصویر ابو عبد الرحمن الكردي

وہ لامدانہ وی چہند
رہ خندیک دہریارہی نیسلام

وہ لآمدانہ وہی چہند رہ خنہ یہک دہربارہی نیسلام

نوسینی

نظام الدین عبدالحمید

یو بلاوکر دہ وراکٹن

ماہی لمپایہ انجمہی پانیزاواہ ہا نوسینگی نمفسیر

نلوی کتبیب: وہ لآمد انجمہی چہند رخنہ پیکہ دہر ہارمی ایسلام
 نوسیر: نظام الدین عبدالحمید
 بلاؤ کردنجمہی: نوسینگی نمفسیر ہا بلاؤ کردنجمہو راگہ ہاندن ہموئیر
 ختہ ت: نموزاد کڑس
 ہمرک: امین مخلص
 نوزہ و سلی چنپ: پیکم ۱۴۲۸ ای - ۲۰۰۷ ز
 تیرلز: ۱۰۰۰ دانہ

لہ پھر نوہ ہارہائی کشائی کتبستانہ کتن (مارمی سپاردنی لایا، ای سلی ۲۰۰۷ ی درلومتن

ہا بلاؤ کردنجمہو ر سگمہنڈن
 ہموئیر - شعلی دیکہ - زیر لولائی شریں پامس
 ت: ۲۲۱۱۶۵ - ۲۲۰۹۰۸ - ۲۲۱۱۶۸
 موبائل: ۰۷۵ - ۱۶۰ ۵۱ ۲۲ - ۰۷۵ - ۱۶۸ ۷۱ ۹۱
 tafseeroffice@yahoo.com
 tafseeroffice@maktoob.com
 altafseer@hotmail.com

www.al-tafseer.com

پیشہ کی

سوپاس بڑ خودای بہرزی بیوتنہ، کہ ہم کائیناتہی بہ شیتوہ یہ یکی زور رٹک و عہ جایہ بو سہر سورہینہر ہیناوتہ دی، کہ نادرہ میزاد بہ شینگہ لہ بہ شہ کانی، ہم نادرہ میزادہ، کہ بچو ہوش و تینگہ یشتو زویانی پتہ خشوہ، تاوہ کو کاروباری ژیانی خوی لہم زہمینہ دا بہ باشی رٹک بجات و شارستانہ تی تیا بیئتہ دی و بیئتہ سہرژک و بہ نرخترینی ہمہو گیان لہ بہرہ کانی دیکہی، کہ تیای تہ ژین۔

سہلات و سہلاری خودا لہ سہر پتہ مہرمان بیئت، کہ بہرژترین کہ سہ پتی بہ سہر ہم زہمینہ یا کہوت بیئت، بارانی رہمتی خوداش بہ سہر یارہ کانی و شورنگہ و توتوہ کانی تری بیئت، تا زہمین ژیانی تیا تہ بریت و دوارژو پو تہ دات۔

خودای بہرزی بیوتنہ دواترین ٹایینی و بہرژترین نیازم و قانونی خوی بڑ پتہ مہرمانی نازدارمان ناردہ خواہوہ (درودی خودای لہ سہر بیئت)، تا دواکہ و توتوہ کانی بہ دواکہ و تنی شہرہ فداربج۔

یہ کہمین میللت کہ روی کرد بیئتہ ہم ٹایینہ، دواہ شورنگہ و تنی عہرہ بہ کان، میللتی کوردہ، کہ بہر دواکہ و تنہی لہ دہست خراپہی ٹیرانیہ کان و بیویا و ہری چہ پہ لیان رزگاریان بو، لہ زہتی بچہ راستی و سہر فرازیان چشت۔

میللتی کورد بہ درژایی حوکی نیسلامی لہ ہمہو کاتیکیا خدمت گوزاری ٹایینہ کہ بیان بوون، لہ ہمہو چہرختیکیا مرژئی زانار دانای بہرزی تیندا ہلکہ و توتوہ، بہ ہمہو دلٹک و شہرقتک بونہ تہ تہندام

بؤ بهرهم هينانی تهو شارستانيه تهو تهو هزاره ته نيسلامييه ، که چهند چهرخنيک نه گه شايه وهو روناکی به هه مو لانيکی زه مين نه گه ياند لهو کاتانه ی، که ولاتانی تر، به تايبه تی تهو روپا له تاريکايی نه زانين و دراکه و تن نه ژيان و سهریان ته هيتاو سهریان نه برد.

دوژمنانی نايینی نيسلام له م يهک دو چهرخه ی رابردو، که هه ستیان به بن هيزی به ړيو به رانی مسولمانه کان کردو ديتيان ولاته کانيان رو له دراکه و تنه، هيرشيان هيتايه سر تهو ولاتانه، هه ر لايه ی به شتيک لهو دوژمنانه چنگی خزی لن گي کرد.

به شتيکی مه راسی ته وانه تهو بو، تا بؤيان بکريت مسولمانه کان له نايينه که يان دوربخه نه وهو، له ناو دليان بن هيزی بکه ن، تا چؤن نه يانه ویت تهو ها بياندؤشن، چونکه نه يانزانی نه گهر نايينه که يان له ناو دليان به هيزو به جو شبيت، به سه رؤ کايه تی بيتگانه رازی نابو مليان بؤيان نانوتين و به رهن گاريان نه بن و ژيانيان بيتال نه که ن. بؤ نه مه پړؤ گرامه، خوئندنيان له هه مو پله تيکی خوئندنا وا دانا، که زانينکی نايینی تيدا نه بيت، تا ته وانه ی تيا نه خوئنو تيا دهر نه چن شتيک له فرمانه کان و فرمانيه ته کانی نايينه که يان نه زاننو، به ينيان له گه ليا بيچريت و چرای نيمان له ناو دليانا روی له کوژانه و بيت، تا بشوان لهو جتيانه ی له ناو کو مولا نه بنه خاوه ن قسه و ري نيشاندانو مامؤ ستايه تيان نه که وړته ژيرده ست، هه ولدن تهو ميلله ته ی له ناويانا نه ژين چ کورد بيت يان عه رب بيت يان تورک، هه روه ها هه ر ميلله تيکی تر له نايينه که يان دوريان بخه نه وهو به رو بيچرواييان به رن. ميلله تی کورد به شتيکی لهو که سانه که و ته ناو که نه يان سه ویت

په رده په کی رهش بخه نه به ینیان و به ینی ئایینه که یان. هر جاری په کینک له وانه نه ینی چی به زوبان بیت یان به قه له م و نوسین، وه کو به مانگه شم وهرین رهخه له بریاردانینکی ئایینی ئیسلام نه گرت و به شتواری نه یخاته به چار لیتی نه دوی، یان رهخه که ی روی پینه کاته فرمایشتینکی خودا یان فرمایشتینکی پیغه مبر ﷺ یان کرده په کی به بن نه وهی تینگات و بزانت هم قه لایه به هیزی ئایینی ئیسلام چه کوشی له ته نه که دروستکرای دوستی هیچ زیانینکی پیناگه ین و چه کوشه که ی به رو روی خوی خوار نه بیت و ه و نازار به دموچاری نه گه ین، هروها به بن نه وهی یو بکاته وه بزانت میلله تی کورد دوی نه وهی رونا کایی ئایینی ئیسلامیان پینگه یشت، به ه مو ناره زویه کو شوقیکه ره رویان تیکردو موسلمان بون، موسولمانیه تی و پروا ئیمان تیا نه له بارو و باوکانیان ره به میرات بزبان به ره خوار بژته و، تا گه یشتوته هم چه رخه، به رو خوار بونه وهی هم میراته له ناو میلله تی کوردا هر به رده و ام نه بیت تا کوتایی به دانیش توانی سر هم زه مینه یا دیت و زه میتیش له جیتی خوی نه ترازیت و تینک نه چیت، ننجا نه وهی پتی ناخوشه با سهری خوی له به رد بدات.

پروا به ئایینی ئیسلام له ناو هه ناری زوری زوری میلله تی کورد ره گی دا کوتا و ه به قولایا چژته خواره وه به شتویه ک تیا گه بره که هه لقه ندن و جیا کرده وهی له توانای رهخه ی گنده لی رهخه لینگرتوان نیه ^(۱). شایه دیکیش نه وهی تۆ نه گه ر له هر رژیکی هه ینیا له

(۱) لنجا نه گه ر چهند کسینک له هر لایه کی کورده ستان له ئایینه که یان وهر گم لین و برین به دیان - هر وه کو زانیرمه - نه وه کسلی پرچهن. وژشایی ئایینی ئیسلام له په گم و ژوره له هر پرچه لیان روی نه کرده و له بانو هیچ ناگنداره کیان به سر فرمایشته کلی ئایینی ئیسلام نه وه، نه وه شمپولی به هیزی پانو پوری موسولمانیه تی میلله تی کورده لینخن ناگندو زیان به روپه که ی ناگه ینن.

شاره کانا روبکه یته هدر مزگه ورتیک له مزگه وته کان، نه گهر نه ختیک له کاتی روتیکردنی دواېکه ویت. له ناریا جیت دمست کموت، نه میت له بهر هدیوانه کې دواتر له حموشه کې شتیک بڼ خږت داجه دیت و نوره کې تی له بهر به جی پیتیت.

نهو میتیک به دوزمنایه تی نایینی نیسلام مروتوبه کراوانه نه گهر بېجواپیان و له ناین هه ل گه پاره کېان هدر بڼ خویان بیت و له ناو دلپاندا بیت، به بهی شهوی بیانه ویت نهو بڼ نیمانیه و له ناین وهر گه پاره پان بلاوبکه نه وهر خه لکی کې به لاره بهرن و رخنه له ناین بگرن، نه و به وې له سهرین کېفی خویانه، چونیان نه ویت با پروایان وایت، خودای به رزی بڼ ویت له قورثانی پېوزیا نه فهر مویت (فمن شا. فلیزمن ومن شا. فلیکفر...) واته شهوی نه یه ویت مسولمان بیت و نیمان بیت کېفی خویه تی، نه ویش نه یه ویت بڼ پروا و کافر بیت کېفی خویه تی، له دنیا هیچ به رنکار تیک روی تن ناکات، له دواړو هدر که به پتی پروا کرده وې خوی جهزا ودره گرت.

به لآن نه وانه نه گهر بیانه وې نهو لاره شیهی هدیانه به خه لکی دیکه بگه ینن و هی دیکه پتو دواچر بگن، به قس و تار، یان به نوسن رخنه پوچه لیان روی پتیکه نه بېو پاره وې مسولمانه کان، نه و کاریکه مرثی مسولمانی راستگزی خودا په رست بیزی لښ نه یته وهر نه فره تی لښ نه کات.

نم شپوه که سانه نه بیت بهرام به ریان به ستریت و پوچه لی رخنه کانپان و ژنگاوی بېو پاره و کانپان دهر خرت تا که سانی بڼ کالو که م زانا پتپان نه خه له تین.

یه کینک لهوانه ی که خۆی به میژو زان نهخاته بهرچار دکتور جهمال رهشید نهحمده ناو، له لاپهړه ی (۲۹۸) تی بدرگی سنیهمی کتیبه که ی (ظهیر الکرد فی التاریخ) به رو قایمی و بهبن هیچ شهرمیک نه لیت: بز نهوی شوروه مهردای نابوری لای بنه ماله ی (عبد مناف) فرهوان بیت حه ج به جن هینان لای ناینی نیسلام بسوه کارنکی بناغه قایم که نهتهوی عهبد مناف مهدهستی بهم قسه یه پیغه مبه ره - درودی خوا ی له سدر بیت - ئالا که ی بهرز کردوه، له وتارنکی وای دهرخست که حه ج کردن جهزاکه ی هیچ نیه بهدهشت نه بیت.

ننجا نه ی برای بهر یز! ته ماشای نهم قسه یه بکه که نه لیت پیغه مبه ره حه جی بز بوژانده وهو رنکخستنی نابوری تیه که ی خۆی به پنیوست دانا، واته حه ج کردن له وه پیش تر نه بوه پیغه مبه ره بریاری له سدردا بز قازانج به بنه ماله ی (عبد مناف) گه یاند.

نهم کابرایه نهم قسه یه تی بهبن نهوی یو بکاته وهو تن بفکرئ نهو میژوهی وا دانه نیت که نهو زانایه تی و نه یزانیت به درۆی نهخاته وهو چه پزکینکی پیا نه مالیت، چونکه نهوهی نهختیک ناگاداری به سدر میژودا هه بیت بز دهرنه که ویت و نه زانیت که حه ج به جن هینان له کاتی جه نابی نیبراهیم پیغه مبه ره به پنیوست دانراوه.

خوا ی بهرزی بیوینه له قورنای پیغز له نایه تی (۲۷) له سورته ی (حه ج) بزمان دهرنه خات که نهم پنیوستیه ی به جه نابی نیبراهیم گه یاندوه، که نه فهرمویت ﴿وَأَذْنُ فِي الثَّامِ بِالْعَجِّ نَالُوكَ رَجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَبِيقٌ﴾ نایه ته که روی له جه نابی نیبراهیمه، چونکه له نایه تی پیش نهم نایه ته ده فهرمویت: ﴿وَأَذْ بَوَالِاَ لِإِبْرَاهِيمَ﴾

مَكَانَ الْاُتْبَةِ... ﴿ لیره به ئیبراهیم دده رمویت: پتړیستی هینانه دی
 حه ج به خه لك بگه یینه و بانگی بز رایه ل بگه.

ننجا نه بیښی خه لك له هه مو لایه لار له هه مو ریتیکی دورو نزیك
 به پیاده و به سواری خوشتو له كه عبه نه كه نه حه ج به جن دینن.
 ننجا له و كاته وه هوزه كانی عهرو ب هه موو سالتك له مانگی حه جا
 رویان نه كرده مه ككه و حه جیان نه كرده به چاوتیکی زور گه وه ته ماشای
 كه عبه یان نه كرده، نه گهر په كیتك له و جینگه په بارك كوشتی خزی
 بدیتایه دهستی توله سندنی بز درت نه نه كرده.

نه و عهرو بانه كه بز حه ج نه چون نه بوايه جلیکی تازه یان له بهر
 بوايه نه ك جلیك كه گوناوه كړدنې له گهل بوايه، نه وه نه ی بوايه له
 مه ككه داوای له په كیتك نه كرده جلی خزی بداتی تا بهر جله وه به دوری
 كه عبه وه بسوریته وه، نه وه ی جلی به ده ست نه كه و تایه شه وان به تاریكه
 شه و به روتی نه و سورانه وه به جن نه هینا.

ننجا تایه به چ زانینك و هوشنك و میتو زانینك نه م كابرایه نه و
 قسه بزگه نه ی خستو ته سر كاغه زو نویسیویه تی نه گهر دوژمنایه تی
 له گهل ناینی ئیسلام نه بیت.

چشتینکی ديكه له مه خراپتر له لاپهړه ی (۴۰۱) ی نه و بهرگه له
 كتیبه كی قسه په كی ديكی بزگه نی بهرام بهر پیغه مبه و كرده ښك
 نه وه من بزغم تا ئیستاكه هیچ كه سینك له دوژمنانی ئیسلام
 هه رچه ندك له دوژمنایه تیه كی تیژ بوییت به و هوشی خزی له وه
 به قدر تر گرتوه له وه ی پئ بدات بن نرخی روی تن بكاتو نه و درزو
 نیفتا بهرام بهر پیغه مبه و بكات كه نه و كابرایه روی تن كرده و

وتویه تی که له ناو میلله تیک نه ژیت و پښه وهی نوساره که له ۹۵% مسولمانه و به چاری حورمهت و به روزو خوشه وریستی ته ماشای پښه مېره که یی نه کات - سلاوی خوا یی له سر بیت - هم سهره تایه جینی ره تکر د نه وهی نه و قسه یی نه چونکه دریژه پیدانی نه ویت و نه بیت به سپاره یی کی تاییه تی به عه ره بی بیته نو سین و بلا و بکریته وه - چونکه کتیبکه یی به عه ره بیه - تا د هرون کینه داری نه و کابرایه به رامېر هم ناینه و نه و پښه مېره یی که میلله تی کورد شوینی که وتوه ناشکرا ببیت و دهر بخریت.....

حیکمت له فرورژنی پتغمه بهر ښی

باسیک لهو باسانه ی له ناین هه ل گه راوه کان ره خنه ی لس نه گرن،
 نه ویه نه لین پتغمه بهر مرژنیکي شه هوانی به، بویه نه بین له
 کاتیکدا چنه نافرته نیکي له ژیر بالا به، نه مه له گه ل پتغمه بهر ایه تی
 چن نه گوښت؟ نه گه ر پتغمه بهر بویه نه بو یان هیچ ژنیکي نه بینت،
 یان له نافرته نیک پتی نه خستایه ته ژیر بالی.

نه م جزوه که سانه که نه م قسانه نه که م پشانوهی هه ندیک له
 مرسته شریقه کان و دوژمنانی تایی نیسلام له روانی به مرژقانی که نیسه
 له قه له م نه درین نه بیونو کاوړتی نه که م، که به گز تایی نیسلام چونو
 په لاری پوچه ل پتغمه بهر نه گرن.

نه روانی به م ره خنه یه رو له پتغمه بهر نه که م له ناین وهر گه راوه کان و
 غه یه ناینه کائن که به دوژمنایه تی رو له تایی نیسلام و پتغمه بهری
 نیسلام نه که م گیل و نه قام و دل ره شن نازان مه به ست و مه رامی
 پتغمه بهر چی به له زور ژن هینانی.

نه گوښت یه کیک له وه لاسی نه م پرسیار و ره خنه یه بلیت لهو کاته ی
 که پتغمه بهری تیا ژیاوه ژن زور هینان باو به و عور و عاده تی
 کومه لایه تی بهو نیشانه ی ره نه نایه تی و خانه دانی سه رز کایه تی به،
 پتغمه بهر له م روه روی کر د ته عور و عاده تی قه و مه که ی که
 یه کیک به له هره خانه دانی نه و قه و مه.

پتغمه بهر جگه له پتغمه بهر ایه تی به که ی له مه دینه سه رز کی
 نه خومه نی نیسلامی به، سه رز که کان له هه مو کاتیک ولایتیک هه ندیک

مافیان بز ہدیہ زیادو جیواز لہ مافی دانیشٹوانی ولتہ کانیان و
ہندیك کاری جیوازیان بز بریار ندریت کہ بز غیری نہوان نیہ ،
نجا با نمہ (فرہ ژنی) کاریکی تایہ تی بیت لہو کارانہی کہ بز
سہرژکہ کان بریار ندریت جگہ لہ عورفو عادہ تی نہو کاتہ .

بہ لئ نہشیت نہم رخنہ پوچہ لہ بہم ولامہ پوچہ لیہ کہی دہر ہریت و
جہوابی پیندریتہوہ ، بہلام لہ گہل نہمہ شا نہلیم نہمہ ولامسی راست و
تہواو نیہ ، مہبہست و دورینسی و بہرزیاہ تی پتفہمبہر دہر ناخات
چونکہ پتفہمبہر ﷺ ہر ژنیکی مارہ کردیت نہبہر مہبہستیک و
مہرامتیک و حیکمہتیک بوہو دور بینسی تیا ہاتز تہ دی ، نہک لہبہر
نارہزی جنسی و شہوت ، وکو رو زہردہ کان نہلین ، کہ رہوشی بہرزی
پتفہمبہر بہ درزیان نہخاتہوہو میژو ہلہ کہیان ناشکرا نہکات و
بہردیک نہپہستیتہ دہمیان و ویرنہ کانیان پن تہبریت...

میژو شایدی تہدات کہ پتفہمبہر خاوہنی رہوشتیکی بہرز بوہو لہ
کاتی گہنجیا دور بوہ لہ پوکردنہ نہو کارہ ناشرینانہی کہ گہنجہ کان
رویان تن نہکرد . ہیچ نہبیستراہ کہ رزژیک لہ رزژان روی کردیتہ نہو
جینگایانہی کہ گہنجہ کان لہ دہروپشتی شاری مہککہ بز رابواردنی
کہیفو سفا رویان تن نہکرد ، نہو جینگایانہ کہ بہیداغی بہسہرہوہو
کہ نیشانہ بو بز رابواردن لہ گہل دامتین پیسہ کان .

پتفہمبہر سلاری خودای لہسہر بیت لہ تہمہنی (۲۳) سالی
خدیجہی کچی خورہیلیدی مارہ کرد کہ شافرہتیکی بیتوژن بو لہ
تہمہنی چل سالی دا بو ، مارہی (۲۸) سال لہ گہل نہم ٹافرہتہ بہریرہ

ژیانی بہ سہر برد ، (۱۷) سال پیش تہوی بہ پیغہ مہر ایدہ تی شہر ہف
دار بکرنیت (۱۱) سالیس دوی تہم بہ شہر ہف دار کردنہ .

پیغہ مہر پیغہ تہم مارویہ بیری لہو نہ کرد و تہوہ کہ ژنیکسی دیکہ
بیتیت، نہ گہر بیویستایہ کام مرؤ لہ ہوزہ کہی خاوندی ریزو توانا بو بہ
فہ خمرہ کچی خوی تہداتو لینی مارہ تہ کرد ، چونکہ لہ بمر رہوشی بہرزی و
جوانی بمر ہوشی و دل پاکی و تہ مینی بہ چارونکی بہرزی تہ ماشا تہ کرا ،
جگہ لہو کہ یہ کینک بو لہ خانہ دانو تہ شرافی ہوزہ کہی .

پیغہ مہر پیغہ تہم ماروی تہو (۲۸) سالہ بیری لہ ژن ہینانیکسی
دیکہ نہ کرد ، چونکہ مرؤ کینکی شہوانی نہ بو ہہر و کو ناحہزان تہ لین
پیغہ مہر دوی تہوی لہ تہ مہنی پہ بجا سالی تہ پیر کرد کہ مرؤ لہ
لایدن نارہزی نافرت بو لہ کزی تہ کات، دوی تہوی خاتو خہدیجہ
سہری بردہ ژیر خاک روی کردہ ژن ہینان یہ کہ لہ دوی یہ کہ ہہ مریان
بیتوژن بون جگہ لہ خاتو عائیشہ کی کچی تہ بویہ کری صدیق ،
مارہ کردنی تہو ژنانہ ہہر یہ کہ لہ بمر ہہرام و مہ بہ ستو حیگہ مہ تینک
بو ہہر و کو یہ کہ بہ یہ کہ تہی خہینہ بہر چاو :

۱- پیغہ مہر سلوی خوی لہ سہر بیت دوی مردنی خاتو خہدیجہ بہ
مارہ یہ کی کہم پیش لہوی لہ مہ ککہوہ بزو مہ دینہ کزچ بکات
(سہر دہی کچی زمعہی) مارہ کرد کہ بیتوژنیکسی لہ تہ مہندا بہ نار
سالہ و چو بو کہ پیشان خیزانی سہ کرانی کوپی عہ مر بو ، کہ کچی
ماسی خوی بو ، کہ پیشتر ہہر دوکیان مسولمان بون ، بہ لام لہ بہر
نازاردانی کافرانی مہ ککہ کزچیان کردہ عہ بہ شہ .

بہ لَام پاشی ماروہیک وا خرایہ گورنیاں کہ کافرانی مہ ککہ وازیان لہ
عزیزہ تدانی مسولمانہ کان ہینارہ کہ لہ مہ ککہ دا مابون، لہ بمر نموہ
ہر دوکیان گہرانہوہ مہ ککہ، بہ لَام بینیاں کافرانی مہ ککہ ہر لہ سر
رہوشی خویان ماروہ بہ ہمو شتوہیک ہر لہ دین نوانہی مسولمان
بون لہ ناینہ کیان ویریان بگترین بہ لَام نمان گورنیاں بہ عزیزہ تو
ناخوشی نہ دار لہ سر بیروبارہو نیسانیی خویان سورو رشت بون.

پاشی ماروہیک سہودہ میردہ کھی کچی دواپی دہ کات، سہودہ بہ
غہ مبارکی زورو بہ بن کہ سی و بہ بن نیدارہی بہ تہنیا ندمینیتسہوہ
بہ بن نەوی زہدہیک بہ نیمان و بروای خوی بگہ نیتیت.

پتغہ مہر ﷺ تہ ماشای کرد نەم نافر تہ پیہ دل رونا کھی
بن کہ سہ پیوستہ پاداشت بدریت بہرامہر نەم تازارو ناخوشیہی کہ
لہ رنگای ناینہ کھی چیشتوہ تی، دیتی باشتیرین پاداشتیش کہ
خوشی پین بہہ خشیت نەویہ کہ خوی مارہی بکات و شہرفی
دایکایہ تی مسولمانہ کانی بہ سہرا بدات.

۲- پتغہ مہر ﷺ پینش ہینانی خاتو سہودہ خاتو عانیشہی کچی
نہ بوہ کری مارہ کرد بو، بہ لَام نہ یگواستبزوہ تا کچی کردہ مہ دینہ.
نہ بوہ کر خودا پلہی لہ بہ ہشت بہر ز بکاتہوہ، پینش ہانتی ناینی
نیسلام برادرہی پتغہ مہر بو، نە گہر لہ مرؤفہ کانہ یہ کہ مین کہ س
نہ بویت کہ نیسانی بہ پتغہ مہر اہ تی پتغہ مہر ہینابن دومین
کہ س بوہ لہ و رؤژوہ ہمو توانایہ کی خوی بزو سہر کہوتنی ناینی
نیسلام تہرخان کردوہ لہ سر دہستی نەم بہ شیک لہ مسولمانہ کانی
پینش مسولمان بو بون، وہ کو زویپی کوپی عہ ووام و عہ بدولرہ جانی

کوری عہد و سہ عہدی کوری نہ بوہ ققاص و تہ لہدی کوری عبداللہ و چہند کہ سانیکی دیکہ، بہ مالی خزی چہند کزیلہ یہ کی کرپوہ کہ بہ دست بت پرستہ کانی مہ ککہ لزار نہ دران و لہ کزیلایہ تی نازادی کردون کہ یہ کتکیان بیلالی عہدہ شی یہ.

پیغہ مہر ﷺ فرمویہ تی: کہ س نہ بو لہ وانہی داوی مسولمان بوئم لن کردہی کہ ہلہوہستہ یہ کی نہ کردینت و دستانیکی نہ بوینت تہ نیا نہ بوہ کر نہ بیت، نہم کہ داوی مسولمان بوئم لیکرد بہ بن تہ گہرو وستان مسولمان بوہ بہ ہمو دلکہوہ نیمانی ہینسا. پیغہ مہر کہ ویستی بہ نہیتی و بہ بن ناگا لینونی بت پرستہ کانی مہ ککہو سہرؤ کہ کانیان بؤ مہ دینہ کؤچ بکات نہ بوہ کر تفاق کؤچ کردنی رتک خست و لہ گہ لیا کؤچی کرد نجا مروقتک نہ مہ کردہوہ کؤشی بیت بہرامبہر ٹاینہ کہی ٹایا جینی نہوہ نیہ پیغہ مہر پاداشتی بداتہوہ بہ خہ زوری خزی بگیریست و کچہ کہی مارہ بکات و قہدرو حورمہ تی بہ سہرا بدات.

۱- دوی غہزای بہدر بہ مارہ یہک پیغہ مہر ﷺ خاتو عہدہ کی کچی عومہری کوری خہ کتابی مارہ کرد، کہ میردہ کہی لہم غہزایہ دا شہید کرابو کہ ناوی (خونہ یسی کوری حوزافہ) بو. عہدہ بہ مردنی میردہ کہی زؤر دل تہ نگ و غہمگین بو بہ شیتوہ یہک لہم غہمہی روی کردہ باوکیشی چونکہ زؤری خوش دہریست. پاش تہراوہونی عیددہی عہدہ باوکی داوی لہ جہنابی نہ بوہ کر کرد کہ مارہی بکات بہ لام نہ بوہ کر لارہ زوی نشان نہ دا، دوی نہم

داواکردنہ روی لہ جہنابی عوسمان کرد نہویش وکو نہبوسہ کر
نارہزوی نشان نہدا.

جہنابی عومہر کہ لہم دو داواکردنہ ہیچی بڑ نہچوہ سہر زیاتر
عاجزو غہمبار بو، پتغہمبہر کہ بہمدی زانی فہر سوی یہ کینک لہ
عوسمان باشتہ حدفصہ مارہ نہکات (واتہ خوی) بڑ نہوہی ریزو حورمہت
بہرامبہر عومہر بنوینن، چونکہ لہو رۆژہی کہ لہم نیسانی ہینارو
ہاتہ ریزی مسولمانہ کان، بوژانہوہ کہوتہ ناویان توانیان بہ ناشکرا
نیسانی خویان دہریتنن و بتوانن رو بکہنہ کہعبہو نویژی لہن بکہن.

نہ گہر نہبوسہ کر و ہزیری دہستی راستی پتغہمبہر بوسن عومہر
وہزیری دہستی چہپی بسوہ چونکہ بہ ہمو توانایہ کو شینوہیہک
ہولئی بڑ بلاوبونہوی ناینہ کہی داروہ درنغی لہ پشتیوان گنہری
مسولمانہ کان نہ کردوہ.

پتغہمبہر ﷺ ہدروہ کو وتمان بڑ ریزدان بہ عومہر، حدفصہی
مارہ کرد نہک لہبہر نارہزو چونی بڑ حدفصہ، شایہدیش لہ سہر
نہمہ نہوہیہ کہ رۆژیک خیزانی جہنابی عومہر لہ سہر کاریک
نہختیک بہ توندی لہ گہلی دوا، عومہر پیتی وت نیتوہ پیش ہاتنی
ناینی نیسلام نرخیکستان نہبوہ بہ کہم سوکی تہماشا نہکران، نہم
ناینہ کہ ہات نرخی پیتان داو مافی بڑ ہریاردان، نایا نہمہ وات
لہن نہکات بہم شینوہیہ لہ گہلم بدویت، نافرہت وتی بڑنا،
کچہکات حدفصہ ہندیک جار بہرامبہر پتغہمبہر نہوہستیت بہ
شینوہیہک کہ بہ دریزایی نہو رۆژہ عاجز بیت، جہنابی عومہر کہ
نہمدی بیست روی کردہ مالی حدفصہو پیتی وت بیستومہ ہندیک

جار پتغمبہر عاجز نہ کہی جار یکی دیکہ نہمہت لی رو نہدات
پتغمبہر توی لہبہر خوت ماره نہ کردہ توی لہبہر دلی من ماره
کردہ، گہر نا تہ لاقحت نہدات.

۴- دوی غہزای ثوحود پتغمبہر ﷺ زہینہ بی کچی خوزہ چہی ماره کرد
کہ میردہ کہی لہم غہزایہدا شہید کراو نہم بہ بیسومڑنی و دل پر
غہمی مایہوہ. نہم ٹافرہتہ ٹافرہتیکی زور سدخی و خیر خوا بسوہو زور
زگی بہ ہڈارو لیتقمواوان نہسوتاو بہ پتی توانای دہستی یارمہ تیانی
بز دریز نہ کردن لہبہر نہمہ پشی نہوترا (ام المساکین) واتہ دایکی
ہڈاران، پتغمبہر ویستی لہبہر نہم روضتہ جواناندی بہ ماره کردنی
باری نہم لیتقمواویدی لہسہر ہڈلگرت و برینی دلی تیمار بکات و
غہمی تہ نیایی و بن تیداری لہسہر لابہرنت. نہم ٹافرہتہ لہ کاتی
ژیانی پتغمبہردا سہری بردہ ژنر خالک.

۵- پتغمبہر درودی ﷺ لہ سالی چوارہمی کچی نوم سہ لہمہی
مارہ کرد کہ ناری ہند، بو نہم ٹافرہتہ ہاوسہری نہبو سہ لہمہ بو
کہ کوری پوری پتغمبہر بوہ برای شیشی بو کہ لہ کاتی خوی
ٹہویہ ناویک شعی دابوہ ہردوکیان. نہبو سہ لہمہ لہ غہزای ثوحود
بریندار کراو بوہ برینہوہ وہفاتی کرد. نہم لہ کاتی خوی لہ گہل
ہاوسہرہ کہی لہ مہ گکہ بہ دہست بت پہرستہ کان گہلنک عہزیت و
ناخوشیان دیت، لہبہر نہمہ کچیان کردہ حہبہشہ، دوی مارہ یہک
گہرانہوہ، بہ لام دیتیان ژیانیان ناخوشہ، لہبہر نہوہ بریاریان دا بہروہ
مہدینہ کچ بکہن، بہ لام کہسوکاری نوم سہ لہمہ نہیان ہینشت
لہ گہل نہبو سہ لہمہ کچ بکات، نہبو سہ لہمہ بہ تہنیا کچی کرد،

پاشتر که نوم سه لمه هه لسی بۆ ریککهوت شهویش کۆچی کردو له گهژ نه بو سه لمه یه کی گرت که زۆری خۆش دهوێست. نهم ئافروته به سالاره چوه به مردنی میترده که ی زۆر دلتنهنگو غه مبار بو چونکه به بن ئیداره به چهند مندالیکهوه به ته نیا مایه وه. که ماره ی عیده ی ته و او بو جه نابی نه بو سه کرو جه نابی عومهر هه ر یه که ی له دوا ی یه که داوا ی ماره لیکردنیان لیکرد، به لām نه و رای بۆ که سیان نه نواند.

پتفه مبه ر ﷺ که دیتی نه و ئافروته دل تهنگو پر غه م و نازاره به چهند مندالیک به بن ئیداره به بن خزم و کهس ماره ته وه، و یستی به رامبه ر نه و هه مو عه زیه ت و ناخۆشیه ی که له رتی پروا و ناینه که ی چیشته و ته ی و به رامبه ر نه و هه مو ناخۆشیه که دوا ی میترده که ی روی تن کردوه خۆشی جهاته دلی و غه می له سه ر لابه ریت، داوا ی ماره کردنی لیکرد ئافروته ده ر خست که په ره خوا وه نی چهند مندالیکه، پتفه مبه ر ﷺ بۆی ده ر خست که له به رته مه نه یه و ی ماره ی بکات تا ناگاداری منداله کانی بکات که مامی شه ریانه و مندالانی کوه ی پوریه تی، ئنجا به م ماره کردنه وه بووه خیزانی پتفه مبه ر، بوه یه کینک له دایکانی مسولمانه کان و خۆشی و شادی روی کرده ده و نسی. نهم ئافروته له سه ر برده ژیر خالک دواترین خیزانه کانی پتفه مبه ره که له سالی (۶۳) کۆچیدا مردن روی تیکردوه.

۶- دوا ی ماره کردنی خاتو نوم سه لمه به چهند مانگیک پتفه مبه ر ﷺ خاتو زهینه بی کچی جه حشی ماره کرد که کچی خاتو نومه یه ی کچی عه بدولته لیب بو واته کچی پوری خۆی. نهم ئافروته هاوسه ری زهید،

کوری حاریسہی کہلبی بو، کہ پیش هاتنی ناینی نیسلام کزیلہی
پتغہمبہر بو، بہلام نازادی کردبو بہ کوری خوی گہا بو بہ پنی عورف
عادتہی نوکاتہی پیش هاتنی ناینی نیسلام پتغہمبہرایہتی
پتغہمبہر، بزیہ پنی نو ترا زہیدی کوری عمد، پتغہمبہر زوری
خوش نوہست، نویش پتغہمبہری لہ بارلو لہ ہمہو کہسہکانی
تری زیاتر خوش نوہست، کہ ناینی نیسلام هات زور بہ ہمہو
دلنگہوہ موسلمان بو.

پتغہمبہر دوی هاتنی ناینی نیسلام داخواری زہینہبی لہ براکہی
کرد بز زید، بہلام نہ نہم نہ زہینہبیش بہمہ قایل نہبون چونکہ بہ
پنی عورف عادتہی جاہیلی پنیان عہیب بو کچی خانہدان شو بہ
یہ کینک بکات کہ پیشان موری کزیلایہتی بہسہروہ بو بیت، بہلام
کہ فہرمانی خودا لہ نایہتی (۳۶) لہ سورہتی تہ حزب هات کہ
نہ فہرمرت: ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُمْسِقَةٍ إِذَا قَضَىٰ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ
يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ...﴾^(۱) زہینہبو براکہی رہزامہندیان
نیشانداو زہید زہینہبی مارہ کرد، بہلام ہاوسہرایہتی لہ بہینیان بہ
خوشی و جوانی نہچوہ سہر، چونکہ زہینہب خوی لہ زہید بہ زورتر
دہزانی و بہ توندی لہ گہلی تہجولایہوہ بزیہ ژیان لہ بہینیان تالو
تفت بو، لہبہر تہمہ زہید زہینہبی تہلاق دا، تنجاکہ عیدہی تہواو
بو پتغہمبہر خوی زہینہبی مارہ کرد، نا بہلکو خودا لینی مارہ کرد.

۱) واہ هیچ مولانک و نافرہنکی موسلمان بوی نہ خوی لادات لہ ہریرہنہنکی خودو بہ جہی نہہیش.

نایه مه بهست لهم ماره کردنه ی پتغه مبه ر چی بو؟ کال فامانرو
 دوژمانی نایینی نیسلام و له ناین ورگه راوه کان نه لنین پتغه مبه ر
 حهزی له زهینه ب کردو خوشه ویسته که ی دلی داگیر کرد. نهوانه ی نهم
 قسه یه نه که ن - هر که سیک بن - نهختیک نرخس هوشی خزیان
 بزانیایه و بزانی نهم ناماقولییه یان نه ده کرد، چونکه ههروه کو زانیان
 زهینه ب کچی پوری پتغه مبه ر بو. له منالییه وه تا گه یشته شخس
 گه غایه تی هه مو کاتیک پتغه مبه ر دهیدیت و له بهر چاری بو نه گه ر
 حهزی لیبکرایه و دلی پتوه به ند بوایه بۆ خوی داوای نه کردو ماره ی
 نه کرد، نهک بۆ زهید که به کوری خوی له قه لهم نه درا.

نهم ماره کردنه ی پتغه مبه ر له بهر مه بهستیکی به رزی نایینی بو، کهوا
 به کورتی نه یخمه به بهر چار. ههروه کو زانیان به پتی عورفو عاده تی
 نهوکاته زهید به کوری پتغه مبه ر نه ناسرا چونکه خوی به کوری خوی
 گیرابو، هه ر موقیتک کوریککی به کوری خوی بگتیرایه نه و کوره هه مو
 مافیککی کوری راسته قینه ی به سهرا نه برابو بۆ بریار نه درا، ههروه ها بۆ
 نه و که سه ش که خوی به بارک دانه نا، وه کو مهربات له یهک گرتن و
 هه رامبوننی ماره کردنی کچی یه کترو خوشکی یه کترو ههروه ها
 هه رامبوننی ماره کردنی ژنی یه کترو دوی جیابونه وه نه گه ر یه کتکیان ژنی
 خوی ته لاقی بدایه یان به مردن له دوی خوی به جیتی بهیشتایه.

ئهنجا که خودا ویستی نهم عورفو عاده ته جاهیلیه لابه رنت و
 یاسای کوری یه کتیک به کوری یه کتکی دیکه بریاردان و زانیان له ناو
 کۆمه لا بن بر بکات، ویستی نهم هه ر به فرمانی نه ییت، به لکو
 به شیره یه کی هیتانه دی بیت و بیته دی، چونکه نه وعاده ته عاده تیک

بو رہگی لہناو کومہلا داکوتابو. بزیہ وای بریاردا کہ لہمہ لہ
رینگای پتفہ مہرہوہ دہریت و بریاری لہ سر بدریت تا نو پتشرہ
بیت ہز روخاندنی نو عادتہ، بہ فرمان پندانی زہینہب مارکردن
کہ تہلاق دراوی زہید بو، تا دہرکہ ویت زہید کوپی محمد نیہو کوپی
بارکی خویہتی و زہینہب تہلاق دراوی کوپی نیہو (تہبہننی) عادتہ تیکی
غہ لہت و ہن شاغہ یہ.

نجا نینین خودا لہ روہو لہ نایہتی چوارمی سورہتی احزاب
تہ فرموت: ﴿وَمَا جَعَلَ أَذْعِيَاءَكُمْ ذِلُّكُمْ قَوْلُكُمْ بِالْفَوَاحِشِ وَاللَّهُ
يَقُولُ الْحَقُّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ﴾^(۱) لہ نایہتی پتنجی تہم سورہت مشا
تہ فرموت: ﴿ادْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ
فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ﴾^(۲) ہر لہم سورہتہ لہ نایہتی سی و ہر تہمی
تہ فرموت: ﴿قَضَىٰ رَبِّي مِنْهَا عَطْرًا رُوحًا كَمَا يُكْفِي لَنَا يَكُونُ عَلَى
الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَذْعِيَاءِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ عَطْرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ
مَفْعُولًا﴾^(۳).

۱) واتہ لہراندی نیہو بہ کوپی خواتنی دامنین - بہ پنی ہادی تہبہننی خودا بہ کوپی نیہو
تہ گنہروہ لہرہ ہر قسہی دمی خواتنہر تہسائیکی نیہو کوپی نیہو نیز کوپی بارکی خویان.
خودا چہ حدہ راستہ لہوہتان ہز دہرہ خات و رنی رست و تہوہر نیشانی ہندہ گانی خوی تہ داتہ.

۲) واتہ لہوہدی ہنار بہ کوپی خواتن گنہروہ وہ ہناری نیہو بانگیان تہ کرت تہبیت بہ ناری بارکی
خویان ناریان ہجہریت تہکہ بہ ناری نیہو، لہرہ راستہر ریکتہر تہوہترہ لہ لای خودا. تہ گنہر ہات
بارکیستان نعلانی و نعلانی لہرہ تہواتہ ہرہ دینیشان تہبیت ہر چلہ تہ ساتاپان ہگنہ.

۳) واتہ: کہ زاید کاری لہ گنل زہینہب تہوہر ہرہ تہ لای دلو لہ ہد گنری جیلہرہوہ، نیہہ - تہی محمد -
زہینہبمان لہ تہ مارہ کردہ لہ لای موسلمہ کاز گرنگ و عہدب تہبیت و دوست بیت ہلوسہری تہو
کسکہ مارہ ہگنہ کہ ہرہ بہ قسہ بہ کوپی خواتن ہریارتان داون، تہ گنہر ہلوسہرہ کاتبان تہ لای دلو لہ
ہد گنری جیلہرہوہ پان مردوز لہ دوی خویان بہ جینان ہیشتن، چونکہ تہر شینہر تافرخانہ ہلوسہری
کوپی نیہو نیز بہ لکو کوپی بارکی خویان. لہرمانی خودا تہوہرہ دپتہ دی.

ننجا بزمان دهرده که ویت، که ماره گردنی زهینه ب له لایه نه
پنځه مېره وه ﷺ به فرمانی خودا بوه خودا خوی لینی ماره کرده،
بز لا بردن و بنېر گردنی عور و عاده تی (ته به ننی) مندالی یه کینک به
مندالی خو دانان، نه که له بهر نه وهی هزی لیکرد بو، هره کو کال
فام و نه فامه کان نه لین.

من ثم باسم به درژی به عهره بی له کتیبی (دراسات في العقيدة
والتفسير والفقه المقارن) به عینوانی من فقه قوله تعالى: ﴿وَلَا تُظْهِرْ
لِي لَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ﴾ نویوهو رام له فرماندانی خودا، که نه بیت
زهینه ب یه که م جار شو به زهید بکات چی بو دهرم خستوه. هر
که سیک بیه ویت ثم باسم به باشی و به درژی بز رون بیتوه با
له و کتیبه ته ماشای ثمر جزیه بکات.

۷ - پنځه مېره ﷺ پتش لهری سالی ششمی کچی ته ولو بیت به
ماره یه کی که م (جوریه ی) کچی حارس ماره کرد که سرزکی هوی
به نولسته لیک بو که لایه بو له هوی خوزاعه.

ثم هوز به نه ننی وستیان به سر مه دینه دا بدن، پنځه مېره که
به مهی زانی بریاری دا که نه مان دهست له وان بوه شتن، ننجا له گهل
به شینک له یاره کانی بهرو هوز که رزشتن به رن گاریان بون، پاش
شهرکی که م به سریان سرکه وتن و به شیکیان لینان به دیل گرت،
که جزیه یه کینک بو له و دیلاته.

ننجا مسولمانه کان که به دیله کانیان گه رانه وه گه یشتنه وه
مه دینه جزیه خوی گه یانده مالی خاتو عایشه، له و به سر هاتو
غمباری خوی عهری پنځه مېره ی کردو دارای یارمه تیدانی کرد.

پنجمه مهر مهر به حیکه مدت و دورینی خوی تماشای دوا کردنی
 نو نافرتهی کردو بریاریدا دیلایه تی له سر لاهریت و ماره ی بکات،
 نجا که ماره ی کردو مسولمانه کان نه مه یان زانی، له سر قه در
 گرتنی نه م ماره کردنی پنجمه مهر و خزمایه تی به ستنی له گه
 سه رزکی هزه که، هه مو دستیان له سر نه و دیلانه ی گرتیویان
 به دروا نازادیان کردن.

هۆزه که که بدمه یان زانی هه مو له گهژ سه ره که که یان مسولمان بون، له م روهه خاتو عایشه وتویه تی هیچ ئافره تیکم نه دیوه له جۆریه زیاتر که بویسته گه وره ترین خیره بده که ت بز قه وه که ی ئنجا بزانه دورینی بڤه مبه ر له م هاره کردنه چهند بهرزو پر حیکمه ت بوه.

۸- پاشا سەرکەوتنی موسلمانەکان لە غەزای خەیدەر پیسە مەبەر و
صفیە کچی حویە مەرکەبێکی هێناوە و هێشتا لە ناو هێزێ (بنو النضر) بو کە
لە کاتی خۆی کۆزرا لە گەڵ ئەوانەدا بو کە هێزێ کۆزرا. مێردی
دوومی ئەم ئافرەتە کە نانی ئێجێن رەبیب بو ئەم غەزایەدا کۆزرا.

نم نافرته لم غمزایه‌دا به دیل که‌وته دهمتی (دیجیمی که‌لبی)
په‌ند که‌سینک له یاره‌گانی پتخم‌مبهر به پتخم‌مبهریان وت نهم
نافرته له خانه‌دانی هوزی به‌نی قوریطه و هوزی به‌نی النضر، بز تو
نه‌بیت بز که‌سینکی دیکه دهمت نادات، پتخم‌مبهر که‌ته‌ماشای دن
په‌ر غم‌می و په‌شزکاری و لیتهم‌ماری نهم نافرته‌ی کرد بریاریدا
که‌رومی خوی پن به‌خشن و خوی دهمتی بخته سه‌رو له‌و دیلاپه‌تیه
رزگاری بکات و ماره‌ی بکات، تنجا به‌رگیتی خوی به سه‌ریادا که
شایه‌دینت له سه‌ر ماره‌کردنی، به‌مه نهم نافرته‌ی له‌و غم و ناخوشیه‌ی

كه تيايا بو قوتار كرد وه خزمايه تيه كى له گهل جول كه كان به ست
تا شتيك له و دروژمنايه تيهى له سدرين سو كى بكات.

نهم ئافروته به ههمو ئاره زويه كيبه وه موسلمان بو و خوشه ويستى
پتفه مبه ر دلى داگر كرد، رۆژنك خاتو حه فسه و خاتو عايشه نه لين:
ئيمه له لاي پتفه مبه ر له صفيه له بهر چاو ترو به نرختن، صفيه
ئهمه به پتفه مبه ر نه گه تينى پتفه مبه ر پينى نه فرموت: نه له بو
بتگوتايه چون ئتوه له من به نرختن، من خيزانى پتفه مبه ر و
هارون پتفه مبه ر بار كه وه موسا پتفه مبه ر مامه، صفيه له
نه ته وهى هارونه ئهمه له ناو قه وه كه ديارى و بلاوه.

٩- پتفه مبه ر هه ر له م سانه دا دواى ماره كردنى خاتو (صفيه ئوم
حه بيبه) كچى نه بو سوفيانى ماره كرد كه له كاتى خوى له گهل
ميرده كى عه بدوللاى كوڤى جهش موسلمان بوزو هه ردو كيان له
به ر ناخوشيان به دست بت په رسته كان له مه ككه كۆچيان كرده
حه به شه له وى مانه وه تا دواى سالى كۆچى، ميرده كى دواى نه وهى
حه بيبه لى بو له ناين وه رگه راو بو به ديان به لام ئوم حه بيبه له
سه ر ناينى خوى مايه وه لى جيا بو وه به ناخوشى و دل پر غه مى
به ته نيا مايه وه نهى نه توانى بگه رتته وه مه ككه، چونكه نه يزانى
نه بو سوفيانى باوكى به خورتى له ئاينه كى وهى نه گه پى و روى
پى نه كاته بت په رست.

پتفه مبه ر كه به مەى زانى بريارى دا مارهى بكات و خوشى بخاته
دلى، ئنجا كاغه زىكى بۆ نه جاشى نوسى كه نه يه وىت ئوم حه بيبه
ماره بكات ئنجا كه كۆيله يه كى قه صرى نه جاشى نه و هژده يدى به

نوم حدیبیہ گدیاند، نگہر بلوایہ لہ خوشیا نہفری، نہو در بازندی
لہ دوستی بو دای مالی و لہ خوشیا دایہ نہو کزیلہ یہ، دواپی
یہ کتکی لہ مسولمانہ کان کردہ وہ کیل تا لہ پتغہ مہری مارہ بکات.
نہم مارہ کردنہ لہ قہ صری نہ جاشی ہاتہ دی، نہ جاشی بہم
مناسہ بدیہ لہ قہ صرہ کھی دہ صرہ تیکی بز نہو مسولمانانہ کہ
کوزچیان کردبہو حدبہ شہ رازاندہو، دواپی پتغہ مہر و پتغہ،
کہشتینکی ناردہ حدبہ شہ نوم حدیبیہ و مسولمانہ کان ہدمو بز
مہ دینہ گہرانہوہ نوم حدیبیہ کہ ناری رملہ بو بوہ دایکینک لہ
دایکانی مسولمانان.

روژنک نہبو سوفیانی بارکی کہ لہ بہر کارنک دہ چیتہ مہ دینہ،
لہوئی رو نہ کاتہ مالی نوم حدیبیہ کیچی کہ نہ یہ ویت لہ سہر
جینگاہی پتغہ مہر دابنیشیت، کچہ کھی جینگاہہ لول دہ کات تا لہ
سہری دانہ نیشیت، باوکی پنی نہ لیت بز چ جینگاہہ کت لولت کرد
کچہ پنی وت نہمہ جینگای پتغہ مہرہ تو پساوینکی بت پەرستی،
نابیت لہ سہر نہم جینگاہہ دابنیشیت.

نہو دیتمان پتغہ مہر نہو نافرہ تہی لہ بہر سوربون لہ سہر ہروار
نیمانی خوی لہر غہریبہ کیچی کہ لہ میردہ کھی جیا بزوہ بہ
یتکسہر بہ بن نیدارہ مایہرہ مارہ کرد، نہک لہ بہر زور حہز لہ ژن
ہینان ہرورہ کو دل رہ شہ پر کینہ کان نہ لین.

۱۰- لہ سالی حدوتہ می کوزچی کہ پتغہ مہر بز عومرہ بہ جینہینان
چوہ مہ ککک، مہ عومہ کیچی حاریسی مارہ کرد کہ خوشکی خیزانی
جہنابی عہباسی ماسی بوو پوزی خالدی کوپی ولید بو، نہمیش

وهکو خیزانه کانی تری پتغه مېهر **بیت** یتوهژن بو، به لام پتغه مېهر
دوای ماره کردنی ناوی به مه یونه گزړی.

نهم نافرته که چاری به مسولمانه کان کهوت که چون عومره
له کهن خوشی و گهشی روی تیکرد نارهزوی مسولمان بونی کردو دلی
به پتغه مېهر وه بهند بسو نهمه ی لای خوشکی درکاندو نهمه
نهمه ی به جه نابی عده بسی میتردی وت، عده باسیش نهمه ی به
پتغه مېهر گه یاند. پتغه مېهر که نهمه ی بیست یینی پیوسته له بهر
عه باسی مامی و له بهر خالیدی کوری ولید نارهزوی نهم نافرته
به جی بیتی و ماره ی بکات، جگه له وهی که دیتی نه بیت نرخ بداته
نهم نافرته و مسولمان بونی.

نهم نافرته دواترین خیزانه کانی پتغه مېهر بو، دوای نهم ژنی
دیکه ی ماره نه کرد، چونکه خدا له نایه تی په نجاړدوله سوړه تی
(الاحزاب) پنی فدرموو: ﴿لَا يَجِلُّ لَكَ النَّسَاءُ مِنْ بَعْدِ وَلَا أَنْ تَذُلَّ بِهِنَ
مِنْ أَزْوَاجٍ وَلَوْ أَفْجَيْتَ عَنْهُنَّ...﴾، واته: له موه بهدوا ژن هینانی
دیکه ت بز دروست نیه، هه روه ها دروست نیه ده ست له چه ند
هاوسه رکت به رده دیت و نافرته ی دیکه بیتیته جیسان هه چه ند یلک
جوانیانت به دل یی.

(جان پروا) که موسته شریقتکی گه ووهی فرنسیه له لاپه وری
(۱۰۱) ای کتیه کدی (محمد ناپلیون السماء) نه لیت: نهمانه چه ند نا
تینگه یشتویکن که یی ناکه نوره له فره ژنی پتغه مېهر، که هه
ژنیکی له بهر حکمه تیکي بهرز بوه دوای نهمه ی په نجا سالی ژیا بان
تیپه ر کرد. مهبه ستیک له مهبه سته کانی ماره کردنی مه یونه که

پوری خالیدی کوړی وه لید بو ټیسلام بونی خالید بو که له شهرا
نه فسرړیکي ره شیدو توانادارو خاوهن پلان بو.

له نړیکي ټو کاته واته له سالی هشتهمی کړچی خودا راددی بڼ
فرو ژنی دانا، که له یدک کاتدا دست به سر چوار زیاتر گرتن درست
نید، ننجا پیغه مبر فرماني دایه ټو یاراندی که له چوار ژن زیاتریان
لایه نیت دست له سر ټو زیاده یه هدل بگرن. پیغه مبر خزی
لهوکاتدا دستی به سر نو ژنومو بو که لهوه پیش زانیسان همویان
ینوهژند پو بون، جگه له خاتو عایشه به لام دستی له سر کهسیان
هدنه گرت، چونکه ټو رادده دانه نومی نه نه گرتوه، چونکه هروړه کو
زانیمان پیغه مبر هر ژنیکي له بر مبه ستیک و حیکه تیک ماره کرد
بو، دست به ردان له سر هر کامیکیان نه نه گونجا له گدل ټو
مبه ستو مرام و حیکه ټو هلیانی نوموشاندوه.

ټمه له لایه که دیکه ټه گهر پیغه مبر دستی له سر
هر کامیکیان هلبگرتایه ټوه به بڼ ټیدارو گوزهران نه مایه ورو
که س بڼی نه بو دستی ماره کردنی بڼ درنژ بکات، چونکه خودا
خیزانه کانی پیغه مبر به دایکی موسلمانان کان بریار دابو هروړه کو
له نایه تی شهمی سورپتی (الأحزاب) نه فسرړویت: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا
بِالْمُؤْمِنِينَ وَأَزْوَاجَهُمْ﴾^(۱).

(۱) واته: پیغه مبر له دوی موسلمانان نیت له خویان نریک دو خوشعیت تر یش. خیزانه کانی له
معددا دایکی موسلمانان گتن، نیت به چاره تمناشا بگرن له گدایه پو ټنومو.

هر لدم سوړه ده دا له نایه تی په غبار سن له فهرموت: ﴿وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُزْلُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تُنْكِرُوا أَرْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا﴾^(۱).

دهریاری لدم باسه هر که سینک له یهوتیت با ته ماشای لدم کتیبانه بکات :

(۱) (حیة محمد) به قه لدمی حوسین هدیکهل .

(۲) (نساء النبی) به قه لدمی عائشه بنت شاطی.

(۳) (تاریخ الأمم الاسلامیة) به قه لدمی خوضری

(۴) (محمد ناپلیون السماء) به قه لدمی مستشرقی فرنسی جان برژ.

(۵) (محمد رسول الله) به قه لدمی زانیاری فرنسی لات بین دینییه و

سولیمان تیبراهیمی جزائری.

(۱) واته: هیچ کتیبک نابیشو بزقان تبه نازلر به پینله مېور بگده نورو عاجزی بکدن. هدردها نابیشو ناکریت دوی خوی رو بکندن هلو سسره کاتبانو ساروبان بکدن. چونکه نو هلو سسره اته به دایکی خوتان هر پلر درگون.

له ژنیك زیاتر هیئان

رهخنه یه کی دیکه له رهخنانهی که شاین وهرگه پاره کان پوی پس نه که نه نایینی ئیسلام نه وهیه که نه لێن بۆچی نه م ناینه ری نه دات پیار له هاسه ریکی زیاتر هه بیته؟ بۆ چ وه کو دیانه کان له ولته کانی رۆژهه لات و رۆژاوا نابیت دهستی به سه هاسه ریک زیاتر هه بیته. یه کێک له نایین وهرگه پاره و تویه تی، نه گهر دروست بیت پیار له کاتیکدا له هاسه ریک زیاتری هه بیته بۆ دروست نیه ئافره تیک له میردیک زیاتری بیته؟ نه گهر نه و زیاده یه بۆ پیار ریک و ته وار بیت، نه بیت بۆ ئافره تیش هه ر وایته.

ئجا ئینه له م روهه هه ندیک نه دوین و پوچه لی نه و رهخنه و قسانه ناشکرا نه که یین، به لام له پیشان نه م دو خاله نه خه ینه به رچاو:

1 - نه وهی نه لیت بۆ چ دروسته پیاریک له کاتیکدا له هاسه ریکی زیاتر هه بیته و دروست نیه ئافره تیک له کاتیکدا له میردیک زیاتری بیته. نه و که سه پتی نه وتریت به لی دروست نیه، چونکه نه گهر دایکت دو سن میردی ببوایه تۆ باوکی خۆت نه نه ناسیه وه نه ت نه زانی کام میردیان بارکته، ئجا بۆ نه وهی تۆ بزانی کن بارکته نابیت دایکت دهستی له گه ل میردیک زیاتر به ند بیت.

نه مه له لایه ک له لایه کی دیکه وه دیارو ناشکرایه، ده ستوری کومه لایه تی له لایه ن خیزان داریه وه به نده به به ند بونی ئافره ت له یه ک کاتدا! به یه ک میردو به س، چونکه میرد که ی شه زانیت نه و مه ندالته ی له و ئافره ته نه بیته بنگومان هه مویان نه وهی خۆیه تی و

پارچہ تیکن له گیانو هه ناری، له بهر نه مه خۆشه ریستیان دلی داگیر
نه کاتو به باشی ههول ته دات ژیانو گوهرانیان به جوانی بو
بره خستینیت، نیره کانیان تا نه گهنه رادهوی مرۆفایه تیرو، مینیه کانیش
تا نه کهنه ژیر سینه ری میرده کانیان.

به لان نافرته تیک نه گهر به ندایه تی له گهل پیارنیک زیاتر بوو چه ند
مندا لیککی بو کام مرۆفیان خوی به باوکیان نه زانیتو ره می هه لی ته گرتته
سر نهوی چاره دیزیان بکاتو دمی باو کایه تیان به سرا بینیت.

ب- نایا وایه (هه ره وه کو نه لێن) دیانه کان له ولاته رۆژنا وایه کانو
رۆژه لایی یه کان هه ره یه که دمی له گهل نافرته تیک به ند که
هاوسه ره تیو ناییت له گهل نهوا ژنیککی دیکه ی هه ییتو دمی
له گه لیا به ند ییت؟ ییگومان نا وایه. چونکه ته وانه نه گهر به پنی
راکیشانی که نیسه به زاهمی له ژنیک زیاتر هینانیان لا قه دهغه ییت،
به نهینی رو کردنه نه م زیاده یه به بین شرم وعه یب و حه رام بوو یان
رنیک دروسته.

زۆریه ی دانیش توانی نهو ولاتنه که هه ره یه که به حه لالی دمی به
دهمی ژنیکه وه یه، به نهینی و حه رامی دمی له گهل چه ند نافرته تیککی
دیکه تیکه لاوه دلی پینانه وه به ندو له هاوسه ره که ی زیاتر له گه لیان
را نه بویریت. واش نه ییت ژنی یه کتیک له وانه که به کردوه ی میرده که ی
هه ست نه کات نهویش بو خوی ده ست له گهل دۆستیک یان زیاتر له
دۆستیک به ند نه کات، وا نه ییت میرده که ی به مه نه زانیت به لام چاری
لسن نه پۆش و ده نگ ناکات.

لنجا نگہر مرزئیکی مصلومان دوستی به حد لالی له گهل نافرہتیک زیاتر بهند بیت - که ناین سنورئیکی بز داناره بز دروست بونی روکردنه نو زیادیه چند مہرجئیکی بریارداوه. بهشی زوری مرزئانی نو ولاتانه به حرامی دوستی له گهل چند نافرہتیک بهندو هر رژی به پال یہ کئیکہرہیہ، به بن نوہی یاسا قانون قہدہغہیہ کی بز دابئیت و کؤمہ لایہ تیش به عہیبر حرامی بزائیت و شہرم و حہیا روپکاتہ یہ کئیک. نمہ کارئیکہ گومان هہلناگریت، نووانہی رو نکہنہ نو ولاتانه نمہیان لا ناشکرایہ و باشی نوزانن.

بز دور برژین، سہرؤکی کؤماری فہرہنسای پئشو (میتہران) له گهل نوہی هارسہری مارہ کراوی هہبو، به ناشکرا بهندایہتی له گهل نافرہتئیکی دیکہ بهستبو له گهلای رای نہبوارد، نمہ به ناشکرا جگہ نوہی کہ به نہئیتی بووو رویتئیکردوہ.

وہلی عہدی بہرئانیا (نعم چارلز) له گهل نوہی (دہیان) هارسہری مارہ کراوی بوو دو کوپی لسن هہبو، دوستی له گهل نافرہتئیکی دیکہ تئیکہ لاو کرد بو به ناشکرا له گهلای رای نہبوارد، نم کارہ وای کرد بهینی له گهل (دہیان) تئیک بچئتو لئیک جیابنہرو هہردولا دہری بھن کہ رویان له دامین پیسی کردوہ تاکہ نیسہ به تہلاقدان رتیدات.

هہرہہا - سہرؤکی کؤماری نهمہریکا پئش جؤرج بؤش (ہل کلتن) له گهل نوہی هارسہرئیکی هہیہ لہو جئییہ پیسی نہلین (کؤشکی سپی) واتہ سہرای کؤماریہتی دوستی له گهل کچئیک تئیکہ لاو کردبو دامین پیسی له گهل نہواندو کچہ به بن هیچ شہرمینک دانسی بهمدیان، بہرلہمانیہ جہوریہکان له بہرلہمان نهمہیان لسن کردو هہرا تا له سہرؤکایہتی کؤماری لاییدہنو نیستقالہی پئبکھن، نەک له

به ر نهوهی نهو کاره یان پڼ عديپ بو، به لکو له بهر رقه بهری حيزبايه تی له گهل ديموکراتيه کان که نهو سه رزکیان بو (بل کلننن) نه مه ی لس ناکرا بو، نه وه بو که به ټيزگه به هه مو عاله ما بلاو کرایه وه، ننجا نه يیت به دزی دهستی له گهل چهند نافرته دیکه ټيکه لاو بویت.

هه روه ها له م رږانه یا - که نه مه نه نوم - دهرکوت و له ټيزگه کان بلاو کرایه وه که سه رزکی کڅماری ټيسرائيل (کاتساف) به خورته دامین پیسی له گهل نافرته يک نواندرو بږ هيتانه دی نهو کاره شه ری به چهند کچيک فروشته، له گهل نهوهی که خاوه نی هاوسه وه.

، نه م کرده ویه ی ټينستاکه دراوه ته دادگاو لټپرسياری، نه م رږکه واته ۲۵/۱/۲۰۰۷ من له ته له فزيون (کاتساف) دیت به په شوکاري و به توبه یی داوای له پهرله مان کرد تا دهرکوتنی محاکمه که ټيجازي بدن.

له پهرله مانیش داوای لټکرا که خوی له سه رزکايه تی کڅمار بکيشيته وه. بلاو بونه وهی دامین پیسی له نار کڅمه لا له و لآنه یا هه نديک قه له م به ده ستیان و باش ټيروانی هه لگرتوته سه ر نهوهی خراپی نه م کاره چلکنه هه رمه دهر بڅنه و داوا بکه ن ری بدرت مرږو بتوانيت له نافرته يک زیاتر ماره بکات.

فهيله سوفی به ناوبانگی نه لمانی (شږنهږو)، وتوبه تی رږوه لآتیه کان مه به ستی مسولمانه کانه - ری راستیان خستوته بهر چاو که بریاران داره مرږو بتوانيت له کاتیکا له ژنيک زیاتر ماره بکات، نه مه کاریکه ژيان ری پی نه دات و به پټويستی دانه نيت، هه روه ها نه لیت زږو عه جایه به که نهو رپیایه کان ره خنه له مه نه گرن به لام خړیان به کرده وه دواي نه کمون، و اېزائم نه وانه که سيکیان ټيندا نيه که به راستی دهستی به

دوستی یہك ژنہوہ بیتو رو له هیدیكه نهكات^(۱).

هەر لهم رووه زانیاری نیجتیماعی (جوستاف لوبون) نهلیت: له ژنیك زیاتر هیتان به حهلالی لای مسولمانهكان گهلێك باشه له به حهرامی روتیكردنیان له لایه نهوریهكان كه منالز بونی زۆلی لێ رو نهكات. ههروهها نهیسن نافرهتیکی خاوهن قهلهمی ئینگیزی له غهزهتهی (لهندن ثروت) وتاریکی بلاوكردهوه تیا رای زانیاری عیلمی نیجتیماعی (تۆمس) پهسند كرده كه وتویهتی هیچ ریگانیك نیه رابوهستیت بهرامبهه نهو كچانهی كه رو نهكه نه دامین پیسی ته نیا نهو نهییت كه رێ له ژنیك زیاتر هیتان بدریتو مرۆشان بتوانن له هاسهرك زیاتر بۆ خۆیان بێنن^(۲).

ههینهتی ئومه می موته حیده له سالی ۱۹۵۹ ئاماریکی بلاوكردهوه، تیابه دهی خست كه نه بهتی منالازی بیباوکی زۆل له ولاتانی رۆژنارا گهیشتۆته له سه د شهست، ئه مه له هه ندیک ولاتانا نه به ته که ی گهیشتۆته له سه دا حه قتاو پینج وه کو ولاتانی (په ناما) ههروه اش له نه مریکای لاتینیش.

ئهم نه به ته كه له سالی ۱۹۵۹ وا بویتت ته بیته ئیستاکه نه به ته که ی گهیشتیته چ راده دینك له و ولاتانه ی که له شوره ی ره وشت به ره لوبون رو کر د نه دامین پیسی تیا نا وه کو ئار لیخوا رده وه ی لیها ته وه. ئه و ئاماره وانیشان ده دات كه ئه و نه به ته له ولاته کانی مسولمانه کانه دا هیچ بونیکی نیه، واته سفره.

(۱) زانیاری دانای بهرز محمد زاهدی کهوسری: (الاحکام الشرعیة للأحوال الشخصية) الأحوال الشخصية، لایه ده ۱۹۸

(۲) ته ده لپی مه تار ۲۲۸/۶ می سه یه ره شید ره زا.

له کزماري میسری عه ره بی که زیاد عه زاره تی رزژناوا روی تینکدره
 نهو نسه ته یه که له سه دا که مته .

نهم ناماره ی هه دینه تی نومه سی موه عیده له سالنی ۱۹۶۰
 غه زه ته ی (هیندوستان نایم) له مانگی نه یلول له ژماره ی دوانزه ی
 غه زه ته که بلای کردو ته وه .

خاوه نی غه زه ته که نه لیت ولاته موسلمانان کان له م به لایه له - واته
 منالنی زلی بینبارک - دورن چونکه له ژنیك زیاتر هینا نیان
 لاقه ده غه نیه وه کو ولاته کانی دیکه ی غه یه موسلمان .

ننجا نیته نه لنین نه گهر نه مه هژکاریک بیت ، به لان هژکاری دیارو
 ناشکرا نه وه یه که ناینی نیسلام زینای به گونا هیکی گه وره داناره و
 حهرامی کردو سزای تاییه تی بژداناره .

نه گهر نه م کاره له نیوان پیارو نافرته تیک روبردات - که زور
 به که می رونه دات - رودانه که زور به نهیته دیتته دی و پتی منال
 بونی لسی نه بردرت .

دوای نه وهی نهو دورو خاله مان خسته بهرچارو که میتک لینی دواين
 ننجا با پرو بکهینه لایکی دیکه ی باسه کهو به چهند خالیک رونی
 بکه یه نه وه لینی بدوین .

پیش هاتنی ناینی نیسلام فره ژنی له لای عه ره به کان - هه روه ها له لای
 میلله ته کانی تریش عور و عاده تی نهو کاته بوه . مرژنی وابه له یه که
 کاتدا دهستی مینردایه تی به سه ر ده نافرته یان له ده نافرته زیاتر بوه .
 دهستی مینردایه تی به سه ر زور نافرته گرتن شایه د بوه له سه ر تواناو
 ماقولیو له بهرچارو بوو شه ره فداري نهو که سه بوه له نار هوزو کومه لا .
 ناینی نیسلام دوای هاتنی به نزیکه ی هه شت سال له کاتینکا زیاد

له چوار ژن هیتانی قهدهغه کړدو رڼی نورهی دا که پیاوړیک تا چوار
 هارسه ری ههیت، به مەرچیک بتوانی عهدهالت له بهینیان بښتتهدی
 له رابواردن و تیدارهو جل و بهرگو خانه نشینی و هه مو کارکی تری
 خیرانداری، تنها خوش ویستن نهیت، چونکه نوره کارکه به ندایه تی
 به دلوه هدی که سرؤ ناتوانیت عهدهالت له خوشیستن له بهینی
 هارسه کاند ا بښتتهدی.

له گډل نه مه يا برياري دا نه گهر مرؤه ترسي نه وي هه يو كه ناتوانن
عهده لوت به جن يتيبت نايبت له هاروسه رتلك زياتر يتيبت. خوي به وزي
بيوتنه له نايه تي (۳) له سورتي (النساء) نه فرموي: ﴿فَالْكُحُوْا مَا
طَابَ لَكُمْ مِّنَ النِّسَاءِ مَتٰى وَزَنَاعٍ فَاِنَّ خِفَتُمْ اَلَا تَعْدِلُوْا فَوَاجِدَكُمْ﴾^(۱)
نايني نيسلام فرماني نه داره به فره ژني به لام رسي لس نه گرتو
چونكه ناييتكي عهه ليه، ته ماشاي زروف و كاتو پتويستي
كومه لايه تي نه كاتو، بهر پتبه ياساو قانون داده نيبت، ته مه شاي كرده
كه هه نديك حالو زروفو را نه خوازي كه پياو بتوانيت له ژنيك زياتر
ماره بكات، هه نديك لهو حالو زروفانه ته مانه ن كهوا لهم خالته وي كهوا
دين ناماژي يو نه كه ين.

۱- پیار له نافرمت زیاتر خه ترو له نارچون له هه مو رو ټکی ژبان روی تیتسه کات، وه کو کار کردن له کارغه گه ووه کانو له ناو کاتگا کانو سه فخر کردن به نوتو مینلو که شتو فری که کان، هه لاکه ترو له نارچون

۱) واته: لمر تاخرماتدی که به داشتند. تدوین پدیکتک یان دوران یان سیان یان چور ماره بگنم به صبرچیک عهدهالت له تپواییان بیننده دی. بهلام نه گنمر ترسی تدوینتی عهدهالت هینته؛ پتان بر تیتت عمر تاخرماتک به هارمر بگنم. دوی نامه نه تلم فخرماتشی خردا که نه فخرموت: (فالکحو...) فخرمان نه له ژیتک زمار حینان، به لکو مهبست پشی ویتیدانو دوست بونه، ره گور فخرماتک نه فخرموت: (... وَاذا طُفِتِ الصَّلَاةُ فَامْشُوا...)

به زږی ږو له پیاو ته کات له کاتی بلارونه دوی نه خوشی سهختی به هیلاک بدرو له کاتی هه لگې سانی شه پې بهیتر له بهینی دوه له ته کان. نه مانه وا نه به خشن که ژماره ی نافرته له هه مو جیتک به چه ند جار زیاتر بیت له ژماره ی پیاو. تنجا له ناو کومه لا هه ر پیاو ټک نافرته ټک ماره بکات به بېن نه دوی پیاو ټک به ره به نی جیتته وه نه بینین به شینکی زږو له کچانی عازوب به بېن میتردنو به شینکی زږویش له نافرته تان که میترده کانیان له شه را بهر هه لاکه ت که وتونو به بېن ټیداره و که سوکارو میترد ماونه تده.

به شینک له وانه به کچه کانو به بیتوه ژنه کان زروف وایان لس ته کات به ناشکراو به نهیتنی ږوبکه نه خهراپه و داسین پیسی که منالی زږی لس رو ته دات - نه مه کار ټکی دیارو ناشکرایه و گومان هه لئاگریته له ولاته کانی نه وروپا. به مه کومه لایه تی له چه ند رو ټکه وه خهراپه و شله ژان روی تی ته کات. به لام ته گهر ری بڼو نه و مرؤفانه ی هه بوو توانا دارن له ژنیک زیاتر بیتن، تا راده ټیک له ناو کومه لا بهر له و خهراپه و شله ژانه ته گریته.

بږیه نه بینین مه جلسی نورنج له نه وروپا له سالی (۱۶۵۰) دوا ی نه و شمېرانه رویدا پریریدا که پیاو بږی هه یو ته توانیت له ژنیک زیاتر ماره بکات، که دیتیان نه و شمېرانه به شینکی زږی له مرؤفه کان قوتدار ژماره ټیکي زږو له نافرته تان به بېن هارسمرو به بېن ټیداره و گوزهران ماونه تده. هه وروها بږیه نه بینین دوا ی جهنگی جیهانی دوه که چوار سان به ردو ام بو به شینکی زږو له نافرته تانی له لمانیا خونیشاندان ټکیان کرد بڼو نه دوی پې بدرت پیاو بتوانیت له نافرته ټک زیاتر ماره بکات، چونکه دیتیان ژماره ی نافرته تان بږته نو چه ندانه ی ژماره ی مرؤفه کان، چونکه

شهر به شینکی زړه نه ستوری له مرغه کان له ناو بردو بوږه هزی
 بلاوونهوهی دامین پیسینکی زړه له بهینی نافرته کانیاو نه فسه رو
 سمریازه کانی نه مریکاو فهرنساو نینگلیز به شتو ټیک زړه منالی زړلی
 له دایک بوی تازه فری نه درانه نار کولانو باغچه گشتیه کان، که نه مه
 نه رکنکی زړی بز کار به دستان بهرهم هیناږ.

له م روهه دکتور محمد یوسف نه لیت: منو ماموستایکی زانای
 براده م له سالی (۱۹۴۸) دهوهت کراین له گهل به شیک له زانو
 تینگه یشتو له دهرنناسی و کومه لناسی له نه وروپا بز کونگره نیکی
 گه وره له (مونیک) له نه لمانیا بز ری دوزینه وهی چاره کردنی زړه
 بونی نافرته تان به چهند جارتک له ژماره ی پیاوانو بلاوونهوهی په وشت
 خرابی و دامین پیسی هه ووهها بز چون چاره سه رکردنی نه و گرفته.

نه لیت له کونگره که چهند رایه لکو رتگایه ک خرایه بهرچاو، به لام دوی
 لیکولینه وه یان هیچ کامینکیان په سند نه کردرا. به لام منو نه و
 ماموستایه ی که له گهل بو دهرمان خست که باشتین ری بز نه م
 چاره سه ریه نه ویه که ری بدریت - وه کو نایینی نیسلام - مرغان
 بتوانن له ژنیک زیاتر ماره بکه ن، نه گهر نه مه به ته وای گرفته که بنسپ
 نه کات به شینکی زړی لن که نه کاته وه. نه لیت نه م رایه که خرایه
 بهرچاو لیکولینه وه په سند کراو کونگره که بریاری له سورداد دوی نه مه
 دانیشترانی (بزن) که له وکاته پایته ختی نه لمانیا بو داویان کرد که
 دستوری ولات بهندیکی تیخیریت که ری بدات بز له ژنیک زیاتر هینان.

بز چ دور بریزین حکومتی به عث له عیراق له کاتی خزی
 ماده په کیان خسته قانونی نه حوالی شه خصی، که نایت که س له
 ژنیک زیاتر ماره بکات ته نیا به ریدانی قازی نه بیت، به لام که شهر

لە نىئوان عىراقو ئىران پويىداو ھەشت سالى خايناند، دىتيان بە ھەزاران كەس كۆڭرانو ژنە كانيان بە يىئوژنى و بەيى ئىدارەمانەو، ئەمە گىرڧتىكى گەورەى بۆ ولات نايەو.

مەجلىسى قىيادەى شۇرە بە ژمارە (۱۷۰۰) لە ۱۲/۱۱/۱۹۸۸ بىريارى بە لاپردنى ئەو مەدەدەى لە قانونە كەدار رىيدا بە ژنىك زىاتر ھىناندا بەيى ئەوې پىئويستى بە رىدانى قازى ھەيىت.

۲- وا ئەيىت پىارونىك ئافرەتىك بە ھاوسەر ئەگىرىت پاش مارەنىك ژنە توشى نەخۇشىنىكى وا ئەيىت كە نايىت لە گەل مىردە كەيا ژنايەتى و مىردايەتيان لە بەينا روبدات، نەخۇشە كەش لە سنورى تىمار كردن ئەچىتە دەروەو مىردەش لە كاتى شۇخى و گەنجايەتيا ئەيىت و پىئويستى تەوارى بە ئافرەت بىيىت. ئىجا لەم ھالەتەدا يان ئەيىت رى بدرىتە مىردە تا روبكاتە ەرزو ناموسى خەلكو دامىن پىسى، يان ژنە كەى بەو نەخۇشەى لەسەرىەتى تەلاق بدات بۆ ئەوې بتوانىت ژنىكى دىكە يىئىت ئەگەر ژنەيتنانى لىن قەدەغەيىت، يان قەدەغە نەيىت و مىردە بتوانىت رو لە ئافرەتىكى دىكە بىكات و مارەى بىكات لە ھەمان كات بە چاوى قەدرو ھورمەت تەمەشاي ژنە نەخۇشە كەى بىكات. ئىجا بىرواناكەم خاوەنى بىرھۇشى تەوار لەم رىسەى سىنەم لابدات لای دورست نەيىت مىردە ژنىكى دىكە يىئىت.

ئەشەت يە كىتك بىرسىت ئەگەر ھالەكە بە پىنچەوانە بو، مىردە توشى ئەو نەخۇشە بو ژنە پىئويستى بە يە كىگرتن لە گەل مىرد ھەبو، لەم ھالەيا ژنە ئەتوانىت دارا لە قازى بىكات تا پەيوەندى لە گەل مىردە كەيا بىچىرىت، ئەگەر مىردە نەيوست تەلاقى بدات.

۳- وا نه بیټ نافرته ټیک نه دیوټ شو بکات و له ژیر سیبه ری میردا ژیان بهرته سر به لām کزی جنسی لانه بیټ، ننجا که میرد نه کات نه ونه، هز به جوت بون له گهل میرده کدی ناکات، به لām میرده کدی له کاتی شوخی و تیژی گه نجا به تی نه بیټ و به زوری به بن نه و جوت بونه نه بیټ تیداره ناکات، له م حاله ته یا نه گهر ژنه نسانیکي دیکه ی لی قده غه بیټ نه بیټ ژنه کدی ته لاق بدات تا بتوانیت رو له نافرته ټیکي دیکه بکات، ننجا لایه نه مه باشته یان ری ژن هینانیکي دیکه هه بیټ و ژنیکي دیکه بیټیت و ژنی یه که میشی به خوشی له ژیر سیبه ری ژیان بهرته سر.

۴- وا نه بیټ پیار ټیک ژنیک هاره نه کات، دوا یی بزې دهر نه که وټ ژنه که نه زوکړه منالی نابیت، به لām میرده زور هز له نه ورو مندان له کات، ننجا لایه باشتر نه ویه نه و مرؤقه ژنه کدی ته لاق بدات و به بن تیداره میردو گوژه ران بچینیته وه، تا بتوانیت ژنیکي دیکه بیټیت نه گهر بز نه م ژن هینانه ریگا نه بیټ، یان نه م ریگایه ی بز هه بیټ، تا به جوانی هه ردو ژنه کدی له ژیر بالی خوی به وینیته وه.

۵- نافرته به زوری دوا ی ته مهنی چل سالی نه و په ره کدی تا چل و پینج سالی توانای منال بونی نامیتیت و زگ ناکات، له کاتیکا مرؤقی وا هه یه تا ته مهنی هه شتا سالی نه ووت سالی به یه ک گرتن له گهل نافرته توانای نه و ره خاندنهی نه بیټ.

ننجا نه گهر نافرته ټیک شوی کرد به یه کیک له م شتو مرؤفانه و له زگ که وټن که وټ و پیاره که زور بز نه ورو مندان زور تینوینی بو هه وروها له مالو به دنا توانا داربوو ناره زوی هینانی ژنیکي کدی

کرد بۆ رنی نہ بیت ژنیکی دیکه بینیت و بیخانه پال ژنی یہ کہ می و ژیانیان به باشی بۆ بره‌خستین و چاری رون بیت و دلی گه‌ش بیت به منالاتی له ژنی تازی و نەرو نەتەوی زۆریت له‌ناو کۆمه‌زو ولاتدا، چونکه زۆری ئەندامان تیانا مەرجیکه له مەرجەکان بۆ پیش کەوتنی شارستانییت و حەزارەت.

۶- شیوی ژیان و نیدارە هەندیک کەس وا ئەخوازیت له ژنیک زیاتر ماربەکات، بیهویت یان نه‌یهویت.

ئەوانە له لادیه‌کان دانەنیشن رونەکە نه گەلیک کار، له لاییک خەپکی زەوی کێلان و زەراعەت و چاندنی باغ و باغاتن، له لاییکی دیکه‌وه خەریکی به‌خێوکردنی مەرومالاتن و ئەوی لییان رونەدات ئەیت به باشی دەسگهی بکەن، چونکه لاییک له لایەکانی گۆزەوانیان بۆ نەره‌خستین وەکو شەو رۆن و ماست و پەنجو خوری.

هەستان بەم کارانە پێویستی به چەند دەستیک هەیه له پیار و له ئافرەت، ئەو کارانە که ئافرەت پینی هەلەستنی وا ئەیت به یه‌کێک نەیتەدی، ئەیت له یه‌کێک زیاتریت، هەروەها ئەو کارانە که ئەیت پیار پینی هەلەستی وا ئەیت له توانای مەزۆتیک زیاتر بیت.

ئەجا لەم شیوه رابواردنەدا کار وا ئەخوازیت که پیار ئەیت له هاسەریکی زیاتر هەیت تا ئەو کارانە که ئەیت ئافرەت پینی هەلەستیت بەباشی بره‌خەندرێ و بەریکی بیتەدی، هەروەها لێرەدا کار وا ئەخوازێ که رێ هەیت مەزۆ بتوانیت له ئافرەتیک زیاتر ماربەکات، تا نەوی له نێرومی بیتەرو، کچه‌کان که گەورەو عازەب ئەبن به کارەکانی لاییک له کارەکانی دایکیان هەلەستو نەریکی سوک ئەکەن.

ده‌ست به‌سه‌ر نه‌سیرا گرتن

ره‌خنه‌یه‌کی که‌ی له‌و ره‌خانه‌ی که‌ دوژمنانی ئایینی ئیسلام له‌ نایین وه‌رگه‌راوه‌کان روی پینته‌که‌نه‌ نه‌م ئایینه‌ نه‌وه‌یه‌ که‌ نه‌لین نه‌م ئایینه‌ یاسای بۆ ده‌ست به‌سه‌ر کۆیله‌گرتن داناوه‌و نه‌سیر له‌ژیر ره‌شمالی نه‌م ئایینه‌ له‌ ژیانیکی ناخۆشابه‌وه‌ ده‌ستی گوشتنی بۆ درێژکراوه‌.

پیش نه‌وه‌ی پوچه‌لی نه‌م ره‌خنه‌ ده‌رخه‌ین و له‌به‌رچار ناشکرای بکه‌ین پینوسته‌ بزاین میلله‌تانی پیشو به‌ چ چاوتیک ته‌ماشای نه‌سیریان کردوه‌و چۆن مامه‌له‌یان له‌گه‌ڵ نواندوه‌.

سۆمه‌ریه‌کان هه‌رکه‌سه‌تکیان به‌ نه‌سیر بگرتایه‌ به‌ کۆیله‌یان نه‌گیراو ئیشوکاری سه‌ختیان پێیان نه‌هێتایه‌ دی و نه‌وه‌ی له‌لایان له‌ پینوست زیاتر بویه‌ روی گوشتنیان تی نه‌کرد.

بابلیه‌کان هه‌رکه‌سه‌تکیان له‌ ناحه‌زه‌کانیان بگرتایه‌ زۆر به‌ نازارو توندی و خراپی رویان تی ده‌کرد.

پاشاکه‌یان (بوخت نه‌سیر) که‌ هێرشى برده‌ سه‌ر ولاتی شام و فه‌له‌ستین شمشیری سه‌ریازه‌کانی جوله‌که‌کانی نه‌دوریه‌وه‌ نه‌وه‌ی لێیان نه‌مایه‌وه‌ نه‌کرا به‌ کۆیله‌و ژیا‌نی تازو سه‌ختیان پێیان نه‌چێشت.

جوله‌که‌کان له‌کاتی خۆی که‌ به‌سه‌ر که‌نعانیه‌کانا سه‌رکه‌وتن و به‌شێکی زۆریان دوا‌ی ته‌واوبونی شه‌ر لێیان کوشت و چی مالو سامانیان هه‌بو داگیران کرد و ژنه‌کانشیان به‌ دیلو کۆیله‌ بریاردا.

کۆژی ئیرانی که‌ به‌سه‌ر بابلیه‌کان سه‌رکه‌وت و قودسی له‌ده‌ستیان پزگار کرد جوله‌که‌کان ۴۵ هه‌زار نه‌سه‌ی بابلیه‌یکانیان له‌ کۆپشی

کریو بہہمو شتوہ سزاو نازاردانیتک پویان تیتیان کردو ہہمو
کیتہتکی دلیان پیتیان پشت^(۱).

نہمہ ہہمو کاتیک پیشو کردوہی جولہ کہ کان بوہ لہ گہل ناحہزو
دوژمنہ کانیان نہ گہر ہہلی سہرکہوتنیان بز رتک بکہوتایہ بہہینئوہی
جیاوازیہک لہ بہینی گہنچو پیو نافرہتو مندال بکہن، چونکہ بہ
درندہییو بہہین مروہتی بوکودنہ دوژمنہ کانیان بہ خوا پەرستی نہزانی،
نہوانہ نہ گہر پویان بکردایہ شارتک نہ گہر دانیشتوہ کانی شارہ کہ
بہہین شہرکردن دہستیان بزبان درتژ بکردایہ لہ گہلیان رتک بکہوتنایہ
نہوانہیان بہ دیلوکزیلہ نہ گتیراو دہستیان نہخستہ سہر ہہمو
ہہبویہ کیان، بہلام نہ گہر بہشہرکردن شارہ کیان داگیر بکردایہ بہسہر
دانیشتوہ کانی سہریکہوتنیایہ شمشیریان پو پیتنہ کردہ ملی ہہمو
پیاونیکیان، ژنو مندالہ کانیشیان بہ دیلو کزیلہ نہ گتیراو دہستیان
بہسہر ہہمو مالزو مالآتو ہہبویہ کیان نہ گرت نہوانہ نہمہیان نہ کرد
بہہینی بریاردانی خالی بیستہمی سی پارہی (تہئسہی تہوراتیان) کہ
نہلئت، نہ گہر بز شہرکردن بوتان کردہ شارتک دارا لہ دانیشتوہ کانی
بکہن تا دہستیان بوتان درتژ بکہن نہ گہر قایل ہونو شہریان لہ گہلتان
نہ کرد ہہمو نہر دانیشتوانہ تہہنہ کزیلہو بہندہتان، بہلام نہ گہر
دہستیان بہملکہچی بوتان درتژ نہ کردو شہریان لہ گہلتان کردو خودا
نیتوہی بہسہریان سہرخست بہ شمشیر پو بکہنہ ہہمو پیارہ کانی،
ژنہکانو مندالہ کانیان بکہنہ کزیلہ مالزومالکیان کہ لہ شارہ کیان
ہدیہ ہہموئی تالان بکہن.

(۱) شخصیتہ ذی القرنین نویسنی تہبر الکلام نازاد . لاپہرہ (۲۵ - ۱۳۶). اسری الحرب عبد الشاربح
نویسنی عہدولکھوریم لہرحان. لاپہرہ (۲۵).

مه‌غوله‌کان که خوراسیان داگیر کرد ۷۰ هزار کهسیان تیا سه‌ره‌ری، که پویان کرده شاری (مه‌رو) داگیریان کرد دانیشته‌وه‌کانی شاره‌که‌یان به‌سه‌ر سه‌ریازه‌کانیان دابه‌ش کرد تا سه‌ریان به شمشیر بیه‌رین ته‌نیا (۴۰۰) کهسیان نه‌ییت بۆ ئه‌وه‌ی هه‌ندیک کاروباری له‌شکریان بۆ بی‌شنه دی له شاری هه‌رات (۱۰۰) هزار کهسیان تیا کوشت، که پویان کرده شاری بوخارا به ته‌واوه‌تی ویرانیان کردو به‌شیکێ زۆریان تیا کوشت^(۱). هۆلاکۆ له‌ سالی ۶۵۶ی کۆچی که بن شهر چوه به‌غدا، خه‌لیفه‌ی نه‌وکاته (موسه‌عصم) په‌یمانی لێ وه‌رگرت که ده‌ستی خه‌راپه‌ بۆ که‌س درێژ نه‌کا، به‌لام هۆلاکۆ په‌یمانی خسته‌ پشتگوێ و فه‌رمانی دایه سه‌ریازه‌کانی که ملی هه‌مو که‌سیکی تیا بیه‌رین، کوشتارو بیه‌رین و تالان کردن و ده‌ست بۆ ئافره‌تان درێژکردن و خانو به‌سه‌ر دانیشته‌وان بوخاندن نزیکه‌ی چل پۆژ به‌رده‌وام بو هه‌ندیک میژونوسان ته‌لێن له‌م شاره‌ نزیکه‌ی ملیۆن و نیویک که‌س گیانی لێسه‌ندرا، خه‌لیفه‌ خوێی و دو کوپی به‌ فه‌رمانی هۆلاکۆ به‌ر کوشتن که‌وتن، که‌سانی تری خه‌لیفه له‌ مال و مندال و ئافره‌تان دیلايه‌تی و کۆیلايه‌تیان به‌سه‌را به‌ریار درا^(۲). ته‌یمورلنگ که (أصفهانی) داگیر کرد به‌ کوشتن پوی کرده به‌شیکێ زۆری دانیشته‌وه‌کانی و هه‌ره‌مینکی له‌ میتشکه‌سه‌ری ۱۷۰ هزار که‌س دروست کرد، له‌ تکریت هه‌روه‌ها‌پوی کرده ته‌م په‌وشته، تیا‌دا دو هه‌ره‌می له‌ میتشکه‌سه‌ری هه‌زار که‌س بلند کردو به‌ گه‌ج له‌ یه‌کیانی قایم کرد^(۳).

(۱) تاریخ الاسلام السياسي والديني والثقافي والاجتماعي، جزمی چوارده‌م لایمه‌ی (۱۴۰) نویسنی دکتور محمەد نبی‌احمد محمەد.

(۲) کتبی پیشو لایمه‌ (۱۴۴) - (۱۶۶).

(۳) لیری الحرب عبر التاريخ ۱۴۲-۱۴۳.

که دهستی به سهر شاری (شاما) گرت تیایدا پوی کرده هه مو نارپه واینکه رپی دایه سهر یازه کانی که نه وهی نه یانه ویت بیکن له کوشتو تالانکردو دهستی بن ناموسی بز نافره تان درژکردن^(۱).

دیانه کان له شهرا له هه مو کاتیکدا کرده و بیان هه خراپی و به دره وشتی بو به پتچه وانه ی فرمانه کانی جه نابی عیسای پتفه مبهریان سهلامی خوی به سهر ببارئ، نه وانه له گهل دوزمنه کانیاں هه مو شینه نارپه وایان نوانده، له کوشتنی نه سچو مندالو نافره ت و پیاری پیری بن ده سلات و تالانکردو دهستی خراپه بز نافره تان درژکردن.

سه لیبه کان وه کو درنده ی برسی پویان نه کرده شاره کان و دانیشته کانی، هه مو مه رامینکیان تالان کردو کوشتو دهستی دامین پیسی بز نافره تان درژکردن بو. نه وانه که شاری (قودسیان) داگیر کرد هه فتا هه زار که سیان تیا سه ریری، له شاری (مهره النعمان) ملی سه ده زار که سیان په راند، له (نه تاکیا) ژیا نیان له ده هه زار که س بری.

نه وانه که له هیزی پتتجه میان گه یشته (استنبول) چواره کی شاره که یان سوتاندو دهستی کوشتنیان سو به شینکی زژ له دانیشته کانی درژکردو نه وهی له که نیسه کانا هه بو هه مو یان تالان کرد، له گهل نه وهی دانیشترانی شاره که هه مو یان وه کو نه وان دیان بون به لام مه زه دیان جیاواز بو^(۲).

جوستاف لوبون ده لیت سه لیبه کان بریاراندا که دانیشته کانی (قودس) بنج بکن به موسلمانه کانی و جوله که کانی و نهو دیانانه ی که تیای بون که له سهر ییو باوه پری نه وان نه بون، نه وانه له ساره ی هه شت

(۱) مه صدری پتشر.

(۲) لیری الحرب عبر التاريخ (۱۴۳، ۱۳۹، ۱۳۰، ۱۴۱)

پوڑ کہ بیان تیا نہ ہشت بہ بین تہوی ٹافرہ تیک بیان مندالیک بیان
پیاونکی پچی لی بہ دور بکھن، لہ مزگہوتی (عومہرا) دہ ہزار
موسلمانان سرپرپی. نہ لیت (ریکارڈس قلب الاسد) سہ ہزار
تہوی لہ موسلمانہ کان کوشت کہ خویان تہ سلیم کرد، لہ گہل تہوی
پہ یانی دابونہ کہ دہستی خہراپیان بو دریز ناکات^(۱).

موسلمانہ کان لہ اسپانیا کہ لہ سالی ۱۴۹۲ زایینی (غرناطہ) ی
پایتہختیان بو پتکرہ مہلیکی ارغونہ (فردنیاند) پھیمانان لی
ورگرت کہ ژبانیانو ثابیانو قسو ژوبانیان زامن بیت بہ لام پاشی
کاتینکی کہم دوچاری ہمو سہختیک و ناخوشیک کران بہ خورتی
بوہونہ دیان وویان تیکراو مہ حکمہ مہی تہفتیش بریاری بہ سوتاندنی
بہشتیکی ژوریان بہ ژوندوویہ تی دا.

راہبی دمنونکی (بلیدا) بریاریدا ملی تہوانہی لہ ثابینی خویان
ورگہراونو بوہون بہ دیان لہ گہل تہوانہی تہہون بہ دیان
پہریندرت، چونکہ نازاندرت تہوانہی ہون بہ دیان ہونان بہ
راستیہ یان نا.

دوایی بریار درا تہو موسلمانہی مارن تہ بیت بہرو تہفریقیا کوچ
بکھن، نجا کہ کوچ کردن دہستی پتکرد پسان لہ کوچہریہ کان
تہگرت و تالانان تہکردن و تہیانکوشتن.

(بلیدای راہب) صد ہزار کہسی لہ قافلہ نیکا کہ ژمارہیان
(۱۴۰) ہزار کہسی بو کوشت^(۲).

(۱) حضارۃ الاسلام (۳۳۹، ۳۴۰)

(۲) حضارۃ الاسلام (۲۷۰-۱۷۱).

له سالی ۱۳۷۶ زیږنی پایا له ټیتالیا فرمانيکی دهرنسا تیاپا
فلورنسیه کانی له قانون به دهرچو دانا که بیستی نه مان نه یانه ویت له
پای دهرچن، له بهر نه مه بریاریدا نه مان به کزیله بگینر دینو دست
بفرسته سر همو مالو سامانیکیان. هینزکی به سرزکایدتی
کاردینال (رژبرت) ناره سریان. نه م په یمانی لیخو شېونی دایه
دانیشتوانی شاری (کارینا) به لان دواي نه وی دهستی به سرپانا گرت
گیانی له همویان بېړی. نه فسرته که له نه فسرته کانی له شاری
(فاندسا) چوار هزار که سی تیا سرېړی^(۱).

له سالی (۱۳۷۰) (سیانېزس) که شاری (لیسیون)ای داگېر کرد
بریاریدا چاری نه سېه کان ه لېکولدریت و قاچیان بېدرته وه.
له شېری (نه کین کورت) له سالی (۱۴۱۵) که له به ینی فوره سار
نېنگلیزه کان پویدا، هینزی فوره نسیه کان پویان کرده نه سېری
نېنگلیزه کانو دهستی راستیانیان برېه وه.

پرتوغالیه کان که له سالی ۱۴۶۰ له نه فریقا (سمالیونیان)
داگېر کرد دهستیان به پفاندنو پراوکردنی کزیله کرد، هزاران که سیان
تیا بهرو ولاته کانی خویان په وانه کرد بز خزمه تکاری و کاري قورسو
زه حمت هینانه دی.

نه وانه که له هیندستان شاری (جریان) داگېر کرد نه فسرته
له شکره که یان خه بهری به مه لیکي ولاتی خوی گدیاند که له م شاره
ملی همو موسلمانیکي په راندوه. نه م نه فسرته مزگوته کانی به

(۱) اسری الحرب عب التاريخ (۱۴۲۱-۱۴۴۳).

موسلمانان کان پر نه کردو ناگری تیره رنډان^(۱).

ناپلیون وای دهرخت که نالای مانی سرزقایدتی هه لگرتوه له سالی ۱۷۹۹ دوی نه وی له فله ستین یافای داگر کرد فهرمانی به کوشنتی (۳۵۳۹) نه سید، چونکه نه یوانی بیاننیرته ولای میسر. تا له ویوه بز نهو جینهی نه یویست رهوانه یان بکات.

صربه کان بیست سالتیک له مه پشتر له بوسندو هورسک دویان کرده موسلمانان کانو گیانیان له هزاران که میان بریو بیست هزار فافره تی که نجان به دیل گرت بز نوردو گایه کانیان رهوانه یان کردنو نازاند ریت نهوانه چیان به سدر هات.

نزیکهی سهدو په نجا سالتیک له مه ویش له نه وروپا سیاسیه بهر په بهره کان که ته ماشایان کرد زقد به ناصه ردی و ناصروه تی و به درنده په تی له همدو لاتیکی جیهان رو له نه سحر نه کریت و دو چاری نازارو عدزتی سخت نه کرین، چمند کونگره ییکیان به ست، وه کو کونگره ی برزکسل له سالی ۱۸۷۴ و کونگره ی جنیف له سالی ۱۹۲۹ و کونگره ی جنیفی دوم له سالی ۱۹۴۹. به شیک له سرز که کانی دهوله ته کان به شداریان له م کونگره یه کرده موزیان کرد که نه بیت نه سیر به خراپه روی تینه کریت و ژبانی بن نازاری بز بره خستند ریت^(۲).

به لان کار به دهستانی همدو ولایه کانو نه فسرده کانیان تا نیست گویان بهو بریار دانه نه دواړه، چونکه سرزقایدتی (انسانیت) له دلپانه هیزی نه بهو بیته یزه، همدو ها ترسی خودایان لا نه بهو لاینه، نه گهر بویست لاواز بهو نه ونده نه بهو تا له رو کرده ستهم و خراپه بیانپاریزی.

(۱) لیری الحرب عبر التاريخ (۱۵۹-۱۶۱).

(۲) القانون الدولي العام، به له لیمی (اسمصری فوق العاده) لایمه (۸۹).

نهرانه نك همر به دړندایه تی رویان كړدو ته نه سچ، به لكو به همدو خهراپييك رویان كړدو ته دانیشتونانی بن گوناھی نو شارو دپهاتانه ی كه كهوتبته سر ریسان، به تالانكردنی مالیان و دهستی خهراپه بزو نافرتهان دروژ كړدنیاو سوتاندنی همدو شیوه چهن دراویکیان.

له جهنگی په كه می جیهانیدا نه لمانیا نزيكه ی (۶۱۵۹۰۰) نه سچي لن بزر بو، نه مساش ملیونيك و پتنج سده ههزار نه سچ، فخره نساش (۴۸۳۳۰۰) نه سچ، به ریتانیاش (۳۵۹۱۰۰) نه سچ ئیتالیاش (۵۶۹۰۰۰) نه سچ، نه مریكاش (۴۷۶۵) نه سچ، نه سچي روسه كانیش نزيكه ی ملیونيك و نیو نه سچ بو^(۱).

نو همدو نه سچانه چیان لن هات؟ همدو كوشتو نازاردانو برسی بون روی تینكردن و گیانیان لن سه ندرا.

روسه كان له جهنگی جیهانی دوهم به همدو خهراپیه ك رویان كړده نه سچ، كانی نه لمان، همر وه كو نه لمانه كان له وه پتیش له گهل نه سچي نهوان نه مه پیشه و كړده و یان بو.

روسه كان كه به سهر نه لمانه كان سهر كهوتنو چونه ناو به رلین تیا همدو كاركي نارواو بن صروه تیان هینایه دی له تالان كړدن و كوشتنو دهستی دامین پیسی بزو نافرتهان و ویرانكردنی مالان.

نهرانه له شهريكا دوری سده ههزار سهریازی نه لمانیایان گرت و گیانیان له همدویان بری. سهرلكی هیزه كه یان (كونییف) نه لیت: پیمان دایه سهریازه كاغان تا دهستی همدو نو نه سچانه بچن كه بزو ته سلیم بون هدلیان بری بو، همر نه وه كړده و یان بو له گهل نافرتهانو

(۱) لسی الحرب عبر التاريخ (۱۹۹۹).

مەندالان و مەزقانی بێ دەسلاتی یە^(١).

هەر بە کانی پێش هاتنی ئایینی ئیسلام و دواى هاتنیشی پێش
ئەوێ بە ئیسلام بون شەرفدا بێ و روناکییە کە ی بکەوتە نەو دایان،
و کە مێللە تە کانی دیکە بە توندی و خراپی پریان ئە کردە ئە سەر، ئە
نازاردان و کوشتن بە کۆیلە کردن.

ئە گەر یە کێک ئە هۆزێک یە کێکی بگرتایە ئە هۆزێکی دیکە ناخەزانی،
ئە گەر یووستایە ئە یکوشت، یان بە کۆیلە دە کرد و ئە ی فروشت.

وا ئە بو چەند کە سێک، ئە ئە یێتێک بە فێل یە کێک یان چەند
کە سێکیان ئە ئە یە کێ دیکە دە سێک ئە کرد و بە کۆیلە یان ئە گێران و
ئە یان فرۆشتن بە ئە یێکی دیکە کە ناخۆشی و دوژمنایە تیان ئە گەز
ئە ی ئەو بە دیل کراوانە هە بو بۆ ئەوێ قینی دلی خۆیان پێیان
دە یێتن بە نازاردانیان و کوشتنیان.

دواى ئەوێ کە زانیسان کردەو و رهوشتی مێللە تانی پێشتر تا
ئێستاکەش ئە چ رادە خراپێک بوە بەرامبەر ئە سەر، ئێجا با بزانی
رای ئایینی ئیسلام و پێغەمبەر ﷺ چۆنەو چۆن بوە بەرامبەر ئەم شێتە
مەزقانه.

با ئێستاکە راو کردەو یان دەریارە ئە سەر بێهێنە بەرچاو، دواى روى
قەمان بکەینە رای ئیسلام دەریارە کۆیلە تا بزانی ئەم ئایینە یاسا و
قانونی بۆ دەست بە سەر کۆیلە گرتن داناره، یان بۆ دەست لە سەر
بەردانیان نازاد گرتنیان داناره.

هەمو مێش و زانیێک ئە زانیێت یە کە مێن شەر کە ئە نێوان بێت
تەپرستە کانی مە ککەو مەسولمانە کان پێدا شەری بەدر بو، کە ژمارە ی

(١) لێری الحروب عیە التاریخ / ٢٠٥-٢٠٦.

نهوان سن جار به قهه ژماره ی مسولمانه كان سوو به هه مر چه کی
خوځان هاتبونو مسولمانه كانیش بز شهر نه هاتبونو چه کیتی که میان
پنی بو، به لام خودای به رزی بن دینه ویستی له م شهردا مسولمانه كان
سر بخت و لوتی بت په رسته كان بشکینیت، چونکه نه گهر نهوان سر
بکه و تنایه چرای ناینی نیسلام نه کوژایه وو هه لگی ساندنی جارنکی
دیکه زور زده مت نه بوو نه لهوا.

له م شهردا بت په رسته كان هفتا که میان سن کوژار هفتا
که سییان لیان به نه سچ گیا، تنجا با بزانه داهاوی نه م نه سیرانه
به چی گه یش.

خودا خوشی پوژنی دواپی به چهند شتیك به ند كرده، یه كینك له م
شانه نوه یه که یه كینك خواردن بز کهسانی هه ژارو هه تیو و نه سچ
نوه خینیت، له سوره تی (الانسان) له نایه تی (۹۰۸) نه فدرموت
﴿وَلْيَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ۚ غَلَىٰ حَبِّ مَسْكِنًا وَتِيمًا وَآسِیْرًا ۝۸۰﴾ إِنَّمَا لَطَمُكُم لُؤْجُهُ
اللّٰهُ لَا تُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا ﴿۱﴾ پتغه مبه ر ښه فرمانیدا که نهو
نه سیرانه به سر هارونکائی دابهش بکرتو و فدرموی به خوشی له گه لیان
بجوینته و خواردنیان بز جن به جن بکه، یه کینك لهو نه سیرانه که ناری
نه بوعه زیری کوپی عوه یر سو، وتویه تی من له گه ښه شینک له
نه نصاری یه کان سوم که کاتی خواردنی نیسوپوژ و نیسواره نه هات
نانه که دیان نه دایه من خوځان به خورمای وشکوه بو نیداره یان نه کرد،
چونکه پتغه مبه ر فرمانی دابو که به باشی ناگادارمان بکه، نه وانه

(۱) واته: پزامه ندي خودا بز نه وته په خورون له گه ښه نوهی خوشه ویسته نه دمه کهسانی هه ژارو
هه تیو نه سچ، پیان نه لیان به بن منه خواردنشان نه دین، مبه ستمان پزامه ندي خودایه هیچ
چا که پک و سرپاشنکان له نیره نایوت.

نه گهر پارچه یهك نانیاں بكهوتایه ته ژیردهست بزمینیاں دانهنا، منیش له شرما نه مگتیرایه وه بزلای یه کیتکیان، نهویش ههر بزمینی نه گهراندوهه^(۱) ثمامه ی کورپی تهال که یه کینک بر لهو نه سحرانه به ستیانوه به کوله گه یه ټک له گزله گه کانی مزگهوتی مه دینه تا را نه کات، پتغه مبه ر فرمانیدا خواردنی بژ جن به جن بکه ن، به یانیاں و نیسواران شیري خوشتری پتغه مبه ری بژ نه هات.

نهو نه سحرانه دواي گفتوگؤ که چیان لسټ بکه ن کرانه سن به ش به شیکیان که هه بوو خاوه نی سامان بون، نهوانه به رامبه ر به شیک له مالدان به دردراڼ، به شیکیان که خوینده وار بون نازاد کردنیاں به ندکرا به ووی که ههر به که ده مندال له منداله کانی مسولمانه کان فیسری خویندنو نوسینو خویندنه وه بکه ن، به شیکي دیکه یان که هه ژارو نه خوینده وار بون پتغه مبه ر ﷺ لیتیان خوش بوو فرمانی به نازاد کردنیاڼدا.

پتغه مبه ر نه گهر به اتایه فرمانی به کوشتنی هه مو نه سحره کانی شهرې به در بدایه جینی ره خنه نه نه بو چونکه نهوانه موجهی شهر بون، وه کو نه سحرې شهرې نیزامی نه بون که به خووتی به پینی یاسای سه ربازه تی رویان پښ نه کرتته شهر کردن، نه گهر پینیاں بکرتت لینی دور نه که ونه وه. به لام نهوانه ی به در به نارووزو هه وه سی خویان چه کیان کرده شانر هاتن بژ به درو هه مو مه رامیتکیان نه وه بو پتغه مبه ر بکوژنو مسولمانه کان بڼ پر بکه ن.

پتغه مبه ر ﷺ له نه سحره کانی به در فرمانی به کوشتنی دو که سدا یه کیتکیان (نضری کوری حارث) بو نه وه که ی تریان (عهقه به ی کورپی نه بی موعه یط) فرمانی به کوشتنی نه م دو که سدا نهك له به ر نه وه ی

(۱) کتاب الحرب، (۳۱۸).

به شدار بون لدم شه پدا به لكو له بهر جرمو كړدوه خدراپه كاني
پشانيانو نازارداني نو سرڅه بن هيزانه كه له كاتي خوى مسولمان
بريوندو گدليتك خدراپه تريان.

له غدزاي نوحود فرماني به كوشتني عه زوي جومده دا كه همر
نم لدم غدزايده به نه سر گيايو. نو كاپرايه شاعر بو، له شيعره كاني
ناو پتغمبهري به خراپه نه هيتا، هولي نمد خدلكي له مسولمان بون
دورخاته وه. نه له شپي به درا به شدار بو به نه سر گيايو، له وې
په ناي بې پتغمبهري سرد بې شوي ليني خوش ييتو نازادي بكات،
پتغمبهري پني فرموو: عه فوت نه كم به مارجيتك، جارتكي ديكه له
هيچ شريكه كه له نيتوان نيمو دوژمنه كامان رو نه دات به شدار
نه ييتو له به به درا ناو نيسلام به خراپه نه ييني، په پمانې له سر
نه به ليتو رگرت به لام كه نازاد كرا گدراپه وه مه ككه له شيعره كانيا
ناو پتغمبهري به خراپه نه هيتا نه وانه له شپي به درا كوژرابون
بزياني نه لا وانه وه مه دحياني نه كړد.

ننجا لدم شه پدا كه به نه سر گيا هميسان داراي ليتخوش بوني له
پتغمبهري كړد، پتغمبهري پښتو پتي وت نو په پمانه كه وا دات كوا چي
لنهاد؟ نا، سرڅه له كوښكوه دوجار ناگه زويتو پتو نادرنت. كوشتني
نم كاپرايه له بهر نو خيانه ده بو.

نه به نيتيغايه ي جنيتي سالي ۱۹۴۹ پې به به نه دا، نه ليت نو
شيوه كه سانه كه له په پمانې خويان لا نه ده نو به هيچي دانه نيتن
دروسته بكوژرتنو له قه ناره بدرتن.

پتغمبهري پښتو كه شاري مه ككه نازاد كړد به دانسته كاني فرموو
نایا نيتو چون تيته گهن كه من چيتان لن نه كم؟ ولايمان دايه مو ويسان

تو برای یکی خاوهن کهرمی و کوپی باروکیکی خاوهن کهرمی، فهرمی
 بزین همدو سرفرازو سهره‌ست بن. به‌لام فهرمانی به کوشتنی چهند
 مرۆئیک دا له‌بهر شو خراپانه‌ی که له‌ره‌پیش له‌گه‌ل مسولمانه‌کان
 کردبوین و به همدو شیوه‌یه‌ک عزیت و نازاردانیان، له‌گه‌ل نه‌مه‌شا له
 هندیکیان خوشبو، ره‌کو عیكرمو سه‌فوان و هیند که خیزانی له‌بو
 سوفیان بو، نه‌گهر چی گه‌لینک تاوان باربو.

نهم ژنه بت په‌رسته‌کانی هان نه‌دا بو شه‌ری ئوحودو نازادکردنی
 کۆیله‌که‌ی که ناوی (وه‌حشی) بوو ته‌هاوێژکی ژۆر ماهر بو، به
 کوشتنی (حه‌مه‌ی مامی پیغه‌مبه‌ر به‌ندکرد، ئنجا که حه‌مه‌ی
 شه‌هید کرا، هیند جه‌رگی دهریناو ده‌ستی کرد به جواندنی پارچه‌یه‌کی،
 گوئی چهند شه‌هیدیکی بری‌وکردیه ملوانکه به ملی خۆی کرد.

له‌وانه‌ی که فهرمانی به کوشتنیان دابو ته‌نیا فهرمانی کوشتنی
 چوار که‌سیان دا که ژۆر به‌دروشت و خراپ بون، دوانیان له مه‌دینه
 مسولمان بوزو در مرۆئیان له مه‌دینه کوشتبو به‌ره‌و مه‌ککه رایان
 کردبوو له ناین وه‌رگه‌رابون.

مامۆستایانی به‌رزی پیشتر بریاریان داوه که نه‌سه له‌به‌ره‌وه‌ی
 نه‌سه‌ی دروست نیه روی کوشتنی تن‌په‌گرت، هه‌سه‌نی کوپی موحه‌مه‌دی
 ته‌میمی که له سالی ۶۵۶ی کۆچی سه‌ری بردۆته ژێرخاک ته‌لێت: نه‌مه
 همدو یاره‌کانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ بریاریان له‌سه‌ر داوه که‌واته ئیجماعیان
 له‌سه‌ر کردوه، نه‌مه ئیمامی سیوطی له ته‌حکامی قورئانیا دیاری
 کردوه^(۱). نه‌سه نه‌گهر له شه‌رکردنیا له سنوری شه‌رکردن دهرنه‌چیت

(۱) نه‌سه‌ی روح‌المعانی. نوێینی زانی بگوز ئالوسی. (۲۰۰/۲۶).

دروست نیه بکوژریت، به لآم نه گهر لهو سنوره دهوچو، وه کو کوشتنی بن گوناهان، یان دهستی خراپه بۆ ئافره تان درێژکردن، یان به تالانکردنی مالی خه لک نهوه به موجرمی شهر دانه ندریت و دروسته به فرمانی سه رۆکی ولات، یان به فرمانی یارمه تی ده وه گهی بکوژریت، نه وه فرمانه لهو دوانه زیاتر بۆ هیچ که سیکه دیکه نییه.

قورئانی پمژ له نایه تی چوار له سوهره تی محمد نه فرمانیه تی: ﴿فَإِذَا لَیْسَ لَیْسَ الْاَلِیْنَ كَفَرُوا فَهَرْبُ الرِّقَابِ حَتّٰی اِذَا الْخُفُوءُ هُمْ فَشَوْا الْوَلَاةَ لَمَّا مَّا بَعْدُ وَاِذَا فِیْهِ حَتّٰی لُحْظُ الْحَرْبِ اَوْزَارُهَا﴾ فرمانیه تی نه فرمانیه تی، نه گهر له شهر یا به کیان له گه ل دوژمنه کافره کانتان گرت ره شیدی بنوژن و به هه مو توانایک هه له تیان به رنه سه رو چه کیان لیبه وشینن تا توانایان کر نه که ن و به نه سه ی ده سگیران نه که ن، نه و کاته بیان به ستنه وه تا رانه که ن^(۱)، تنجا که شهر کوژیایی پندیت به پیی به رژه وهندی، یان به پاره سه رفرازیان بکه ن یان به نه سه ی خوتان که لای نه وانن بیانگۆر نه وه، یان هه به بین شتی که دهستان له سه ریان هه لگرن و نازادیان بکه ن.

نیمه له مه پشته زانیمان پیغه مبه ر ﷺ به مال به شتی که له نه سه ره کانی به در ی سه رفراز کرد.

جاریکیش سه رۆکیکی نه سه ی بت په رستی به دو نه سه ی سه ولمان گۆر په وه ئافره تیکی له خیل ی سه زاره به چهند که سینک له سه ولمانه کان گۆر په وه که له مه که نه سه ی بون^(۲).

گۆر په وهی نه سه ی بۆمه کان له گه ل نه سه ی سه ولمانه کان له کاتی

(۱) له کاته ده سه ره که م بون بۆی چنگای نایه تیان بۆ ته ره خان نه کرابه ر.

(۲) سه ره ی سه جی سه مسلم (۱/۶۸).

نہ مہویہ کانو عہباسیہ کانو لہ کاتی حوکمی نیسلامی لہ نہندہ لوس،
میژو نوسہرہ کان لہ کتیبہ کانیان دیارو ناشکرا کردہ.

پیغہ مہر ^{پیغہ} ہدروہ کو زانیمان بہ شینک لہ نہسجہ کانی بہدري
ہدروہا نازاد کردن، ہدروہ کو کچی حاتمسی طائی کہ نہسجہ کرابو بہ
قہدرگرتن نازاد کردو پخوانی جینگا خوی کرد^(۱)، ہدروہا دوی غہزای
حونہین و طائف ہدمو نہسجہ کانی ہدواژنی نازاد کرد.

سہلاحہ ددینی نہیوی لہ شہرکا لہ گہل صلیبہ کان بہ شینکی
لییان بہ نہسجہ گرت، بہلام لہبہر نہوی نہوندہ خوارہ مہنیبہی
لہبہر دہست نہبو کہ بہشیان بکات ہدمویانی نازاد کرد. بہلام نہو
نامہردانہ لہ خویان لہشکریکیان پتک ہیناو جارتکی دیکہ لہ گہلیا
کہوتنہ شہر کردن^(۲).

سہلاحہ ددین زور جار نہک ہمر سہریازہ کانی دوزمنی نازاد نہ کرد،
بہ لکو نہفسہرہ کانو سہرؤکی لہشکریانیشی نازاد نہ کرد کہ بہ نہسجہی
نہ کہوتنہ بہر دہستی، تہنیا (ردینؤدی شاتیؤن)ی کوشت، چونکہ پشتی
کردہ ہدمو پہیمانیتکی کہ خوی پین بہند کردبوو لہشکریکی ریک
خست بز نازار گہیاندن لہ کہناری دہریای سور بہ کؤمہ لی حاجیہ کان
کہ نہ چون بز مہککہ یان کہ نہ گہراندہ^(۳).

سہلاحہ ددین رجای مہلیکہ (ایزاییلا)ی و مرگرتو دہستی لہسہر
ہدمو نہو نہسجہراندہ ہلگرت کہ نہو رجایہ نہیویست، تا بگہراندہ
لای خیزانو مالزو سندالہ کانیان.

(۱) انصار الحرب .

(۲) لسری الحرب ۱۹ .

(۳) صلاح الدین الایوبی . نویسی قہری لہ مہچی . ۷۲ - ۷۸ .

ئەم مەزكۇم بەرزە بە ئىمان دۆ پوناكە كە دەورى سەلبىيە كانى لە قودس گرت، ئەوان داواى ئەمانىيان كەرد، ئەم ئەمانى دانى تا لە ماوى چل رۆژ كۆچ بكنەو هەر مەزكۇم دە دینار بەداتو، هەر ئافرەتلىك (۵) دینار بەداتو هەر مەزكۇم (۲) دینار، لە گەل ئەمەشا رىسى دەرچونى بەشتىكى زۆرى دا بەین هیچ پارەيشك، رىسى بە هەسویان دا ئەوى ئەتوانن لە مالىيان لە گەل خویان بېيەن، پارەو ولاغیشى بۆ نەخۆشە كانیانو پەكانیانو ئافرەتە كانیان دا بېن كەرد^(۱).

هەرەكو وتمان ئەسەر بە پىتى ئایىنى ئىسلامى دروست نە بەكۆرۆرت ئەگەر لە شەرا لە سنورى شەركەردن لاندەدات خەراپە نەنۆتن، وهكو تالان كەردن دەست بۆ ئافرەتان درۆكەردن هەرەكو لەمەو پىتش ناماژەمان بۆى كەرد.

ئەنجا ئەگەر لە درۆزایى حوكمى ئىسلامى پاشىك یان سەزۆكى لەشكرىك دەستى كوشتنى بۆ. ئەسەركە یا چەند ئەسەركە درۆز كەردىن كە لە سنورى شەركەردن لاىان ئەدايتت، ئەو ئەو كەسە تاوانبارەو لە دوارۆژ ئەكەوتتە ژۆر حیسابو لىپرسینەو، ئایىنى ئىسلام لەم شىنەو كەردەوانە ئەگەر رویدايتت لىنى بەرپرس نە.

لە گەل ئەمەشا ئەيتت بزانی زۆر شت لەم روهە كە خرايتتە سەر كاغەز هەلبەستارەو درۆزە دۆزەننى ئایىنى ئىسلام هەلیان بەستەو پازاندویانەتەو.

لەم روهە لەوانەى كە خراوتەو سەر كاغەز وتارەو (سولتان غەمەد فاقى عوسمانى) كە ولاتى مىسرى داگەر كەردو خستتە ژۆر بالى خەلافەتى

(۱) صلاح الدین الايوبي، ۸۲.

عوسمانی پد فجا همزار که سی له مه‌مالیکه‌کان گوشت له‌گه‌ژ نه‌وی
په‌یانی دا‌بونن که دست بۆ ما‌ژو گیانیان در‌ژ ناکات، به‌بن نه‌وی
خا‌وه‌نی نمو و‌تاره بزانیت که دا‌گیر‌کردنی میسر د‌وی مردنی نه‌م س‌ولتانه
به سه‌د سا‌ژ ها‌ته‌دیو له کاتی س‌ولتان س‌ولیمان پ‌ویدا که د‌واترین
خه‌لیفه‌ی عه‌بباسیه‌کان (الم‌توکل) له نزیکه‌ی سا‌لی (۱۵۱۷)‌ی زاینی
جنگ‌لی خ‌وی بۆ نه‌م چ‌ول کردو دستێ له‌سه‌ر خه‌لافت به‌رداوه‌.

دواتر نه لټيم: نو کوم کوښتنه نه سراندي که له لايښ خدایه يته
له کاتي نه موروپه کان، يان له کاتي عه بېاسيه کان، يان له لايښ
سروکي هتري له شکرته که پوي کرديته نه سريته يان چند نه سريته
روني ناسماني شه پړه کاني مولمانه کان شيلو ناکاتو عه بېه روي
تيناکات نه گهر بهر اوږد بکريته به کوښتاراندي که به کوم نه روي
پنکراو ته نه سړ له لايښ ماليکه کان کوښت هه مو دوه ته کان به
درزي اي ميرو له کونډه تاوه کو نه م چهرخي نيتا که مان، که له م
پنځتر هه نديکيمان خسته به رچار که له گه نه ووي په يماني دابوني که
دوست بز ميرو به شهر و خداله تهره باسي نه کات.

كۆيلايەتى و ئايىنى ئىسلام

رەخەنەكى پوچەلى دىكە كە لە ئايىن وەرگەرەكان پوى پىن ئەكەنە
ئايىنى ئىسلام و كاوتىزى ئەكەن ئەو يە كە ئەلەين ئايىنى ئىسلام رىنى
داوە مەزۇ بە كۆيلە بىگەدرەت ئەگەر ئەم ئايىنە ئايىنىكى راست و تەواو
بوايە ئەبو دەست بەسەر كۆيلە گرتنى لەناو ولات و كۆمەلا قەدەغە
بىگەردايەو رىنى پىن ئەدايەيا.

ئىنجا با بزەين پوچەلى ئەم رەخەنە لە چ راددەنىكەو ئايا نىرخو
سەنگىكى ھەيە؟

بوى كۆيلايەتى و دەست بەسەر كۆيلە يا گرتن كۆنە بە كۆنى مەتو،
ئەمە لەناو ھەمو مىللەتتىكا روى داوەر ھاتۆتە دى. ئەوانەى بە كۆيلە
ئەگىمان مافى ئادەمىزادىيان لىن ئەبەرداو بە ھەمو شىئە خەراپى و
ئازارو ناخۆشەك رويان تىنەكرا.

كۆيلە لە لای رۆمانىيەكان بە مەزۇ ئەمژماردارا، بە بەشىك تەماشى
ئەكرا وەكو شتەكانى دىكەو بىنەش لە ھەمو مافىنىكى مەزۇفەيتى. خاوەن
توانار ئەشرافەكانىيان كۆيلەكانىيان بەرەز پابەند ئەكردو بە قامچى بەرەو
زەويەكانىيان و باغەكانىيان رايان ئەدان و رويان پىتەيان ئەكردە رەخساندىنى
ئەو كارانەى كە ئەيانەويست، ئەوئەى لە كارىا سىستىكى لىن رەبدايە
داركارى روى تىنەكردو بەر سزادان ئەكەوت.

خاوەنانى ھەر بەشە كۆيلەيتىك مافى ئەوئەيان ھەبو دەستى ئازاردان و
كوشتن بۆ ھەر كۆيلەيتىك بىانەوئەيت دەرژ بىكەن بەبى ئەوئەى ياسايتىك
رەيان لىبىگريت و بىكەونە ژىر لىپرسىنەوئەيتىك.

ئەو ئەشرافانە بۆ رابواردن و كەيف و سەفای خۇيان جىنگاى تايەتايان

تەرخان کردبو تیاگرد ئەبۆنەرە بۆ ئەوهی لە پۆژیکە چەند جارنیک دو
کۆیلە بەرهنگاری یەکتی بکەن و بە شمشیر یان بە پم روبکەنە یەکتی،
ئنجە ئەوهی بە هەڵپەتر بواید و بەسەر ئەرهکە ی تر زان ببوایە گیانی
لینوربگرتایە، ئەبۆه فیکە لێدان و چەپلەپۆزان. وا ئەبۆ هەندیک جار
نیمپراتۆریش پینکی لەو کۆبۆنەرە یە کرد.

مامەلە ی هیندیەکان و ئێرانیهکان لە خەراپا لە گەل کۆیلەکانیان
جیاوازیەکی زۆری نەبو لە گەل مامەلە ی رۆمانیهکان لە گەل
کۆیلەکانیان^(۱).

کۆیلە لە هەمو کاتیک لە لایەن هەمو میللەتیک و دۆلەتیک زۆر بە
سوکی و بە بێنرخنی تەماشای ئەکراو هینانەدی کاری سەخت و قورسی پێ
ئەسپێردراو ئەوئەندە خوارنەدی پێندەرا تا بۆ بە کارهێنان بژیت.

لەوهی رابرد دەرئەکەوتیت پێش ئەوهی ئایینی ئیسلام بێت کۆیلە
خستە ژێردەست کاریکی بابووە لە هەمو لایەکی ئەم جیهانە و لاییک
بو لە لایەکانی ئابوری لە هەمو شوێنیک بازار ی گەرمی هەبو، لە
چەند رووتیکەرە روی تێتەکراو ئەهاتەدی وەکو رفااندنی بێدەسلاتان لە
مەندال و مەزف و ئافرەت.

وا ئەبۆ بۆ تالان و کۆیلە دەستکەوتن هۆزیک بەسەر هۆزیک دیکی
ئەدا، ئەو گەنجانە ی بکەوتایەتە ژێردەست لە نیرو من بەدیل ئەگیاو
پەردە ی کۆیلایەتیان بەسەرا ئەدراو لە لاییک ئەفرۆشان، ئەمە جگە
لەوانە ی لە شەرا لە نیوان دوو میللەت و دوو دۆلەتا بە دیل ئەگیاو
کۆیلایەتی بەسەر ئەدرا.

(۱) شەهات حرول الاسلام، نوسینی محمەد قطب، لاپەرە ی (۲۹ - ۶۰).

نایینی نیسلام که هات نه نه کرا هه روا به ناسانی به گژ نه م کاره یا
 بچیتو ږوتیکردنی به هه رام له قه له م بدات و له نار کومه لو ولاتا بنجی
 بکات، به لام هه مو رتیه کی له رتیه کانی بری ته نیا رتی جهنگ نه نیت.
 چونکه نه نه بو دوژمنه کانیان له شه ږکړنا نه گهر دیلیان له مان
 بگرتایه و کزیلایه تیان بزیان بریار بدایه، نه مان په رده ی کزیلایه تیان به
 سر نه سه کانی نه وان نه دابایه و هه روه ها نازادیان بکړدنا یه، به لکو
 ږنکو پتویست وای نه خوازی نه مان به پتی جولانه وه ی دوژمنه کانیان
 له گهلان بچولینه وه و نه مانیش کزیله له وان بگرن تاره کو به دیلو
 کزیله ی خزیان لای دوژمنه کانیان بیانگړنه وه له دیلایه تی و
 کزیلایه تی ږزگاریان بکه ن.

نایینی نیسلام هه وه کو هه مو سرچاوه یه کی کزیله ژړده سترکردنی
 بری به هه رامی دانا ته نیا له رتیه کی شه ږکړن نه نیت له گهل دوژمن،
 هه روه ها هه مو کړدوه ټیک کی که له شه ږاو دوی شه ږ روی تینه کمران
 بری به هه رامو سته می داناو، کزیله کوشتو دهستی خراپه بو
 نافرته درژکړنو ږوخاندنی مالانو ناگر تیبهردانی و مالان تالان
 کړنو^(۱) کوشتنی که سانی بن گوناھی به شدار نه بو له شه ږا له پساو
 مندالانو نافرته تان.

فرمایشتی پیغه مبهرو ﷺ فرمائی خدلیفه کان به قه دهغه کردنی
 نه م کارانه دیارو ناشکرایه له لایه ن میژو میژوانه کانو میژو
 نوسه ره کان.

خدلیفه ی په که م نه بویه کر- خودا له به دهشتا پله ی به روزیکساتره-

(۱) تالانیک که دوست بیت هه نه وه به که له مبدانی شه ږا له دوژمن دهسگه نه کړنتو نه وه ی
 دوی شه ږ لیبی به جن نه مینیت، نه لک ږو کړنه مالانو تالانکړدی.

به سه‌رژکی نه‌و له‌شکری روی پێ کردو و لا‌تی شام وتی وه‌کو یزیدی کوپی نه‌بوسفیان و عه‌میری کوپی عاص و شوره‌جیلی کوپی هه‌سه‌نه، ده‌ست بۆ منالان و پیاوانی پێو ئافره‌تان درێژ مه‌که‌ن، هه‌ندی کەس نه‌بینن له‌ که‌نیه‌کان خۆیان ته‌رخانه‌کردو به‌و خوداپه‌رستن، نه‌وانه‌ نا‌کوژن و ده‌ستی خراپه‌یان بۆ درێژ مه‌که‌ن، چونکه‌ خه‌راپه‌یان له‌س‌پونادات، نه‌وانه به‌و کافریه‌ی که‌ له‌سه‌رین دروست نیه‌ بوی خه‌راپه‌و ناخۆشیان تێبکه‌ن^(١) له‌مه‌ پشتر زانیسان کۆیله‌ له‌ لای میله‌ه‌تانی پشتر به‌ چ چارۆکی بێ‌نرخ ته‌مه‌شا نه‌کرا و ئازار نه‌درا و روی پێ نه‌کرایه‌ هه‌تانه‌دی کاری عه‌زێت و ناخۆش، نایینی ئیسلام به‌ پێچه‌وانه‌ی نه‌مه‌ فه‌رمان نه‌دات که‌ نه‌یت کۆیله‌ به‌ چاری به‌زه‌یی پنه‌ه‌تن ته‌ماشای بکری‌ت و به‌ جوانی له‌گه‌لیا هه‌لس‌وه‌کو‌ت بکری‌ت.

په‌غه‌مه‌به‌ر ﷺ نه‌فه‌رمو‌یت: هه‌ر که‌سێک کۆیله‌ی خۆی بکوژیت له‌ جیاتی نه‌و ته‌یکوژن، هه‌ر که‌سێکی‌ش لوتی ببس‌یت لوتی نه‌برین، فه‌رمویه‌تی کۆیله‌ کانتان براتان، هه‌ر که‌سێک کۆیله‌ی لایست، له‌وه‌ی خۆی نه‌یخوا‌ت ده‌رخواردی بدات و له‌وه‌ی خۆی له‌ جلوبه‌رگ له‌به‌ری نه‌کات له‌وه‌ له‌به‌ر ته‌ویش بکات و کاری وایان پێ مه‌سپێرن که‌ له‌ توانایان نه‌یت و عه‌زێتیان بدات، نه‌ی فه‌رموو که‌س به‌ کۆیله‌ی خۆی نه‌لێت چ پیاو بیت یان ئافره‌ت نه‌مه‌ کۆیله‌مه‌و نه‌مه‌ که‌نیزه‌که‌، با بلیت نه‌مه‌ کو‌مه‌و نه‌مه‌ که‌چه‌، نه‌ی فه‌رموو ئێوه‌ هه‌موو گه‌وره‌ییت یان گه‌چکه‌ سێر بیت یان من کۆیله‌ بیت یان ئازاد – نه‌ته‌وه‌ی نه‌اده‌من ناده‌میش له‌ گه‌.

خودای به‌رزی بی‌توینه‌ له‌ نایه‌تی (٣٦) له‌ سو‌ره‌تی نساء، فه‌رمانمان

(١) للهدب، می‌ نه‌ب‌ ئیسمائیل شامز، ٢/ ٢٢٤.

پين نه کات که نه پيت به چاکو خوشی رو له چهند کڙمه لیک بکه پين، به شیک له وانه بارو دایکه، به شیکي که پان کڙيله کانن. نه فرموت: ﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَالًا... وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ...﴾، راته: به نديایتي خودا بکه رو به باشی پیپرستن وینهی بز دامه نین، خودا تاکو ته نهایه، به چار جوانی و خوشی رو له دایکو بارکتن بکه، ههروهه له کڙیلانهی دهستان به سه رانهوه.

كۆپلە تازىلردان بە پىنى ياساى ئىسلامى دروست نىمۇ گوناھە لە دوا رۇزدا پىرسىنمەمۇ سزاي بە دولوپە، ئەمەى بەمى ھۆكارتىكە گوناھىك شەقازىلە يەك لە كۆپلەى ھۆى بەدات ئەمۇ كارەى ئەستە ھۆى تازىلەپونى كۆپلە كەى.

به خوشی به جوانی مامه له کردنی مسولمانه گانی پیتشو و یاره گانی پتخمه مبه له گهډل کۆيله گانیان له راده وینکا بو که واته بو هه ندیک له کۆيله کان نه یانته و یست له لایه ن ده ست به سه ره گانیان تازاد بکرتنو لتمان جابینه وه.

پنځه مېر ^{پنځه} پېش نه وی به پنځه مېر ایدتی شه زه د فدار بکړیت
خه د یجی خیزانی زهیدی کوړی حارثه که کزیله ی نهو سو به هه دیه
دای، پنځه مېر به کزیلایدتی ته ماشای نه نه کرد به لکو وه کو کوړی
خوی ته ماشای نه کردو له گه لی هه نه ستار دانه نیشت. له بهر نه مه
زید پنه وه بند بوو نه یه ویست هیچ کاتنک لنی چایسته وه.

باوکی زهیدو مامیو چهند خزمیگی دیکه‌ی که زانیان زهید کزیله‌یه لای محمد، هاتنه لای پیتان وت، ئیوه خانه‌دانو خواوه‌نی جیگاو ریگن، تو چیت ئه‌ویت له مال پیشکەشتی ئه‌که‌ین زهیدمان بو نازاد بکه تا بیه‌بنوه بو لای خۆمان.

پتەمبەر پیتیانی وت، ئیتو زەید بدوینن ئەگەر ویستی لەگەڵتان بگەرێتەرە من بەبێ ئەوێ شتیكتان لێ وەرگیرم بیبەنەرە، وتیان جوانت فەرمو ئنجا کە قەسیان لەگەڵ زەید کرد، وتی: من ناگەرێمەرە ئەم پیاو بەجێ نایلم، وتیان مالا وێران کۆیلا یە تیت پێ خۆشترە لە نازاد بون؟

وہلامیانی داوەرە وتی ئەوێ لەم پیاو دێو لە لوتف و خۆشی و خۆشەویست لای کەس و کاری خۆم ئەم دێو.

پتەمبەر کە ئەمە لە زەید بیست لەگەڵ کەس و کارەکی بردیە کەعبە و لەوێ نازادی کردو بە کوپی خۆی گێرا، پێش ئەوێ کە سێک بە کوپی کە سێکی دیکە زانین حەرام بکەیت.

نایینی ئیسلام یاسای بۆ دەست بەسەر کۆیلە گرتن دانەنارە، لەم رۆو هیچ ئایەتێک لە قورئان و لە فەرماشتەکانی پتەمبەردا نیە، بەلکو پێ نیشاندا بۆ چاکو خێر دەست کەوتن بە ئازادکردنی و وردە وردە لابردنی و ئەهینشتنی لەنار کۆمەڵدا لە هەردو فەرماشتە گەلێک بەلگە هەن.

۱- پتەمبەر ﷺ زۆرجار هانی یارەکانی ئەدا بۆ کۆیلە ئازادکردن، و لێخۆش بونی خودای لە هەندێک گوناھ بەند ئەکرد بۆ بەر کردنە ئەم ئازادکردنە، ئەو یارانە ئەوێ بۆی بلوا بایەو بیتوانایە لەم رۆو درتغی ئە ئەکرد، جەنابی ئەبوبەکر خودا لە بەهەشت پلەو بەرزیکاتەرە، بەشیکی زۆری لە مالی خۆی خەرج ئەکرد بۆ کۆیلە کەسێو ئازادکردنسان، کە یەکتێکیان بیلالی حەبەشی بو.

۲- هەر مسولمانێک بە هەلەو بە ئەزانین مسولمانێک بکوژیت سزاکی کۆیلە یەکی مسولمان ئازادکردنەو دانی خۆتێ کوژراوە کە یە

- نہیت بد رتہ کہ سوکارہ کی کہ میراتیان بہر نہ کہ ریت: خودای
 بہ رزی بیونہ لہ سورہتی (النساء) نایہ تی (۹۲) نہ فہ رموت:
 ﴿...وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ...﴾.
- ۳- ہر کہ سینک سویند بہ خودا یان بہ سیفہ تیکی خودا بڑوات کہ
 کار تک ناکات دواپی بی کات، وہ کو نہوی سویند بڑوات بلیت نہم
 خانوہ ناکرم، دواپی بی کریت کہ فاروی سویندہ کی کہ شکاند ریت
 چند کار تک، یہ کینک لہم کارانہ نازاد کرہنی کزیلہ تیکہ. خودا لہ
 سورہتی مائیدہ نہ فہ رموت: ﴿لَا تَأْخُذْكُمْ أَثَمَةٌ بِاللَّهِ فِي أَنْفُسِكُمْ
 وَلَكِنْ يُؤْخِذْكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ ... أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ...﴾.
- ۴- عہر بہ کان پتشان نہ گہر یہ کینکیان لہ ہارسرہ کی خزی تورہ
 ببوایہ، وا نہ بو نہیشوبہاند بہ لاییکی دایکی خزی، وہ کو نہوی
 بلیت تز وہ کو پشی دایکی، یان وہ کو زگی، یان نہیشوبہان بہ
 لاییکی کچی یان خوشکی. نجا نہ نافرہ تی لن عہرام نہ بو، نہ
 بہ ہارسر نہ ناسرا، نہ بہ تہ لاقدر او تا بتوانیت بز خزی شوکی
 دیکہ بکات. نجا بز نہوی بتوانیت نافرہ تہ کہ بختہ و ژیربالی خزی
 لئی حلال بیت، خوا لہ سن کار ہینانہ دی کار تکی لہ سہر بہ
 پیوست دانہ نیت، کہ یہ کینکیان کزیلہ تیک نازاد کردہ، لہ نایہ تی
 (۳) لہ سورہتی (المجادلہ) نہ فہ رموت: ﴿وَالَّذِينَ يُضَاهِرُونَ مِنْ
 لِسَانِهِمْ لَمْ يَغُودُوا لَنَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا...﴾.
- ۵- خودا ہمو سالتک زہ کاتدانی لہ سہر مسولمانہ ہہ بوہ کان بہ
 پیوست دانوہ، بہو شینوہی لہ کتیبہ شرعیہ کان دیار کرارہ، نجا
 نہو مالتی لہ زہ کات دیتہ دست بہ پشی پیوست روی پتہ کرتہ
 ہشت بہش بہ شینک لہو بہ شانہ کزیلہ کرین و نازاد کردنیانہ، تاوہ کو

کزیله له نار کۆمه لا کهم بییت و ورده و رده بو له نهمان بکات. خودا له نایه تی (٦٠) له سورتهی (التوبة) نه فرمویت: ﴿لَمَّا الْعُدَّةَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَلِي الرِّقَابِ.....﴾ مه بهست له (وپی رقاب) کزیله کرین و نازاد کردنیانه.

عومه ری کوری عه بدوله زیز خه لیفه نیک بو له خه لیفه کانی نه مه و یسه کان، نهم خه لیفه یه زۆر داد و رو خواناسنکی ته و او بو، یه حیای کوری سه عدی ناره سه روی و لاتانی نه فریقا بز نه وی پاره ی زه کات کۆبکاته وه، دوا ی گرد کردنه وه، پاره ی نکی زۆری که و ته ژیره ست، به شتیکی زۆری به سه ره هه ژاران دابهش کرد، به شه که ی تری که ته و او نیک بو به پنی پنی نیشان دانی خه لیفه به شتیکی کزیله ی پنی کرپی و نازادی کردن.

٦- (ایلاه) نیلاه، سویند خوار نه، به لام سویند خوار دینیکی تاییه تیه. عه ره به کان پیتش نه وه ی نایینی نیسلام بییت نه گهر یه کینک له هاره سه ره که ی تو ره بپوایه وه زی لینه کردایه و بیوستانیه نازاری بدات سویندی نه خوارد که له گه لی نانوت و له گه لی جوت ناییت بز نه و ماره یه ی که دایته نا، جار و ابو له سالتیک زیاتر تیتته په پی، ننجانه و نه هه روا نه مایه وه نه به هاره سه ره نه ژمیردرا نه به ته لاقدرار تا بتوانیت شو به یه کینکی که بکات.

نایینی نیسلام که هات بز چاره سه رکردنی نهم گرفته نه و ماره یه ی به چوار مانگ بریاردا، نه گهر له و ماره یه پوی تیتته کردو له گه لی نه خه و ت به پنی له گه لی نه پچریت و ته لاقی نه که ویت به ته لاقی بانیینه گچکه. خودا له سورتهی (البقرة) له نایه تی (٢٢٦، ٢٢٧) نه فرمویت ﴿لَلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ لَوْ أَنَّهُمْ رَأَوْهُ أَفْهَرُ لَإِنْ قَالُوا لَإِنْ

الله غُفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٠﴾ وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢١﴾ به لām نه گدر پینش ته و او بونی نه و ماوه به پوی کرده هاوسره که یو له گه لی خهوت نه و ا ژنو میتر دایه تیان وه کو جاران نه مینیت، به لām نه بیت که فاره ی سونده که ی بدات که که فاره ی کیان کزیله تیک نازاد کرده، هه وه کو له خالی سینم خستمانه بهر چار.

باسی نیلا، باسینکی درترو لای مه زه به کان لقو پوی زوره، مه به ستم لیره درختنی حوکه که یه تی که نازاد کردنی کزیله یه. ۷- کزیله یه که نه گهر ناروه زوی نازاد بونی کرد به لām ده ست به سه رگرتوه که ی نه یو یست نازادی بکات، کزیله که بوی هیه داوای لینبکات رتی بدات بچیت نیش بکات، بو نه و ی هه ندیک پاره ژیر ده ست بکات و به و پاره یه خوی له کابرا بکرت و له دیلا یه تی بزگاری ببیت، نه گهر رتی نه دات و کزیله په نای بو قازی برد، قازی به خورتنی نه و رینه ی بو دینیتته دی.

دیله که نه گدر له گه دل ده ست به سه رگرتوه که یه له سه ر به شیک پاره بو نازاد کردنی رتیکهوت، ماموستایانی شه ریعت نه لین نه بیت کابرا هه ندیک له و پاره یه داشکینن و لینی وه نه گرت، هه وه کو پینو یسته له خه زنه ی ده ولت (بیت المال) هه ندیک بدرتنی تا له گه دل نه و ی به نیش کردن په یادی نه کات خوی له دیلا یه تی بزگار نه کات. خدای میهره بان له نایه تی (۳۳) له سوړه تی (نور) نه هه رمویت: ﴿...وَالَّذِينَ يَقُولُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَابِتُوهُمْ إِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ خَيْرٌ مِّنْ ثَمَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ...﴾.

۸- هه ر مسولمانینکی بالغ له پوژنی په مه زانا پوژوه که ی به چونه لای

خیزانی و جوت بون له گه لیا بشکینیت گوناھینکی گه وریه به پنی
 فدرمانی پیغه مبر ۛۛۛۛ نهیت که فاریه که له که فاره کان بینیتسه دی
 که یه کینکیان کزیله یه که بزگار کردنه.

۹- خودا له نایهتی (۱۷۷) له سورہتی (البقرہ) خوشی ژسانی دوا
 رۆژو رهزامه ندی خوی بهند کردوه به چهند شتیک که یه کینکیان کزیله
 نازاد کردنه نه فدرموت: ﴿... وَلَکِنَّ الْیَوْمَ مِنَ الْیَوْمِ الْآخِرِ...
 وَالْمَلَائِکَۃِ وَالْکُتُبِ وَالْنَّبِیِّۨنَ وَالْاٰنْصَارِ عَلٰی خُبْرِ ذٰوِ الْفُرْسِ
 وَالْاِنْمَی... وَلِی الرُّقَابِ﴾ مبهست له (ولِی الرُّقَابِ) کزیله نازاد کردنه.
 ۱۰- رۆژی دواپی (قیامت) رۆژی حساب له گه ل کردنه، رۆژیکی زور
 سهخت و ناخوشه، هه مو مرۆفیک لهو رۆژیا هه مو یه ویاوه و کردوهی
 خوی نه گه پیتته و بهر چاری، خاوهنی یه ویاوه و راست کردوهی باش و
 رهوشتی چاک و به راستی خودا په رستان رویان پی نه کرتته باغ و
 باغاتی به هشت، بهد رهوشتان و خاوهن سته مان و خاوهنانی کردوهی
 خهراپ و له خودا باخیان رویان پی نه کرتته. ناگری دۆزهخ. کردوهییک
 لهو کردوانه ی له و رۆژدا به هاتای مرۆ دیت و برینی رنگای
 ناخوش و کۆسپه ی به رزو بلندی لا ناسان نه کات کزیله نازاد کردنه.
 خودای به رزی بیتته له سورہتی (البلد) له نایهتی (۱۱-۱۳)
 نه فدرموت: ﴿قُلْنَا افْتَحْهُمُ الْعَقَبَۃَ ۚ وَمَا اَدْرَاکَ مَا الْعَقَبَۃُ ۚ فَکُ
 رْجَبٌ...﴾ (فَکُ رْجَبٌ): واته کزیله نازاد کردن.

نیتته نه گهر لهو نایهتانه ی خستمانه بهر چاو دهریاری کزیله نازاد کردن
 ورد بیهنمه نه یین ته نیا نایهتیک کزیله ی مسولمانان نازاد کردن به
 مهرج دانه نیت، نهویش له سزای مسولمان کوشتنه به هه لهو نه زانین.

له نایه ته کانی دیکه نه فخر مویت کزیله نازاد کردن، واته نو کزیله په چ مسولمان بیت یان نا، چونکه نایینی لیسلام ته ماشای گیانی مرزفایه تی نه کات که له لایه ن خوداره یو کزیلایه تی به شیوه مردنیک روی تن نه کات، به نازاد کردنی نو مردنهی له سر لا نه بات و ژبانی راسته قینه ی پښ نه به خشی چ مسولمان بیت یان نا، چونکه خودا گیانی همدو مرزفیکي هیناره ته دی له سر هر نایینو پرواینک بیت. به لام نه گهر کزیله ی مسولمان هه بیت نو بؤ نازاد کردن له پشته.

۱۱- له کاتانه ی که له نار کومه لا کزیله هه بو کرین و فرژشتنی تیا نه هاته دی ماسو ستایانی ناین له وتاری (خو ته) ی رۆژانی جومعان و هعزی رۆژانی په مه زانو غهیری په مه زان زورجار باسی خیری گه وړی کزیله نازاد کرنیان به گوتی مسولمانه کانا نه دا، له وړه وړه فدرماشته کانی پتفه مبریان ﷺ نه خسته بهر چار، له بهر نه مه زور جار نه وانه ی ده ستیان به سر کزیله یا بویت، ده ستیان له سریان هه لته گرتو نازاد یان نه کرد. زور جار یی نه وې ده ستی به سر هیچ کزیله ینکا نه بوا یو هه بو بوا به نه دا کزیله ینکی له لایک ده ست بکه ویت و نازادی بکات.

نه گهر یتسه لاپه په کانی میژو هه لده ینه و نه بینن له خودا نزیکه کان له همدو لایه که به زوری رویان له کزیله کرین بؤ نازاد کردنیان نه کرد چ مسولمان بوېن یان نا، سولتان سه لاهه ددینی نه یو بی له کاتی خو ی نزیکه ی (ده) هزار نه سېی کزیله ی له سه لیبیه کان که مه سیحی بونو بؤ دا گهر کردنی شام و فله ستین هاتبون،

له کیسهی خوی کریوهر نازادی کردوون، براکهی بۆ پهزامهندی خودا له کیسهی خوی نزیکهی ههوت ههزاری لهوانه کریوهر نازادی کردوون^(۱).

خویندمواری دل روناکی خوشهویستی خاوهن بچو هۆش، بهوهی لهمهو پیتش وتمانو خستمانه پیتش چار دهرمانخت بۆمان دهرکهوت که نایینی نیسلام یاسای بۆ دهست بهسهو کۆیلە داگرتن دانهناوه، بهلکوبه گهلینک شینو، ریتویهتی کۆیلایهتی لهناو ولاتو کۆمهلایهتی لایهریتو ورده وردهبن بری بکات، ئنجا بۆمان دهرکهوت ئهوهی له نایین وهگرهپاوهکان لهم بوهره نهیلینو کاویژی پین نهکەن لهوهرین به نایینی نیسلام زیتر شتیکی دیکه نیه.

ئهوانه ئههیت بزانن بناغههی نایینی نیسلام زۆر بههیتزو پشهوه، چهکوشی تهنهکهیان هیچ تۆزێکی لێ ههلهناسیتیت، بچوساوهرو فرمانو فدرماشتهکانی ئهم نایینه لهناو دلی میللهتی کورد رهگی بهقولی داگوتاره، ئهو شینو پهلاهه لهلایه ئهو له نایین وهگرهپاوانه هیچ زهدهیکی پین نابەخشیو ئالاکی لهناو کوردستانا ههر بهبههرزی نههینیت و ئهشهکیتتهوه.

مه‌به‌ست له نه‌نفال و غه‌نائم چی‌یه؟

ره‌خنه‌یه‌کی دیکه‌ی که له ناین وەرگه‌راوه‌کان روی پس نه‌ک‌نه نایینی نیسلام باسی نه‌نفال و غه‌نائمه (تالانی).

سورته‌تیک له سورته‌کانی قورئانی پموز به (الأنفال) ناوبراوه، چونکه نایه‌تی یه‌که‌می نهم سورته وشه‌ی (أنفال) ی‌تیایه. نایه‌ته‌که نه‌فرمویت: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرُّسُولِ...﴾، نایه‌تی (٤١) کی سورته‌که نه‌فرمویت: ﴿وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرُّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ...﴾.

پنښ نه‌وهی مه‌به‌ست له غه‌نیمه‌ت و نه‌نفال بڅمه به‌رچار و مانا‌کانی نه‌مه‌ریت که‌میتک کرده‌وهی رژیسی به‌عرو صدام له کوردستان و کرده‌وو مامه‌لیان له‌گه‌ل کورده‌کان له و ناوچه‌یه‌دا بڅمه به‌رچار تاوه‌کو بزانه‌ن نه‌و ره‌فتار و کرده‌ویان له‌گه‌ل مه‌به‌ستی نه‌و دو نایه‌ته له چ رادده‌بینکایه، نایه هه‌روه‌کو له ناین وەرگه‌راوه‌کان نه‌لین و نه‌پانه‌ریت به خه‌لکی بسه‌لینن که کرده‌وهی نه‌وانه ریکه له‌گه‌ل مه‌به‌ستی نه‌و دو نایه‌ته.

به‌عسیه‌کان له‌جاری یه‌که‌م و دو‌ما که هاتنه سه‌ر حوکم ره‌شمالی ره‌شیان به‌سه‌ر هه‌مو عیرا‌ق‌دا هه‌ل‌دا، به ستم و به درنده‌یی و بن مروته‌ی چهند جارتیک به له‌شکرو به چه‌کی تازه به‌هیز رویان کرده کوردستان، نه‌وهی له‌ده‌ستیان هات له کوشن و له دینهات ویران کردن له باغ و باغات و زراعت تیکدان درنغیان نه‌کرد، نه‌مه جگه له

تالان کردنی مال و مالات و نازوئی دانیشتوانی که هیرشیان نه‌برده
سوریان.

له کاتی یه که ما که هاتنه سر حوکم جگه لهو شه پانه‌ی پویان کرده
ناو کورده‌واری پټیان دایه به‌شیک له عدره به کانی دهورو پستی که رکوک و
هه‌ندیک له عدره به کانی حوریجه، نه‌مانه په‌یتا په‌یتا پویان کرده
دټیه کانی دهورو پستی ناحیه‌ی پردی و ناحیه‌ی شوان، تالانیکي زوریان
له ده‌غلز و دان و مهور مالات و نوټو و پایه‌خیان لهو دټیانه ژیرده‌ست
خست و پویان پټیکرده دټیه کانی خویان، له کاتیکا نهو ناوچه‌یه شه‌ری
تیا رونه‌د ابو پټشمه‌رگه‌ی تیا نه‌بو.

نهم به‌عسیانه جاری دوهم که هاتنه سر حوکم پویان کرده چهند
به‌شیک له دټیه کانی بارزان و دهورو پستی بارزان، دټیه کانیان به به‌شی
زوری دانیشتوه کانی چول کرد، نه‌وی به‌رده‌ستیان کهوت تالان کرد و
نهر دانیشتواناننه‌یان هټنایه ده‌شتایی دهورو به‌ری هه‌ولیر، له‌وی به‌بن
خواردن و خواره‌نه‌وه‌یه‌ک هه‌لیان رشاندن. خیرخو ازانی دانیشتوانی
شاری هه‌ولیر یارمه‌تیان نه‌بوایه لهو ده‌شتایه هه‌مویان به هیلک
ده‌چون. پاش ماوه‌یه‌کی کهم هه‌مویانیان گواسته‌وه بۆ نهو چوله‌وانییه‌ی
که تیایانا گیانیان لییان بری و به خاکیان سپاردن.

شتینکی دیکه‌ی دور له هه‌مو ناین و ویردان و مروه‌تیک صه‌دام له
سالی ۱۹۸۸ له‌شکر تکی زوری پو پټی کرده دټیه‌اته کانی به‌شینکی
هه‌ر تمي کوردستان که دوستی ستمی نه‌گه‌یشتن، به‌شینکی زوری لهو
دټیانه له گه‌نچ و نافر و منداډ دست به‌سره‌را گرت، هه‌مویانیه‌ی هه‌ر

به شه، روی پهن کرده لایه له دهشتایی خوار شاری ره مادی و غه پیری ره مادی، لهو جینگایانه به خاکیان سپاردن، ههروه کو له سه حکه مه له شایه دی شایه ده کان ده رکوت.

زیاد له مه سه ربازه کانی به شینکی زۆری لهو دنیانه ی دهستیانی گه یشتن سوتاندو ویرانیان کردو به شینکی زۆری له مال و سامان لهو دنیانه تالان کرد، نه مه که به نه نفال ناوبراو به غه نیمه تینکی دروست به بن شهر و حه یا له قه لهم درا، خراپتر له مه نهو ناوچانه یان به فرۆکه به چه کی کیمیایی، کیمیاباران کردو گه لینگ که سی تیا به هه لاکه ت چو.

دوای نهوه ی رابرد با بیینه سهر باسی مه به ست له نه نفال و غه نیمه ت لهو دو نایه ته ی له سهروه ی نه م باسه ی خستمانه سهر کاغذ، تا بزانه ی کرده وه ی به عس چه ندینگ دوره له رتکینشانی نایینی ئیسلام و چه ندینگ به پتچه وانیه ی مه به ستی نهو دو نایه ته یه، تا بۆمان ده ربکه ویت درۆو بیر شه ژاری نهو له نایین و مرگه پادوانه له چ راده ییکه که نه یانه ویت میلله تی کوردی دل روناک به نایینی ئیسلام وه کو خۆیان به کافری و بن بڕوایی به رن و چرای گه شی به شه و قی نیمان له دلیانا به فوری بۆگه نیان بکوژینه وه.

رۆژی گه شی نایینی ئیسلام که له دورگه ی عه ره ب هه لهات و پوی کرده هه مر لایه کو بلا و بۆوه، دۆژمنانی نه م نایینه له عاره ب و غه پیری عه ره ب که له ده ورپشتی بون به خراپی و ناخۆشی شه پ فرۆشتن پویان کرده پتغه مبه ر ﷺ هه لگرانی رۆشنایه که ی له یاره کانی، که

بناغدهیی دولتهی نیسلامیان له مه دینه دامه زواند، نه مه که بهر هوی نه وهی، به شهر کردن بهر هنگاری یه کتر بجنو به کوشتن رو بکهنه یه کتری. دولتهی نیلامی له مه دینه لهو کاتانه دا وه کو دولتهی نیستاکه خاوه نی چهل و خه زنده بارو بارگی شهر نه بو. شهر یارانه ی له گه ل پیغه مبه ر ﷺ بهر هنگاری دوژمن نه بوون و شهریان نه کرد هه مویان به چهل و بارو بارگی خویان رویان نه کرده شهر کردن، ننجا که سه رنه که وتزو دوژمنیان نه شکاند نهو چهل و مال و مالاته ی له کاتی شهر داگیر نه کراو نه وهی له مهیدانی شهر له دوژمن به جی نه ما غه نیمه بو نه که وته دهستی موسلمانان کان به پتی فهرمانی نایه ته که نه کرایه پینج بدش، به شیکتی تهرخان نه کرا بو پیغه مبه رو که سو کارو هه تیوانی بن باوکانو کهسانی هه ژارو لیقه و موانی بینکار، چوار به شه که ی دیکه دابهش نه کرا به سه ر نه وانه ی به مال و تفاقای خویان پینکیان له شهر نه کرد.

نه مه یه مه به ست لهو نایه ته ی له سه ره تای نهو باسه مان خستمانه سه ر کاغده که نه فهرموت: ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ...﴾ غه نیمه ت نه وه یه له شهر ده ست نه که ویت.

واته: دروست نه بوو دروست نه بو بکرته شارو دینهانی دوژمن که کافرنو به خراپه رو بکرته سه ر دانیشه و کانیان که له شهر به شدار نه بوونو چشتیک له مال و مالاتیان داگیر بکرته و به غه نیمه ت دابنه رت.

نه مه له گه ل مال و هه بوی کافر وایه که له مهیدانی شهر نه یه، ننجا چ جا له شهر تک له گه ل هاو دینی موسلمان رو بدات و بکرته!!

مسولمانه کان له مەر و پش له هېچ کاتیکا نه بوه نه گهر له شهرا
له گهل به شتک له دوژمنی کافر شهريان کردیت و سرکه وتې، دوی
نه وه بویان کردیتته دپه کهيان، یان شاره کهيان و شتيکیان تیا تالان
کردیت یان دهستی کوشتيان وو پښ کردیتته بڼ گوناھینک یان به
خرايه دهستان بڼ نافرته نک درنژ کردیت.

نەم کارانە لە ئەوروپا، پێشە هەموو دەولەتەکان بو کە لە شەڕی
یە کەم و دوومی جیهانی پویدا کە بە سەر یە کتیا سەر ئە کەوتن،
هەروەها ئەمە پێشە صربیە دیا ئەکان بو پێش یست سی سالتیک
لەمە وەر لە گەژ مسولمانەکان لە کۆسۆڤۆ، هەروەها ئەمە لە کاتی
خۆی، کردەوی صەلبیەکان بو کە چەند جارێک هێرشیان کردە سەر
ولاکی شام و فەلەستین.

[illegible]

ئىنجا ئەر دەۋلەتە بۆي ھەيە ھەۋلەتات ياخى بونيان پس بېرىد
ھەمو رىكى راست بگريت بۆ ئەۋەي يىانگەر ئىتتەۋە بۆ لاي خۇي، بە لام
ھەقى ئەۋەي نىيە روى شەريان تىيىكات تا ئەۋان رو لە شەر نەكەن،
ئەگەر ئەۋان رويان لە شەر كۆردن بو ئەمان ھەقى دەست ۋەشاندىيان

هده تا به سدرانا زال تهېږو نه ياغده نوره ژير ستهېرى فينكى خويان،
بهلام ناييتو دروست نيه له هيچ موزهېتک له ثانيى نيسلاما دست
بژ مال و سامانيان دريژ بگهڼو به غنيمت بريارى بدن.

ماموستايانى پيشوى نيسلام ته ميان روڼ کردوته وو نه لين: نو
دولته نه گهر چشتيک له مال و سامانى تهوانيان کهوته ژيرده ست،
دروست نيه دست بژ هيچى دريژ بگهڼ، تهيت دستى به سدره بگرن
تا شهر کوتايى ديت و دست له چک بدر ته دريت و تهوانه دينه ريزى
دانيشتوانى دیکه ولات، نو کاته تهيت نو مال و سامانه که
دهستيان به سدره گرتو همدوى بگهړينه وو بژ خاونه کاني، چونکه به
پنى فرمانى ثابىن مالى کهس بژ که ستيکى دیکه حلال ناييت.

هرکه ستيک به موى وتم بروا ناکات با تماشای جرمى دهيمى کتيڼى
(المبسوط) بکات له لاپهړى (۱۲۴) و دواى شم لاپهړيه، هدره ها
تەماشای جرمى هدرته مى (بدائع الصنائع) بکات له لاپهړى (۱۴۰) و دواتر.
حده نفيه کانو مالکيه کانو حنه بليه کانو شافعيه کان همدويان
ته لين نو باغيانه له سدرانا نه گهر زياتيان به شوينىک گهيانده وو
نوروى له شهره به کار دهينريت له ناويان برده وو نو که سانهى له شهره
به دهستيان کوژرا بو که شهر ته واور تهيت و دهستيان نه گاته يه کترى
تهيت لينان به وردريت و هيچ زياتيکيان پڼ نه بژيردرت، بژ راستى هم
قسيه نوروى تهيويت با تماشای جرمى هدرته مى (نيل الاوطار)
بکات له لاپهړى (۱۶۹) و دواتر.

نيمامى (قهرافى) که ماموستايه کى به رزى مالکيه کانه نه ليت:
تهيت مهبست له شهرکردن له گهل باغيه کان لبردنسى به غيه کهيان

بیټ نه‌ك مده‌ست كوشتن و فوټاندنیان بیټ، هه‌روه‌ها نه‌لیټ: نه‌وه‌ی
له‌وانه له شه‌را پشت تینه‌كات نه‌بیټ وازی لسن بهیتریت و ده‌ستی
خه‌راپه‌ی بۆ درژ نه‌كریت، هه‌روه‌ها نابیت برینداره‌كانیان بكوژریت و
دروست نییه ده‌غل و دانیان و باغر باغاتیان بسوتیندریت و دارو
دارستانیان هه‌لبقه‌ندریت، بۆ زنده زانین ته‌ماشای جزمی یه‌كه‌می
(الفروق) بكه له لاپه‌ره‌ی (١٧١)، هه‌روه‌ها ته‌ماشای كتیبي (القوانین
الفقیهه) بكه له لاپه‌ره‌ی (٣٦٤).

نه‌نغال

ننجا با بینه سه‌ر باسی نه‌نغالو بزاین مه‌به‌ست له‌م وشه‌یه چیه و به چی نه‌وتریت.

نایا نه‌وه‌ی رژیسی به‌عسو سه‌ددام روی پس‌ کرده هه‌رنمی کوردستانو نه‌و برینو کوشتنه‌و مالان روخاندنو دتهات کاول کردنو شینایی و باغو باغات سوتاندنو مالو مالاتو سامانی دانیش‌توانی نه‌و هه‌رنمه زه‌وتکردنو به‌ تالان بردنی نایا نه‌مه‌یه مه‌به‌ست له‌ نه‌نغال؟ هه‌روه‌ک وا به‌ گوتیا دراو نه‌وها له‌ ناین وه‌رگه‌راوه‌کان کاوژی نه‌کهن و بلاوی نه‌کهنه‌وه‌و ساویلکه‌و نه‌زانانی پی نه‌خه‌له‌تینن.

نه‌نغال چی‌یه؟ هه‌ندیک له‌ ماموستایانی پیتشوی شاین نه‌لین: مه‌به‌ست له‌ نه‌نغال غه‌نیمه‌ته، نه‌و غه‌نیمه‌ته‌ی که له‌مه‌وپیش مه‌به‌سته‌که‌یمان زانی و باسه‌که‌یمان روون کرده‌وه، به‌لام نه‌وه‌ی راست و ته‌واره نه‌نغال مانایه‌کی جیاوازی هه‌یه له‌گه‌ل مانای غه‌نیمه‌ت، چونکه هه‌ر یه‌که‌یان له‌ تایه‌تینکی تایه‌تی دیار کراوه، هه‌روه‌کو له‌مه‌وپیش دیتحان.

نه‌نغال له‌ زوبانی عه‌ره‌بیا کۆی نه‌فه‌له‌ واته‌ زیده‌و پتر، له‌وه‌ی رابرد که‌ نه‌و غه‌نیمه‌ته‌ی له‌ کاتی شه‌را له‌گه‌ل دوژمنی غه‌یره ناین نه‌هاته‌ دوست و نه‌وه‌ی له‌ مه‌یدانی شه‌را لینی به‌جن له‌ما له‌ پینج به‌شا چوار به‌شی به‌سه‌ر نه‌وانه‌یا دابه‌ش نه‌کرا که‌ له‌ شه‌را به‌شدار بون. ننجا هیچ

کەسینک لەوانە هەقی سەر ئەوەی ئەبو شتینک لەوەی لە کاتی شەرا
نەکەوێتە ژێردەستی بۆ خۆی هەڵی بگرێت زیاد لەوەی لەو غەنیمەتە
بەری نەکەوێت. هەموو زێدەیهک ئەبو بگەرێتەرە نار ئەو غەنیمەتە ی کە
دوایی بەش نەکرا.

نایەتەکە کە لە غەزای بەدرا هاتۆتە خواوەرە ئەفەرموێت:
﴿يَسْأَلُكَ غَنِي الْأَفْئَالِ قُلِّي الْأَفْئَالُ لِلَّهِ﴾، واتە: ئەی محمد پرسیارت
لێ ئەکەن لەو زیادەیهی لە شەرا نەکەوێتە دەست یەکیەک بۆ هەیه بۆ
خۆی بیت. ئەفەرموێت: نا ئەو هی خودایە بەشینکە لە هەموو ئەو
غەنیمەتە ی دێتە دەست و بەسەر هەمووان دابەش نەکرێت بە بێ هیچ
زیادەیهک کەسینک بۆ خۆی تەرخانی بکات.

بەلەن سەرۆکی ولات یان سەرۆکی ئەفسەرائی شەڕ بۆیان هەیه
شتینک لەو غەنیمەتە ی دێتە دەست، پێش بەشکردن بداتە یەکیەک کە
لە شەرا پەشیدنیکی دیار و ناشکرای نواندییەت وەکو ئەوەی هەلپە ی
بردییەتە سەر گەورە ی بەرپووبەری لەشکری دوژمن و کوشتیبیتی.

هەروەها وەکو ئەوەی سەرۆکی ئەفسەرائی شەڕ بلیت هەر کەسینک
بتوانیت بگاتە جبهه خانە ی دوژمن بیتە قینیتەرەو لەو غەنیمەتە ی دەست
نەکەوێت لە بەشی خۆی زیاتر چشتیکی بە نرخ ی بۆ بریار ئەدەم و
نەیدەمن، هەر شتینکی تر وەکو ئەمانە.

ئەمە یە مانای ئەنفال نەک تالانکردنی مال و مالات و سامانی
مەسولمان هەروەکو رۆژی بەعی صەدام لە هەریمی کوردستان روی
تێکرد و هینایەدی.

سزادان

له‌ناو کۆمه‌لا چهند کرده‌وه‌یه‌کی خراپ هه‌یه که پو ئەدات له لایه‌ن هه‌ندێک به کرده‌وه‌و به‌ده‌وشت گه له‌ناو وڵات ئه‌یه‌تته مایه‌ی ناشوب و ناخۆشی و دوژمنی و دوژمنایه‌تی. ئایینی ئیسلام بۆ به‌ر به‌ست کردنی هه‌ر یه‌که له‌و خه‌راپانه سزایه‌کی تایه‌تی داناهه که ئه‌یه‌ت روی تێبگریته ئه‌و که‌سانه‌ی ئه‌و خه‌راپانه دینه‌دی.

له نایه‌ن وه‌رگه‌راوه‌کان لێره‌شا ره‌خه له ئایینی ئیسلام نه‌گرن و تانه‌وته‌شهری پوچه‌زو چه‌وتیان روی پێ نه‌که‌نه ئه‌م نایه‌نه‌و ئه‌و سزایانه به خه‌راب نه‌خه‌نه به‌ر چاره‌و نه‌لێن له‌م چه‌رخه‌یا له‌گه‌ژ عه‌داله‌ت ناگۆنجیته و رێک نه‌یه.

ئنجبا با یه‌که به یه‌که ئه‌و کرده‌وه خه‌راپانه‌و سزاکانی بجه‌ینه به‌رچاره که‌مێکی لێ‌بدوین تا بۆمان ده‌رکه‌وێت چهند ئه‌و له ئایه‌ن وه‌رگه‌راوانه بعباوه‌ریان کۆله‌و تێگه‌یشتیان که‌م نه‌بریت و وتاریان به پێشچه‌وانه‌ی دادپه‌روه‌یه.

١- سزای کوشتن:

هه‌ر که‌سێک به‌بێ هه‌چ هه‌قیکه‌و به غه‌در ده‌ستی کوشن بۆ یه‌که‌تێک درێژ بکات و بیکوژیته که‌سوکاره‌که‌ی هه‌قیان هه‌یه دارای تۆله‌سه‌ندن له‌و که‌سه بکه‌ن تا دادگا بۆیان ئه‌عدام بکات. ئنجبا دادگا ئه‌یه‌ت ئه‌و داواکرده‌یان بیه‌یتته دی.

کوشتن به‌بڼه‌ی هه‌ق دو خه‌راپه‌ نه‌به‌خشی، خه‌راپه‌ یکنیان رو نه‌کاته
کوژراوه‌که‌و که‌سوکاره‌که‌ی، خه‌راپه‌ که‌ی دیکه‌ رو نه‌کاته‌ کوژه‌لو
ناشویی تیا دیتیتته‌دی.

کوشتن به‌ ناهه‌ق روی له‌ گیانیتکه‌ له‌ناو کوژه‌لا که‌ به‌شینکه‌ له‌
گیانی نه‌و کوژه‌له‌، که‌ هه‌مو دانیشته‌وه‌کانی تیا به‌شداره‌. نه‌وه‌ی به‌
ناهه‌ق رو بکاته‌ گیانی یه‌ کینک‌ وه‌کو نه‌وه‌ وایه‌ روی کردیتته‌ گیانی
کوژه‌لایه‌تی و ژیانیا، بونی وتمان جگه‌ له‌ هه‌قی کوژراوو که‌سوکاره‌که‌ی
کوژه‌لایه‌تیش به‌شداره‌ له‌و هه‌قه‌یا.

له‌به‌ر نه‌مه‌ خودا له‌ باسی کوشتنی هایل له‌ لایهن براکه‌ی قایل
له‌ نایه‌تی (۳۲) سوږه‌تی (المائدة) نه‌فه‌رمویت: ﴿مِنْ أَجْلِ ذَٰلِكَ كَتَبْنَا
عَلَىٰ نَبِيِّ إِسْرَٰئِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا
قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا...﴾ نه‌فه‌رمویت:
هه‌ر که‌سینک‌ به‌بڼه‌ی هه‌ق که‌سینکی دیکه‌ بکوژیت وه‌کو نه‌وه‌ وایه‌ هه‌مو
خه‌لکی کوشتیتت چونکه‌ نه‌و کوشتنه‌ روی کردۆته‌ گیانیتکه‌ که‌ هه‌مو
خه‌لک‌ تیا به‌شداره‌.

له‌ یاسا بریاردان به‌ تۆله‌ وه‌رگرتن به‌ نیعدام له‌و که‌سه‌ی به‌ناهه‌ق
یه‌ کینک‌ نه‌کوژیت ژیانیا تیاوه‌ ژیان نه‌به‌خشی نه‌ک‌ مردن‌خودای به‌ری
بیوتنه‌ له‌ نایه‌تی (۱۷۹) له‌ سوږه‌تی (البقرة) نه‌فه‌رمویت: ﴿وَلَكُمْ فِي
الْأَنْفُسِ حَتَاةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ﴾، واته‌: نه‌ی خاوه‌نانی یجو هۆش بریاردان
به‌ تۆله‌ وه‌رگرتن به‌ کوشتن له‌ بکوژ، ژیان نه‌به‌خشیت نه‌ک‌ مردن‌.

نه‌و بریاردانه‌ (نیعدام) ژیانه‌ بۆ نه‌و که‌سه‌ی نه‌یه‌ویت که‌سینک‌ به‌
غه‌در بکوژیت، چونکه‌ نه‌زانیت به‌و روتیکردنه‌ی ژیاانی خۆی له‌ناو

نه بات و نيعدام نه کړيت، ژيانيش لای مرؤډ شچينه تا بؤی بکړيت
دهستی بؤ به سهر وه نه کړيت و له ناوی نابات، نه مه زؤر کس له
روکړونه کوشتن دور نه خاتره که مایه ی ژيانه بؤی.

ژيانه بؤ نه و که س ی په کټک بیه ویت روی کوشتنی تن بکات،
چونکه نه و که س له بهر توله سندن هر وا به ناسانی رونا کاته
کوشتن، هروها ژيانه بؤ کومه لایه تی، چونکه به زؤری نه بیت هؤی
نوهی که سټک به غه درو به بن هق روی کوشتن نه کاته نه دامیتک له
نندامه کانی که له ژيانا به شداره له گه لیان و ناشوب و ناخوشی تیا
په یدا نه کات و نه ی هینته دی.

فرمایشتی خودا له کوتایی نایه ته که، که نه فرمویت: (هأ أولی
الأناب) مانایه کی زؤر وردو قولی تیا به، فرمایشته بؤ نوهی نه بیت
بیر له نه من و ناسایشی ولات و میلله ت بکړت هرو رنه دریت ناشوب و
ناخوشی و دوژمنایه تی تیا رویدات، دواتر ناییت به چاوی به زه یی
ته ماشای په کټک بکړيت که نه دامیتکی له نه دامه کانی کومه ل له
ناوداره گیانی لسن و درگرتوه و خشتیکی له بناغدی کومه لایه تی
هه لقه ندره و به سهر په کا شکاندویه تی.

فرمایشتیکه روو نه کاته خاوه نانی بیی رنک و هؤشی ته و او داوایان
لسن نه کات که پریاردانیان نه بیت به پنی ته رازوی راست و ته و او بیت،
چی چاکه نوهی لسن رویدات، دست به خورتان نه گهر توله رویان
تن نه کات و نيعدام نه کړین، نه من و ناسایش له ناو کومه ل و ولتا له نگ
نه بیت و میزانی تیک نه چیت.

فرمایشت که نه فرموت: (وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ) فرمایشته که نومی به بن هق بوو نه کاته ژیا نی که سیک، بوو نه کاته کانگی ژیا نی که همو که سیک تیا به شداره به شیکه لهو کانگیه، دهستی خراپه و روخاندنی بزو درتژ له کات، سستی به رامبه و لهو دهسته خویناویه و توله لن نه سندننی نازاردانی همو دانیشترانی کومه لو ولات نه به خشی و پی پیدانه به همو دهستیکی ستمکار به پیی ههوا و ناره زوی خوی دهستی خراپه بویشیتیت و مردن بینیته دی.

له رانهی نه لین توله سندن (نیعدام) کارکی خراپه و نه بیت به ریه ست بکریت و له یاسایا ری پینه دریت، نه وانه نه گهر به باشی وردبینه و هوشی خویان به ریکی به کاریتن نه بینن لهوی له سرین به هه له یا چون، چونکه:

۱- ژیا نی به خشینکی خودایه و نهو داویه تی نهک یه کینکی دیکه تا بزی هه بیت به بن رکیشانینکی خودا روی نه هیشتنی تیبکات، نهوی به ناهق دهستی نه هیشتنی بزو درتژ بکات، به هق ری له دات بزو نهوی دهستی نه هیشتن بزو خوی درتژ بکریت و بهو پینه صاه لهی له گهل بنویندریت که خوی کردویه تی.

نهوی دهست بزو مالی یه کینک درتژ بکات و له ناوی به ریت همو یاسایک ری له دات زیانه کی پتېژمیردریت، نجا نایه مال به نرخه یان ژیا نی ناده میزاد؟

۲- یه کینک نه گهر به ناهق یه کینکی کوشت نه گهر نهو که سه نیعدام نه کریت، که سوکاری کوژراهه که ژیا نیان پیتال نه بیت تا تولهی کوژراهه که یان له کابرای بکوژ وهر نه گرن، بزو هینانه دی نه مه هیچ

دەرىغەنىك ناكەن، وا ئەبەت ھەلىان بۆ رەك ئەكەوت ئەو كەسەو ئەو خەزمە پەشتىيەى لەگەلەتەى ئەكوژن، دواىى كەسوكارى ئەمان دەست لەو تۆلە وەرگەرەو خەزمانى ئەوەشىنن، ئنجا بە سالاھەى سال دۆمنايەتى پەر ئەكەوتە بەىنى دو بەنەمالە، يان دوغىنل، ئنجا لە ھەر دولا چەند كەسىكىان ئەكوژوتەو ئاشوبەو ئاخۆشى روتەكاتە ئار كۆمەلەو پەتى ئاساىشى تيا ئەچەرەت.

بەلام ئەگەر يەكەم جار كاىراى بكوژ لە قەنارە بەدرەتەو گىسانى لىوەر بگىرەت كەسوكارى ھىچ كىنەتەكىان روناكاتە كەسوكارى كوژراوى يەكەم جارو ئاگرى دۆمنايەتى لە بەىنىان ھەلئانگىسى ئەوەى بە ناھەق يەكەن ئەكوژتە ناینت بە چاوى بەزەى تەماشاشا بگىرەت - ھەروەكو لەمەپەتەش وتەمان - ھەقى كوژراو كەسوكارى بخرەتە پەشتگوى تەماشاش ئاگرى ئار دەروىيان ئەكرەت كە كاىراى بكوژ تيا ھەلىگىساندەو.

۳- ئەشەتە بوترەت لە قەنارەدان كوشتەنى لەئار كۆمەلە لانەبردەو، بەلەن كوشتە لەئار ھەمو كۆمەلەكەو ولەتەكا ھەىو بەردەوامە، بەلام ئەگەر لە قەنارەدان ھەمو تىنوى خوتەنىكى دەست نەبەستەتەو بەن بېرى نەكرەتە، ئەبەتە بزانەن بەشىكى زۆرى لە روكرەنە ئەم خراپەىە جەلە كرەو، چونكە بىر لە نەمانى خۇيانو بىتەرەن بونى خەزانەكانيانو ھەتىوونى مالەو مەندالەكانيانو پەراگەندەبونيان ئەكەن.

دوكتۆر ھەمىد سەعدى لە لاپەرەى (۱۳۳) لە كەتەبە كەى (النظرية العامة لجريمة القتل) ئەلەت: ئەوەى وا ئەزانەتە سزائى ئىعدام نەسبەتى كوشتەنى كەم نەكرەتەو وائەو روداو بە درزى

نه خاتوه، چونکه له ژماردنی نهم جهرمه یه دهر نه که ویت که ژماره ی
کوشتن لهو ولاتانه ی یاسایان بریاری نیعدام کردن نه دات روو له
که میه به پیچه وانه ی لهو ولاتانه ی سزای نیعدامیان لابرده.

۴- به شیک له ولاتان نهم سزایه یان لابرده، به لام هندیکیان دوا ی
لینکولینه ره پیروسته که یان بژ دهر که وتور گهراندویه ته وه، روسیا
چهند جارتیک لابرده دوا یی گهراندویه ته وه، دواترین گهراندویه یان
له سالی (۱۹۵۴) بو.

له ولاتی سدیلان نهم سزایه یان له سالی (۱۹۵۶) لابرده، ته ماشایان
کرد نیسبه تی کوشتن روو له زور بونه، له (۲۶) مانگی ناب له
سالی (۱۹۵۹) یه کیک له دانیشترانی ولات توانی بگاته مالی
سروک وه زیوان (به ندرانیکه و) بیکوژیت، دوا ی ناشتنی جه نازه که ی
پهر له مانی ولات به شتویه کی په له گردبزو دوا ی لینکولینه وه ی
چوار ساعات بریاریاندا سزای نیعدام بگهرتیه وه ناو یاسای ولات.

۵- نه وه ی له کاتی هه له تیکی بینمه عتا روو ته کاته به رامبه ره که ی و
نهیکوژیت به بن نه وه ی بیو له دوا هاتوی خوی و سالو منداله کانی
بکاتو به بن نه وه ی بیو له وه بکات که به و روتیکردنه ی ناخوشی به
کومه له نه گیتن، نه وه له ناو کومه له نه ندامتکی پرچه لی بیکه لکی
زیان به خشه، پیروسته تیا نه هیلدریت، نه وه وه کو ده ستیک وایه
توشی سه رتانه بوییت، نه بیت بیدریت، گهرنا نه خوشیه که ی په ره
له ستینیت و لایکی دیکه ی نه گرت.

وتمان کوشتن سن هه قی تیا به هه قی کوژراو و هه قی که سوکاری
کوژراو هه قی کومه له (هه قی گشتی) هه قی کوژراو وه کو مجات

تہ گہریتہ وہ بڑ کہہ گانی، تہ وانہ ہدی داواکردنی نیعدم کردنی
بکوزیان ہدیہ، دادگا تہ بیت تہ ہدیہ یان بڑ برہ غیبتی، بہ لام تہ گہر
ویستیان تہ کابرای بکوز خوشب تہ وہ خودا جہ زایان بہ چاکہ
تہ داتہ وہ، دادگا لیرہ یا تہ ماشای ہدی کومہ ل تہ کات و جہ زایکی
گوفار تہ سر بکوزہ کہ داتہ نیت.

تہ گہر کہ سوکاری کوژراو چند کہ سینک بسون وہ کو چوار برا،
تہ گہر یہ کتک تہ و برایانہ لیتخوشبونی نشاندا بہ لام سیانہ کہی دیکہ
بہم بریارہ قایل نہ بون و داوی نیعدم کردنیان کرد، لای زڑہی
مامزستایانی ناین بریاردانی برای لیتخوشبو تہ چیتہ سر و تہ بیت
تہ و گانی دیکہش پتی رازی بن.

۲- سزای دامین پیسی:

خودای بہرزی بیتونہ بڑ بہرہوام بونی ژیان تہ تادمیزادا نیرو مینی
ہینارہ تہ دی، ہرہ کو تہ مہ وایہ تہ ہہ موو گیان تہ بہرہ گانی دیکہ،
چ گہرہ بن یان گچکہ، چ فرندہ بن یان بیتال، چ تہ ناو ناوا بڑین یان تہ
چولای و دشتای.

بہرہوامبونی ژیان تہ تادمیزاد بہ یہ کگرتنی نافرت و مرؤ دیتہ
دی تہ بیت تہ و یہ کگرتنہ بہ ریکیشانی خودا بیت کہ تہ نایسہ کہی
بزمانی دہرختہ، تہ کہ بہ شینوہ تیکی بہرہ لای بیت ہرہ کو تہ
گیانلہ بہرہ کان دیکہ دیتہ دی.

پیو یان نافرت تہ بیت دہست بہ سر ناموس و شہرہ فی خوی
بگرت، نایت و کو گیانلہ بہرہ گانی دیکہ ہرہ کہ ہر رؤہ پو تہ

یه کینک له‌وه‌که‌ی دیکه بکات و له‌گه‌لی گردبیتته‌وهو پینکه‌وه جووت بڼ، هه‌روه‌کو نه‌مه پیشه‌ی به‌شینکی زۆری نیترو مینی دانیش‌توانی ولاتانی غه‌یری مسولمانه‌کانه له‌ رۆژئاوار له‌ رۆژه‌لات.

بێ‌تدان به‌ر شینوه گردبوونه‌وه‌یه کۆله‌گه‌ی کۆمه‌لایه‌تی لار نه‌کات و نه‌ی هه‌ژنین، بناغه‌ی خه‌یزانداری تینک نه‌دات، پیشه‌ی خزم و خزمایه‌تی له‌ یه‌ک نه‌په‌چرئ، ميه‌ره‌بانی باولکو نه‌وه‌و نه‌ته‌وه‌ گز نه‌کات، که‌س ناگای به‌سهر که‌سینکی دیکه‌وه نامینیتت و یارمه‌تیدان له‌ به‌ینیان نمودینکی وای نابیت.

ژماره‌ی دانیش‌توانی ولات له‌ باتی زۆر بوون ساڵ به‌ ساڵ روو له‌ که‌م بوون ده‌کات هه‌روه‌کو نه‌مه دیارو ناشکرایه له‌ هه‌ندیک له‌ ولاته‌کانی رۆژئاوا به‌ تایبه‌تی ولاته‌کانی نه‌سه‌که‌ندیافیا که‌ نه‌م شینوه یه‌ کگرتنه‌ی هه‌ردوو به‌شی نیترو من تیاناکارتکی بلاوه‌و یاسا رتی پین‌ئهدا، به‌هین نه‌وه‌ی یه‌ بکرتنه‌وه‌ که‌ نه‌م شینوه یه‌ کگرتنه‌ چ جیاوازیه‌کی له‌ گه‌ل یه‌ کگرتنی خلوون ژیانه‌کانی دیکه‌ هه‌یه‌ که‌ نه‌م یه‌و هه‌ژشو تیتفکری‌و زوبانو قسه‌و وتاره‌ی که‌ به‌ ئاده‌میزاد خه‌لات کراره‌ نه‌وان لینی ییته‌شن.

گردبوونه‌وه‌ یه‌ کگرتنی پیاری‌لکو نافه‌رتینکو نه‌وه‌ی له‌ به‌ینیان روو نه‌دات نه‌ییت به‌ پینی فه‌رمانی خودلو فه‌رمایشتی پینغه‌مه‌به‌ر پینگه‌ روو بدات، که‌ به‌ هاره‌کردن‌ینکی شه‌رعی دروسته‌و رتی پین‌ته‌دریت و موپاره‌کی به‌ دواوه‌یه، به‌ نه‌وه‌و نه‌ته‌وه‌ لست‌بودان.

نه‌م یه‌ کگرتنه‌ نه‌گه‌ر له‌و رتیوه‌ نه‌ییت به‌ فه‌رمایشتی ئایینی خودا پینی نه‌وتریت (زینا) که‌ خودا له‌ قورئانی په‌چۆزا سزایه‌کی تایبه‌تی بۆ

دیار کردومو فرمائی داوه روی پین بکریته نوانهی نمو شیوه گردبونوه یان
لسن رو نمدات له همر دوو بهشی نادمیزاد له نیترو له من.

نور سزایهش نورهیه که خودا له نایهتی (۲) له سورتهی (نور)
نه فرمویت: ﴿الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِئَةَ جَلْدَةٍ وَلَا
تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ لِّیْ دِیْنِ اللّٰهِ اِنْ کُنْتُمْ لَؤْمِیْنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالْیَوْمِ الْآخِرِ وَلَنَشْهَدَنْ
عَذَابَهُمَا عَاقِبَةً مِّنَ الْمُؤْمِنِیْنَ ۝﴾. واته: نورهی له رنکیشانی خودا لا نمدات
چ مرؤف بیت یان نافرته. پوو نه کاته دامین پیسی که زنیایه سزایان
سه د دار لیدانه، نورهی رو لهو کاره بکات ناییت لهو سزا دانه
بهزه بیتان پیتی بیت، نه گهر نیه بهراستی پرواتان به خوداو به دواپوژ
هدهیه، نور دارکاریه نه بیت به ناشکرا بیتهدیو له بهرچاری بهشتیک
مسولمانه کان پووبدات تا بیتته عیبهت بو کهسانی دیکه.

نوانهی به سافیلکهیی ته مهشای شم بریاردانه نه که نو
تینگه یشتیان کهم نه بریت و زانینیان کهمه چ له ناین وهرگه راوبن یان
نا، نه لئین: بریاردان بهم سزایه چون له گهل شارستانیتهی شم چه رخنه
رئک نه که ویت و چون نه بیت له یاسایا رنی پین بدریت.

نوانه وا نه زانن نه گهر شم سزادانه له یاسا هه بیت و رنی پین بدریت
هر پوژ نه بیت چهند که سیک هر شم سزادانه بکه ویت و که هه یاجسونی
تیدایه، همره ها نه لئین: نه مه کاریکه بیو هوش رنی پین نادات.

نوانه نازانن یا به نانه سد خویان گیل نه که نو نایانه ویت تینگه
که پوو گردنه شم سزادانه هروا به ناسانی ناییت، زینا نه بیت به
شینویه کی شهرعی دور له هه موو گومانیک دهریکه ویت، نه مهش
به ره نه بیت که چوار کهسی راستگزی دیندار هه موویان لای قازی

شایه دی بدن، هدریه که بلیت من به چاری خوم دیتم دهعبای نهو پیاره
چوه دهعبای نهو نافره ته - واته هدره کو چوڼ خهغه ریک نه گرتیه نار
کیتلانه کی - نجا نه گهر سن کس لهو شایه دانه وریان نیمه هینانه دی
نهو کاره مان به چاری خومان دیت، یه کی تریان وتی من به شی
خواره وهی کابراو به شی خواره وهی نافره ته که م به پروتی دیت، به لام
دهعبای کابرام نه دیت بچیته دهعبای نافره ته که وه، زینا لیره نیسپات
ناییت و شایه دی سیانه که وه ناگیریت و به بوختان دانه ندریت و نهو
سزایه دی پروندادات به لام سزادانیتکی تاییه تی روو نه کاته نهو سیانه که
شایه دیه که یان به بوختان دانه ندریت. دهریاری نهو شایه دیه بز
نیسپات بونی زینا چهند شهرتکی دیکه ی تاییه لیره پیوست به
درتزه پندان ناکات.

یه کیتک نه گهر که سیک به ناهق بکوژریت بز به نیسپات بونی نهو
کوشتنه دوو شایه دی بز به سه که نه ییته هوی نه وهی نهو که سه ی
شایه دی له سه رته دریت ملی به په ته وه بگرت و گیانی لن بسیندریت،
به لام بز دهر که وتنی زینا چوار شایه دی نه ویت که هدر چواریان یه ک
شایه دی بهو شیه وه باسما ن کرد بدن، چونکه خودا نه یه ویت تا بلویت
عهرزو ناموسی کس له که دارو بریندار نه گرت و هروا به ناسانی نهو
کاره دهر نه که ویت و ناشکرا نه ییت و نهو سزایه ی لن پونده دات و کاره که
تا بگرت به نهینی و شاردراوه بمینیتته وه.

نجا با بزانه له چهند ملیون - نالیم له سه دا چهند - بهو شیه وه ی
باسمان کرد زینا ناشکرا و نیسپات نه ییت تا نهو سزایه ی لیره بدات.

ئافره تیک و مرۆڤتیک ته گهر رووبکه نه ئه و کاره حه رامه چلکنه گوناوه به خشه زۆر به دزی و به نهیتهی رووی تینه گهن، به شینوه نیک که هیچ که سینک نه ییینه ئنجا جا چوار کهس.

مه بهست له فهرساندان به و سزایه به راستی پیش ئه وهی مه بهست پی پی سزای هینانه دی ئه و کاره گوناوه به خشه بیت، مه بهست پی پی درخستنی خراپی و چلکنی روو کردنه ئه و کاره، که ئابو چونی تیتایده و حه یا چون ئه به خشی به تاییه تی بو ئافرهت، ناییت پیسار و ئافرهتی بروادار به خوداو به پیغه مه بهری خودا قاچیان بخلیسکیت و پروسیان به لای ئه و کاره وهرگیتن، ههروه ها مه بهست پی پی درخستنی زۆر گهروه یی و خراپی ئه و کاره یه (زینا)، چونکه کاری زۆر خراپی لێ بو نه دات، وهکو ئه وهی ئافرهته که زگی پر بیت و لای خه لک ئه و کرده وه عه ییداره ی لێ ئاشکرایته و روو زهرد و سه ر شوێ بیت.

ئنجا که مناله که ی نه بیت کن نه یته باوکی و سه ره ره شتی نه کات؟ زۆر جاریش وانه بیت که سوکاری ئافرهته که بو ئه وهی له ناو خه لک عه ییدار نه بن، ئه و مناله دوا ی بونی یه که سه ر نه کوژن و توشی گوناوهی کوشتن نه بن، یان له په رۆتیکه ی نه پیچن و به نهیته ی نه یه بن له سوچی کوژانیک، دایه نین به ئومیدی ئه وهی خیرخواهیک که گوئی له گریان ی مناله که نه بیت هولی بگرته وه به ختوی پکات. واشنه بیت کهس و کاری ئافرهته که که ههست به وکاره خراپی نه گهن قینیان به توندی هه لئه ستی و نه یکوژن.

ئه وهی من بزاتم به درێژایی مینو ی ده ولته ی نیسلامی له هیچ کاتینکا هیچ که سینک له وانه ی رویان کردبیتته ئه و کاره خه راپه چ پیسار

بو بیت یان نافرت تہو کردوہی بہو شتوہ شرعیہی باسماں کرد لہ
 سہر نیسپات نہبہو تا توشی تہو سزایہ بویست، چونکہ نہوہی پوی
 دایت لہ کارہ خہراپہ بہ نہیتی پویداوہو شایہدی لہسہر نہہاتوتہدی.
 ہیتانہدی تہو کارہ خہرامہ چلکنہ بہ شتوہیک کہ لہوانہ بیت زور
 بہ ناشکرایہ بیتہدیو چوار کہسی راستگور تہو کردوہیہ ہینزو ہینہ
 شایہ، ہیچ پور نادات مہگہر پیارنیکو نافرتنیکو جلو بہرگی خہیاو
 حورمہت لہ خویان دامالو و شتوہی نادہمیزادیان لانہمینیت و شتوہو
 خوی بہراز وەرگرنو نہزانن خہیاو شہرم چہ لہ باغیکی گشتیا لہ
 بہرچاری بہشتیکی زور لہ خہلک پووبکہنہ تہوکاروہ بیتنہدی، نجا
 نایہ تہو دوکسہ تہو سزادانہ دہریارہیان شتیکی زور کہم نیہ؟ نایا
 تہوانہ ہقی تہویان نیہ ہہر لہو جینہ ہناسہیان لن بوردیت؟

ہہروہکو وتمان نایینی نیسلام تابوی بکرت تہیموت دہست بہسہر
 خہیاو حورمہت و شہرفی ہہمو مرؤتیکو نافرتنیکو بکرت تا لہناو
 کومہلا توشی کہمینیکو ہیچ عہیہیک نہین.

پنہمبہر ﷺ فرمویہتی: ہہر کہسینک چ پیاوینیت یان نافرت
 تہگہر پینی خلیسکاو توشی تہو کارہ خہراپہ بو -دامین پیسی - با
 ہہر لای خوی بہ نہیتی ہینیت لای کہس باسی نہکات. ہہروہکو
 نیستاکہ ہی وا ہدیہ بہہن شہرم خہیا لہناو رفیقہکانی خوی تہو
 کردوہ خراپہی خوی لہگہل نافرتنیکو دہرئہخاتو باسی نہکاتو
 ناموسی بریندار نہکات.

پیش تہوی کوتایی بہم باسہ بینم تہمہویت چہند لاییکی دیکہی
 بجمہ بہرچاو:

۱- سزادانی ئەو کارو ئیسپات بونی هەر دەربەرە مرۆڤ و ئافرهتی مسولمانە، مرۆڤ و ئافرهتی غەیرە مسولمان ناگرێتەرە، مەگەر خۆیان بە ئارموزی خۆیان بێتە لای قازی، بێتین بریاردانی شەری ئیسلامان بە سەرا بریار بە.

۲- ئیسپات بونی ئەو کارە بە دەم پێتێنایش ئەبێت، مرۆڤێک و ئافرهتێک ئەگەر بە ئارموزی خۆیان بە بێ هیچ خۆتێیک لای قازی ئیعتافیان بەو کردووی خۆیان کرد زیناکە ئیسپات ئەبێت و سزاکی لێ روئەدات.

۳- زگ پر بونی ئافرهت بە مەناڵ لای بەشینک لە مامۆستایانی ئایینی زینای پیتی ئیسپات ئەبێت، لای بەشینکی دیکە وەک شافعیەکان و حەنەفیەکان پیتی ئیسپات نایبێت، ئەم رایە لای ئەمانە دوربینی تێدا یە، چونکە وا ئەبێت حەیانێکی مەنەوی مرۆڤێک بە شێوەیێک لە شێوەکان یوو بکاتە وەحی ئافرهتێک و زگ پر بونی لێ رویدات.

۴- ئیسپات بونی ئەو کارە تەنیا ئەبێت لای قازی بێت، سزادانی ئەبێت بە فەرمانی ئەو بێت، هیچ کەسێک، یان بەشینک - وەک حیزبێک - ئەو هەقە نێ ئەنجا ئەگەر قازی شەری نەبێ وەک مەگەر نایبێت و پائەوستی.

۵- ئەگەر زیناکە ئیسپات بو سزاکی سەد دار لێدانه وەک زانیسان، ئەو دار لێدانه نایبێت زۆر بە قایم بێت و زیان بەخشن، یان زۆر هێواشین و ئازاردانێک ئەگەین، هەروەها نایبێت لە ئەشا پووی پێ بکێتە یەک جێ، چونکە زیان بوو جێی ئەگێتی، ئەبێت بەسەر

- لەشا دابەش بىكرىت بەبى ئەوئى پووى پىن بىكرىتە چەند جىنىك كە
فەوتانى لىن رۆبەدات، يان ئازارى زۆر بگەنىن.
- ۶- ئەشەت يەكەن بلىت ئەو كارە ئەگەر بە شىۋەئىكى شەرى لە
بەنى پىارۆك و ئافرەتىكا ھاتەدى ئىسپات بو، با بەو سزادانە سزا
نەدرىن كە سزادانىكى قورسە، با بە زىندانى كۆردن بۆ ماۋەئىكى
تايپەتى ھۆكەم بەدرىن كە ئەمە رىكتىرو باشقە.
- بەو كە ئەوترىت نا ئەو باشقەنىر خراپە، باشقەكەى ئەوئى بە
خودا دىارى كۆرۈر بىرپارى پىندارە، چونكە:
- ۱- زىندانى كۆردن ھىچ ئازارىكى تىدا نىە تا بىتتە ھۆى ئەوئى ئەو
كەسە جارىكى دىكە پوو لەو كارە نەكات.
- ۲- ئەو زىندانى كۆردنە زىان بە خەزىنەى دەۋلەت ئەگەنىن كە
ئەبىت ئەو ماۋە زىندانى كۆردنە يا ژىانى بۆ پرەخىندىرەت، واتە
بەرامبەر كۆرۈر خەراپەكەى چاكەى لەگەل بىكرىت.
- ۳- ئەو كەسە چ پىار بىت يان ئافرەت لە ماۋەى زىندانى كۆردىدا
دەستى لە ھىنانەدى ئىش و كارى خۆى ئەبەستىرەت و دۆى ئەخات
لە پەياكۆردنى رۆق و دەرامەتى بۆ ژىانى خۆى و ئەوانەى ئەو
پىدارەيان ئەدات.
- ۴- دۆاتر ئەو زىندانى كۆردنە ۋەكو ئەو سزادانەى كە خودا فەرمانى
پىندارە نايىتە عىبەت بۆ يەكەنى دىكە و پىسى پووكۆردنە ئەو
خەراپەيەى لىتاگرەت و ۋەكو سزى ئەو سەد دار لىندان نىە كە
لەبەرچاۋى خەلك پوو زەردى ئەبەخشى و بە چاۋى كەم تەمەشا
ئەكرىت و شەرم و ھەيا دۆى ئەگرەت.

۳- سزادان به بهرد باران :

ره‌خنه‌يکى دیکه که له ناین ودرگه‌پاوه‌کان له ناینی نیسلاى نه‌گرن نه‌ویه که نه‌لین: نه‌م ناینه له زینادا پئ به رهم کردن نه‌داو نه‌لین نه‌م سزادانه دوره له همدو دادپدروهریدک که بیسه‌ویت به‌یداغی عه‌داله‌ت به‌سهر کومه‌لو ولاندا به‌رز بکاته‌وه.

نه‌وی که له‌مه‌وپنښ دهربره‌ى سزای زینا باسماں کرد هه‌روه‌کو زانیمان مه‌به‌ست پنی نه‌و زینایه‌یه که له به‌ینی مرؤقنیکى بن هاسه‌رو نافرته‌تیکى بن‌میرد دینه‌ دی، واته‌که همر دولایان ره‌به‌ن بن.

به‌لام نه‌گهر هاتو مرؤقنیکى خاوه‌ن هاسه‌ر له‌گه‌ل نافرته‌تیکى میردراو یه‌کیان گرتو نه‌و کاره خه‌راپه‌یان هینایه‌دی و کرده‌وه‌که‌یان به‌شایه‌دی چوار شایه‌دو به‌و شتویه‌ی له‌مه‌وپنښ باسماں کرد لای قازى دهرکه‌وتو نیسپات بو سزاکه‌ی ره‌جی هه‌ردو لایانه، چونکه نه‌و مرؤقه له‌گه‌ل نه‌وی هاسه‌ری هه‌یه ده‌ست بو عه‌رزو ناموسی می‌ردی نه‌و ژنه‌و که‌س‌وکارى ژنه‌که درؤژ نه‌کات، ژنه‌که‌ش له‌گه‌ل نه‌وی پتویستی به‌و کاره نیه چونکه می‌ردی هه‌یه خوی بو نه‌و کابرایه نه‌رمو شل نه‌کاتو نه‌پیتته شه‌رتک بو عه‌بیدارکردنی عه‌رزو ناموسی خوی و می‌رده‌که‌ی جگه له‌وی به‌و خیانه‌ت‌ه‌ی بناغه‌ی نه‌وی می‌رده‌که‌ی بسز نه‌کاتو له‌گه‌ل بناغه‌ی نه‌وی نه‌موکابرایه‌ی نه‌و کاره‌ی له‌گه‌ل دینیتته دی و نه‌و خیانه‌ته نه‌کات له ره‌جیا تیکه‌لاو نه‌کات نینجا بناغه‌ی نه‌وه که دواى بونی به منالیک نازاندروئى هی می‌رده‌که‌یه‌تى یان هی نه‌و کابرایه یه.

سزا به رهم له هیچ نایه‌تیکى قورشان فهرمانی پس نه‌دراوه، له تهراتاکه هی جوله‌که‌کانه فهرمانی پتدراوه. به‌لام له کتیه‌کانی هه‌دیس

روایت ہدیہ کہ لہ کاتی پتغہ مہبر ﷺ مرؤتیک کہ ناری ماعیزی کوری مالک بووہ خاوهنی ہاوسہر بوہ، ہدروہا نافرہتیک کہ بہ غامیدیہ ناوبراوہ میردار بوہ، ہر یہ کہہ گوناہی زنیان لسن روداوہ ہر یہ کہ بہ نارہزی خویان زویانی بہ ہینانہدی نو کارہی جولاندوہ نیحتافی کردوہ داوای کردوہ سزای رہمی بہسہرا بدرت، نینجا بہیتی نو داوا کردہی ویستی ہاتوہ دی۔

لہوی کہ رامانہور لہمہویش زانیان کہ زینا بہ شایہدی چوار شایہدی راستگوی خوداناس نیسپات نہیت تہ گہر ہو شتوہیہی باسماں کرد شایہدی بدن کہ نو کارہ ہینانہدیہیان بہ چاوی خویان دیوہ، ہدروہا دہرمان خست کہ نیسپات بوونی رودانی نو کارہ بہ شایہدی شایہ زور زہمتو ناینہ دی، چونکہ ہیچ نافرہتیکو ہیچ مرؤتیکو مسولمان لہ ولایتیکی نیسلامی ہر چہندیک بن شہرمو بن ہدیو بن نابو بن تہ گہر روہکہ نہ ہینانہدی نوکارہ زور بہ دزیو بہنہینی روی تینہ کن تا ہیچ کہ سیک ناگاداری نہیتو نہی بینسو کارہ کہیان شایہدی لہسہ نہیت۔

نہشیت یہ کیک بلنت نہی کہوایت نہم سزایہ سو بریار دراوہ؟ لہ ولاما نوترت بز نوہی باش بزاندرت ہینانہدی نو کارہ پروتیکردنی کارتیکی زور خوراپہ، لہ لای خودا زور گہورہیہ کہ سزاکہی نہیت نہم سزایہیت کہ خدلیکی لسن نہسہمیتہمو خویانی لسن لا نہدن۔

ننجا کہوایت رخنہی نو لہ ناین وەرگہراوانہ رخنہیکی پوچی بن جیہو ہیچ سہنگو نرخیکی نیہ کہ نووانہ وانہ یخنہ بہرچار

نه‌گهر کومه‌لایه‌تی و ولات به پیتی نایینی نیسلام به‌پرتوه ببردیت ههر جاره‌ی چند که‌سینک نه‌بیت توشی سزای ره‌جم بیت.

نهو له نایین وهر‌گه‌پاوانه و خاوه‌ن ره‌خنانه نه‌گهر راست نه‌که‌ن با لهو رۆ‌ه‌ی که خودا ناده‌میزادی به نایینی نیسلام شه‌ره‌فدار کرده له کاتی پهنه‌مبه‌ر تا نه‌وکاته‌ی پشت کراوته یاسای نه‌م نایینه - واته له نزیکه‌ی چواره چه‌رخ - یه‌ک کرده‌مان بۆ دهر بخه‌ن که یه‌کینک - نالیم چند که‌سینک - به شایه‌دی سزای ره‌جم رۆ‌ی تیکردیت، نه‌وه می‌ترو له‌به‌ر ده‌ستیانه با نمونه‌تیکمان بۆ دیار بکه‌ن.

تینه له باسه‌که‌ی پینشو باسما‌ن کرد زیناییک که سزا‌که‌ی دارکاری بیت به نی‌عترافیتی دور له خور‌تی لینکردن لای قازی نیسپات نه‌بیت، هه‌روه‌هاش زیناییک که سزا‌که‌ی ره‌جم بیت به‌م شینویه دهر‌نه‌که‌ریت و ناشکرا نه‌بیت. نه‌مه‌ش زۆر زه‌مه‌ته یه‌کینک نه‌و کرده‌وی خۆ‌ی لای قازی دهر‌بغات و ده‌می پیا بیتیت تا نهو سزایه رۆ‌ی تینکات. نه‌مه نه‌ک ههر زه‌مه‌ته به‌لکو رودانی له مه‌زنده‌دا نیه.

پینشر باسما‌ن کرد که نایینی نیسلام نه‌یه‌ریت رودانی نه‌و کاره تا بکرت پهرده‌ی به‌سه‌را بدریت. ماعزی کو‌پی مالک که نه‌و کاره‌ی لسن رودار لای پهنه‌مبه‌ر ده‌می پیا‌هینا، پهنه‌مبه‌ر ویستی نی‌عترافه‌که‌ی زده‌ی تینکه‌ریت تا سزای ره‌جم رۆ‌ی تینه‌کات، پینی فه‌رمو نه‌شیت نه‌وکاوت نه‌کردیت ههر ده‌ست کو‌ریت کردیت و پیا‌ن ههر ماچت کردیت سی جار لهو جینه‌ی لینی بون ماهزی دور‌خستوته‌وه تا به‌لکو له نی‌عترافه‌که‌ی لا‌بدات به‌لام ماعز ههر له‌سه‌ر قه‌دی خۆ‌ی سور به‌وه، ننجبا که ده‌ست کرا به ره‌جی، رایکرد، نه‌وانه‌ی ره‌جیان نه‌کرد دوا‌ی

که ورن، پتغه مېر فەر موی ته بوايه وازسان لېبهنایه به لکو توبه ی نه کړدو خودا ته وبه که ی لیوهر نه گرت.

نافرته ی غامیدیه ناویش که لای پتغه مېر دهی بو کړدوه خهراپه ی خوی هینا، پتغه مېر ^{په} پوگرزی نیشاندا پتسی فەر مو بو له نیعترفه که ت بکمره و توبه بکمر و روت به لای خوداره و رگیره، به لام نافرته که هر سور بو له سر نیعترفه که ی ووتی نایه ته ترویت دوړم بډه پتوره هروړه کو ماعزی کوړی مالکت دوړخستوه.

ننجا له بدر نهم شرعا نه و که سې له لای قازی نیعترف بو کړدوه خهراپه ی خوی نه کات ته بیت چهند جارک له چهند دانیشتنیکی قازیا سوریت له سر قسې خوی و په شیمانیتیکی تیدانه بیت. قازی ته بیت به شینویهک بیدویتی که هاندانی تیا بیت بو لادانی له نیعترفه که ی تا نه و سزایه رووندات .

نه گهر هات نه و که س، هر پشت بو له سر قسو نیعترفه که ی، قازیش حوکمی به سزادانه که دا کابرا بوی هه یه دواي نه و هاش له قسه که ی په شیمان بیتتوره بلیت نیعترفه که م راست نیمو دروی تیدایه، قازی ته بیت نه و ی لیوهر بگرت و حوکمه که ی هه لېوه شینیت و سزا که رووندات.

۴- سزای دزیکردن :

دزی کړدن کاریک و کړدوه نیکی زږد خهراپه، خهراپیه که ی روو نه کاته نه و که سې دزیه که ی لینه کړت، هروړه هاش روو نه کاته کومه لایه تی ولات.

تمهشا نه کهیت یه کینک به هه مو تواناییکی روو نه کاته نیسکردن و کاسبی بز نهوی ژبانی باش بز خزیو مالو مندالی پرهستی، بهر همولدانهی مال و سامانیکی مناسب دسگیر نه کاتو تفاقیکی جوانو پرنک بز ماله کهی نرهستی. کاتیک به یانیک که له خمو هه لئه ستی تمهشا نه کات به شو یه کینک رووی کردو ته ماله کهی به شیره نیک توانیو تهی دیرگی ماله کهی بکاتمه، نهوی تیا به نرخمو دمی گهیشتی و بز لوانیت له پارو خشی ثالثونی هاسره کهی دمی پیا هتاوو دزیو تهی، نجا چ به تنیا بویت یان شریک و یارمه تی دهی بویت.

کابرای خاوهن مال به داخیکی زوره نه بیست رهجی کاتیک زوری له دست چوو دزه ههروا به ناسانی و بهین هیچ ماندوبونیک دهستی بهسرا گرتوو بردویه تی.

وابوه دزنک رووی کردو ته مالیک تا نهوی تیایه تی و نهیه ویت به ناسانی و بهین ته گهره بکه ویته ژیره دهستی و، خاوهن ماله کهی کوشته و اشپوه خاوهن ماله که به خه بهر هاتوه تمهشای کرده توانای نهوی نیه به رهنگاری دزه بیست نجا ری بز ره خسانده تا چی نه ویت بیبات، به لام له گه نه مهشا دزه دهستی کوشتی بز درتژ کردوه هه ناسهی لن بریوه له بهر نهوی نه بادا خاوهن مال بیناسیت و دایسی خه بهری لیتداو دزیه کهی دهریکه ویت.

دزی جگه لهوی زیانو ناخوشی به خاوهنی لهو ماله نه گه یینی که دزیه کهی تیا نه کریت، ناخوشی و ناشوب له نار کومه ل پهیدا نه کات، چونکه هه مو که سیک تیا نه خاته ترسو دلناره ده تی له

ترسى ئەوئى نەبادا دزىك زەفەر بە مائەكەى بەرئىت و زىان بە خۇى
يان بە مائەكەى بگەئىنئى.

ئايىنى ئىسلام بۇ بەرامبەر و مەتائى ئەم كارە خەراپە زىان و ترس
بەخشە لە مەچەكەمە دەست بېرىنى بۇ دزى دانارە.

خودا لە قورئانى پىرىقۇا لە ئايەتى (۷) لە سورەتى (المائدة)
ئەفەر مەرىت: ﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاعْلَمُوا أَنَّ هُمَا جَزَاءُ مِمَّا كَسَبَا ...﴾،
واتە: دز چ مەزۇق ئىت يان ئافەرەت بەرامبەر دزىيان و ئەم كەرمە خەراپە
يان دەستيان بېرىن، تا بېتتە عىجەت بۇ خەلگى دىكە كە ئەيانە مەرىت بۇ
لەم پىشە خەراپە بگەن.

لە ئايىن وەرگەپارەكان لىرەشا بە رەخنە تەماشائى ئەم بېرىاردانە
ئەكەن و ئەلئىن چ رەوايە دەستى دز بېرىدەرىت؟ رەو كەرنە ئەم سزادانە
ئازارى توندو زۆرۇ دلرەقى تىندايە، ياسا ئايىت بېرىاردانى ئەم شىنە
سزايە تىندايىت، ھەررەھا ئەلئىن: دز ھەر ئەيىت ھەبىس بگەرىت بۇ
مارەئىك كە رىك ئىت لەگەل ئەم دزىەى كەوا كەردوئەتى.

ئەوانە ئەم بېرىاردانەيان وەكو ئەو وايە يەكەن بىن ھەردو چەنەگەى
پەغمايىت پىئوىستى بە پەنسلەن ھەيىت، يەكەن خۇى بە دكتۇر بزانىت و
بلىت ئەمە بە ھەبى ئەسپەرىن چاك ئەبىتتەو.

ئەوانەى لايانوايە سزاي دزى ئەيىت ھەر ھەپس كەرنەيىت ئەگەر
نەختىك بە باشى وەدبەنەو بە رىكى بىر بگەنەو ئەيىن كە لە رار
تىگەيشتىيان بە ھەلەيا چوون، ئەوانە لە بەغدا ئەگەر تەماشائى
دەفتەرى پۇلىس خانەكان بگەن كە رەدەرى ئەوانەى دزىانگەردە تىا
دەرخارەو ژماردەرەو، ئەيىن ھەر يەكە ئەوانە چەند جارىك لەبەر دزى

کردن و گیرفانی خەڵك برین روی پێکراوەتە حەسەخانە و ماوەتەك تیا
ماوەتەو، ئنجە کە بەردەراوەن هەر هەلی بۆ رێك کەوتییت جاریکی دیکە
روی کردۆتەو ئەو پیشەیی خۆی، چونکە حەسەکردن هیچ جاریك
نازارنکی پێشەگەیاندرە تا بێتتە هۆی ئەوێ لەو پیشەیی لایبەدات،
کە بەریش دراویت و سەرفراز کراویت هیچ نیشانەتیکێ پتووبە وەك
دەست برین تا لەناو خەڵك و کۆمەڵە خەجالتی بکات و شەرم بێگریت و
بۆی بێتتە عیبت تا جاریکی دیکە روی بە لای ئەو کردووە چلکە
وەرنەگیرێ.

هەر و هاش بێتتە عیبت بۆ کەسێکی دیکە کە بیهوێت رێی ئەو
پیشە بگرێت. بۆی ئەبێن دزی لە هەمو وڵاتەکان کاریکی بلارو
رویتیکراوە، ئنجە بۆ ئەو رویتیکردنە چەندەها فێل و فێلکاریان دۆزبووەتەو تا
بە باشی بە مسۆگەری سەركەوتنی ئەو رویتیکردنەیان بێتتە دەست.

بەلام ئەگەر سزای دزی ئەو سزادانە بیت کە خودای بەرزای بێوێنە
فەرمانی پێداوە ئەگەر دزی لەناو کۆمەڵە وڵات بە تەواوی بنێ ئەبیت،
رویتیکردنە کە ی زۆر کەم ئەبیت، چونکە زۆر لەوانە ی ئەیانەوێت دزی
بکەن لێی ئەسلەمیتەو، چونکە ئەزانن ئەگەر دزیە کەیان ناشکرا بیت
دەستیان لە کیس ئەچیت، لەگەڵ ئەمەش ئەگەر یە کێك بەمە
ئەسلەمیتەو و رێی سن ئەبێگریت و دزی بکات و لێی دەریکەوێت و دەستی
ببەدریت جاریکی دیکە پوو لەو رێسە ناکات، خەڵکی دیکەش لەناو
کۆمەڵە کە ئەو ئەبێن، ئەوێ بیهوێت ئەو رێسە بگرێت چۆنە ئەبیت
خۆی سن لائەدات، چونکە ئەزانیت دەستی خۆی لە کیس ئەچیت و
لەناو خەڵکیشا بە چاویکی نزم و کەم تەمەشا ئەکریت.

که سوره هدیه که دزیه گوی لئی نه کړیت، همدیگی دیکه شی
په یواندی به و جینه هدیه که دزیه گوی تیا نه کړیت.

ئىتەم لىنە ناتوانىن ئەم شەرتانە روون بگەينەمو يىاغەينە بەر چار
تەنيا شەرتىكىيان نەبىت، ئەمەش ئەوئە، ئەگەر يەكەنك نەبۇنى و
بەرسەتەتە ھەلى بگەرئە سەر ئەوئە دزى بگات سزە دەست بەرپىن پووى
تەنەكەت.

خودا له نایه تی (۱۷۳) له سوږه تی (البقرة) نه فرموتیت: ﴿لَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾، واته: هەر که سیک زه روړت روى تنبکاته هنانه دى کارنکی حرام، گوناختکی پتناغات .

لهم رووه روو اوړنگی زږد بلاو هډه که له گه لیک کتیبه کان
باسکراوه، نهمهش نهوډه که له کانی خه لیغی دادپه رووهی دووم جه نابی
عوممری کوږی خه کتاب نه هاتی و گرانیکی زږد روویرکړده ولاتی حیحازد
برسیه تی رویدا، چهند که سینک له کزیله کانی حاته بی کوږی نه بو به لته عه
حوشترنیکیان له مرزئیکسی موزهینه بی دزیو سهریانپو گزشته که یان
خوارد، که دزه که یان لن ناشکرا بو، لای جه نابی عوممر دانیان به
کردوه که ی خویان هینا، جه نابی عوممر بریاریدا دهستان بېردرت، به لام
که زانی برسیه تی نهو پته ی پتیا ن گرتوو شمرتی سزای دهست برنیا ن به
سهرانه اتوته دیو برسیه تی نهو کاره ی پسن کردوون، بریاره که ی خوی
وهستاند، ننجا به حاته بی کوږی نه بو به لته عه ی گوت تو نهوانه که
نؤ که رتن باش نان نادهیت و برسیان نه که یت که نهو وایکړدوه نهو دزه
بکدن، سویندم وایت نه یت له سزای نهو تو نرخي حوشته که دو چهندانه
بدهیت، ننجا نهو نرخي ین بژارد.

ئەوانەئى دەست بېرىن لەبەر دزى كردن بە سزايەكى خەراپ ئەخەنە بەرچاۋ سۆزىيان ئەجولسىن بەرامبەر ئەر دەستە بىن ئرخانەئى لەبەر دزى ئەپدريت، بىر لەۋە ناگەندەۋە كە دزى كردن ئەمىن ئاسايشى ۋلات ئەشتىۋىنىۋ رۆز خراپەئى تىرى لىن پونەدات لە كوشقنۋ بىرىندار كۆردنۋ داگىر كۆردنى مالزۋ سامانى ئەوانەئى بە ئارەقەئى ئارچەۋانى خۇزىانۋ كاسبى ئەر مالزۋ سامانىيان پىنك ھىتاۋە.

ئايە كامە باشقە سزاي دەست بېرىن ئەيىتۋ دز ترسى ئەر لە دەست چۈنەئى لا ئەيىتۋ چۈنى ئەۋىتۋ ۋا پو لە دزىن بىكاتۋ دەست بىخاتە سەر مالزۋ كاسبى خەلك، يان ئەر سزايە لە قانۇنا ھەيىتۋ تا دز لە دزى كردن بېرۋىنىتتەۋەر لەناۋ كۆمەلا ھەمۋ كەينىك دىنيا يىتۋ لەۋەئى زىيان بە خۇزىۋ مالزۋ سامانى ئەوانەئى بە ئارەقەئى ئارچەۋانى خۇزىانۋ بۆكۈرۈنە كاسىيان ئەر مالا ناگات بە دىنيايى، كە شەۋان سەر بىخاتە سەر سەرتنەكەئى بەيىن ئەۋەئى ترسى ھەيىتۋ دزىك شەۋىك لە شەۋان رو ئەكاتە مالا كەيىۋ زىيانى پىن ئەگەيتىن.

ھەمۋمان ئەزانىن كە لە كاتى حوكمى بەعسۋ حوكمى رەشى ھەدام بە تايىەتتى لە سالەكانى شەپى غىراقۋ ئىرانۋ دۋا ئەر سالاۋە لە بەغدا پەتى ئەمىن پىچراپۋ دزىكىسى زۆزى تىندا بىلاۋ بويۇۋە، بە شىۋەنىك كەس لە مالى خۇزى ئەمىن نەبۋ كە شەۋىك دزىك يان چەند دزىك رۆبەكەنە مالا كەيىۋ ئەۋەئى تىايەتتى فەرھۋدى بىكەن، ھەندىك لەر دزانە دزىيان كۆرۈۋە سەنەتۋ بۆ ئەۋەئى رۆز بە رۆز گىرفانى خۇزىان زىياتر پىر بىكەن.

هه ندیک لهوانه پیشه یان نوتومبیل دزین بو تا پارچه ی مه کینه کانی
له بازارې رهشا بغروشن، هه ندیکی دیکه یان له تاریکایی نیوه شهوا
پرویان نه کرده مالان، دهرگاگانیان به فیلنیک نه کرده مو نهمی به سرخ
بوایه و بکه و تابه ته ژر دهستان تالانیا نه کرد.

به لن وابه لهو کاتانه چهند دزیک گچاوانو بز ساره نیک حدپس کراون
به لام که بهردراون پرویان کرده و تابه پیشه کدی خویان.

به لان نه گهر بهاتابه له یه کم روزه و دودوست له دوستی لهو دزانه
بهردراوه لهو برینه یان به ته له فزیزون دو سن جار نیشان بدایه له سه دا
هه شتای لهو دزانه روی نه ته داو هه مو خه لک له مالو حالی خوی
دنیا نه بو.

۵- سزای له نایین وهرگهران :

له ناین وهرگهرانه کان ره خه نیککی دیکه ی که له نایینی نیسلام
نه گرنو دم دروژ نه کهن، نه نین: هه مو که سیک نه بیت سهریه ست بیت
له بهرباره ی خوی، چونی ته ویت بارا پروا بکاتو تینفکری، یه کینک
نه گهر پشته کرده لهو بهرباره ی که باوکی مسولمانی له سهری بهرو
پینگه یشته به راستی نه زانیو پروای پینه کات بز چ نه بیت هم نایینه
بریار به سزادانی بدات، نایا چون نه بیت مرؤف به زوداری به
بهرباره ی نیککی تاییه تی بهند بیتو نه توانیت خوی لن جیا بکاته ورو پرو
بکاته بهرباره ی نیککی دیکه، یان بهرباره ی.

به لن مرؤفی مسولمان مسولمانیه ته کدی چ له باوکیه و
ینگه یشتن، یان له سهر ناینیکی دیکه بویتو دواپی مسولمان
بویتو بز یه خوی له مسولمانیه ته کدی لایه داتو خوی لن

بته کینیتته وه، ننجا چ پر بکاته ناینیکی دیکه یان هر به بن ناینی
بمیتته وه، هر مسولمانه ی پشت بکاته ناینه که یی و خوی لن لادت و
پنی نه و تریت له ناین وهرگه راو.

مرژئی مسولمان له ناین وهرگرانی و بونی به کافر به چنډ شتیک
پر نه دات وه کو نه وه ی پروای به بونی خودا نه بیت، یان پروای به
پنځه مبه رایه تی پنځه مبه رو پنځه مبه ره کانی دیکه نه بیت سه لاری
خودایان له سر بیت- یان و بزایت قورغان له لایه ن خوداوه نیه، یان
پروا به واجب بونی نوژنه کات و، هدروها فره زه کانی دیکه، یان به
قسه یان به نوسن یان به وتار له تیزگه تیکا به گڼ ناینی نیسلاما
بچیت و لایکی به خدراپ بخاته بهر چا و هر شتیک دیکه ی وه کو
نه مانه که بونی کافرونی لن رویدات.

به لان نه بیت بزاین ره خنه گرتن له هندیك قسه ی ماموستایانی
پنشوی ناین هر چندیك پایه ی زانیاریان بهر بوییت، که دامه زراییت
له سر نیجته اداو تیروانی خویان شتیک دیکه یه و دروسته و هیچ
گونا هیک نابو خشن، هدروها نه بیت بزاین نه وه له سر ناینیکی دیکه
له دایک بوییت پروای چون بیت، که یفی خویه تی، له ناین وهرگه ران رو
له و ناکات.

مرژئی مسولمان نه گهر له ناینه که ی وهرگه ریت، به و شینوه یه ی
که نه ختیک دیکه باسی نه کم، سزا که ی کوشتنه. پنځه مبه رو ^{پنځه}
هرمویه تی: (من بدل دینه فاکتله و)، واته: هر مسولمانیک له
ناینی خوی لادت و لینی وهرگه ریت بیکوژن.

خودای ہرزی بیونہ لہ قورسانی پیوڑا لہ نایہ تی (۲۱۷) لہ سورہتی (البقرة) تہ فہر مویت: (وَمَنْ يَرْكَبْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ قَهْمَتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَٰئِكَ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَٰئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ)، واتہ: تہی مسولمانینہ ہر کہ سیک لہ نیسہ لہ نایینہ کہی وریگہ ریت بہین تہوی توبہ بکات و بگہ ریتہ و ہر بہ کافری ہریت، تہوہ ہمو کردہ و تیککی، فہوتان پوی تیتہ کات و لہ دویار لہ دواروڑ سوردیکی لیتہر ناگرت، تہو کہ سہ لہ دواروڑا ہاروی نیساگری دوزخہو بہ بن کوتایی تیا تہ میتیتہوہ.

بہ لنی پتغہ مہر ﷺ فہر مویت: تہو مسولمانہی لہ نایینہ کہی وریگہ ریت بیکوڑن.

نجا با بزاین مہ بہ ست لہم فہرمانہ کتہو لہ نایین وریگہ راہ کان کن تہ گرتہوہ، ہروا بزمان دہریگہ ویت لہ کساتی پتغہ مہر اچ شتہو لہ نایین وریگہ راویک لہ نار کومہ لا پوسداوہ، ہرواش بزاین پتغہ مہر ﷺ بڑ تہم فہرمانہی داوہ.

لہ نایین وریگہ راوان لہ سہر دو بہ شن. بہ شیکیان زبانی لہ نایین وریگہ راہ کہیان ہر ہر خویانہ و رونا کاتہ کہ سیککی دیکہو تہو کومہ لہی تیدا تہوین. تہو بن پروایہی پویان تیکردہہ بلاوی ناکہ نہوہ چ بہ قسو و تار بیت یان بہ قہ لہم و نوسین بیت و ہیچ پختہ شیکیان لہ نایینی نیسلام لن نایسترت و مہزہندی تہوہ یان لن ناکرت ہیچ بہ ندایہ شیکیان لہ گہل بہ شیک یان ولایتیک ہدیت کہ بہ دوزمنایہ تی تہمہ شای مسولمانہ کان و نایینی نیسلام تہ کھن. تہم شتہو کہ سانہ بہ ہیچ خہلا پیک رویان تیناکرت، چونکہ بن زبان.

بہ لائن بہ شیکری دیکھی لہ ناین وەرگہراوانہ کان زیانہ کھیان و نہ بیت
 ہر ہر خویان بیت، بہ لکو پونہ کاتہ بیوہاوری مسولمانہ کانو
 نہ یانہ ویت نہو بیوہاوریہو لہ ناین وەرگہراوانہ یان لہ نار میللہ تا بہ
 قسو و تارو قہ لہم و نوسین و نوسین کاری بلاوہکہ نہوہو نایینی نیسلام
 یان ہندیک لہ فرمانو فرمایشتہ کانی کہ راستیہ کھی ہیچ
 گومانیک روی تیناکات بہ غلہ ت بندنہ بہرچارو بہ گڑیا بچن و پرخنہ
 لہ ہندیک لہ فرمانیشتہ کانی پتفہ مہرو رووتیکردنہ کانی بدن و بہ
 بن نہ دہی دہمی بق درت بکن.

نہم شتوہ لہ ناین وەرگہراوانہ نہ بیت بہرامہریان بوہستریت و رسی
 و تارو کردہوی خہراپیان لہ نار کومہل و ولتا لیجہدریت، نہوانہ نہو
 فرمانہی پتفہ مہریان ^{بیت} بہ سہرا بریار شہدریت، نہک بہشی
 یہ کہ میان، چونکہ نہمانہ لہ ناین وەرگہراوانہ کھیان لہ بیوہاوری
 نایینی نیسلام و ہمو مسولمانہ کان یاخی بونہو بہ گڑیا چونہو
 دوژمنایہ تی نواندنہ لہ گہل قانون و دستوری ہمو میللہ تینکی
 مسولمان و گہورہترین خیانتہ بہرامہریان و بہرامہر نایینی نیسلام.
 نجا نایہ چ میللہ تینک و ولاتینک و دولہ تینک بہ خیانتہ تکرہن لہ گہل
 سیستہم قانون و دستوری قایل نہ بیت و بہرامہری زور بہ توندی ناوستیت؟
 قانونی ہمو ولاتینک لہ عالمہا ہر کہ سینک بہرہو پری قانون و
 دستوری بوہستیت بریاری نیعدم کردنی نہدات، چونکہ رووتیکردنی
 گہورہترین خیانتہ دا نہندرت.

بونی نہم بہشہ لہ ناین وەرگہراوانہ کہ دوژمنی نایینی نیسلام
 ریتہدانیان و پی لیتہ گرتیان کارنکی زیان بہخشہ، نہوانہ ہیوایان تیا

له بڼت که به نهیته بهندیایته له گهل ولاتیکی دوژمنی غهیره ناین پهیدا بکنو کاری شاردراوی ولاتی خویانیان بژ دهرغهن.

نهمه نیستاکه له فلهستینا پروته دات، هندیك لهو له ناین ودرگهراوانه تیا بژ ئیسرائیل جاسوسی نه کهن، چاویان له شاره کانا به سر نه وانه ویه که پشه وانو دولته تی عیجی ته یه ویت له ناویان بهریت، نجا وانه بڼت یه کینک یان چند که سینک لهو پشه وانه که به نوتومبیل پروته کهنه شوتنیک یه کینک لهو له ناین ودرگهراوانه به ته له فزنی مزیایل به چاپوکی نهمه به جیسی تاییه تی ئیسرائیل نه گه یتن، نجا به بن دواکو تن فزکه یه ک دیت و نهو نوتومبیل به ساروخ نه دات و نهوی تیا یه تی نه یسوتیتن. نجا نایه نهم شینوه له ناین ودرگهراوه کوشتنی بژ که م نیه؟

وابره که ناینی نیسلام سینه ری به سر ولته کانا بسوو دوژمنایه تی له گهل دولته تینکی غهیره ناین بو، یه کینک لهم شینوه له ناین ودرگهراوانه پیتش نهوی هستی پینکرت و دوستی دادگای بژ درژ بکرت رای کردوو چوته لای نهو دولته دوژمنه وهر کارتیکی نهیته مسولانه کانی لایوینت به وانی گه یاندوه.

له کاتی پتغه مبر ﷺ یه ک دوکساری وا رویداوه، یه کینک له مسولانه کانی مه دینه که چرای لیمان له دلپا کزپوروو پرو له کوژانه ووه بووه یه کینکی کوشتوو له ناین ودرگهراوو رایکردوته ناربت پرسته کانی مه که که دوژمنی ناینی نیسلام پتغه مبرو مسولانه کان بون، نجا بنگومان چی لایوینت دهریاری هینو توانای مسولانه کانو کاری

دیکه یان به وانی گه یاندوه. ښجا بژی نه یسین پیغه مېر ښځه فرماني به کوشنی هم شينه له ناین وەرگه پراوانه دوه.

نیماسی نه خه عی و نیماسی سوفیانی سهوری پایان وایه که له ناین وەرگه پراو ناکوژرت به لام حه پس نه کرت. نه شیت مدهستی هم دو نیماسه نهو له ناین وەرگه پراوانه بیت که خاوهنی زسانی زور نه بنو له وانه بن بتوان زده به بیرو باورې خه لك بگه یسن. ههروه کو نیماسی نه بو حه نیغه لای وایه شافره تیکی مسولمان نه گهر له نایس نه کدی وهریگریت ناکوژرت به لام حه بس نه کرت تا تویه نه کات و له وەرگه پرایه دی وهر نه گهر یته وهر پوونه کاته نایس نه کدی، نه لیت: چونکه له ناین وەرگه پراوانه کدی زیاننکی وای نایت تا پتویستی به کوشن بیت و ترسی نه وری لینا گرت روی به لای دوژمنه به ریت و دوژمن سودنکی لن وهریگریت.

خه لیغه دیوه می دادپه رور عومهری کورې خه تاب لای وایه له ناین وەرگه پراو سزا که به پی زوری که می نهو زیانه یه که لسی پو نه دات بریار نه دریت، ههروه کو خاوهنی ته فسی (الحرر الوجیز) نیبو عه طیه له لینکدانه وری نهو نایه ته دی که له سه ره تای هم باسه خستمانه بهر چار نه لیت.

پیش نه وری دهست هم باسه بهر بدم، پتویسته چند خالیک بدم به بهر چار به کورتی لیان بدویم.

۱- له ناین وەرگه پراو نه گهر پتویست بو بکوژرت هیچ که سنیک نهو هه قه ی نیه، ته نیا سه رزکی ولات نه بیت و نه وری له پایه دوی نهو دیت، نه بیت یه کینک هم دوانه فرمان به کوشنی بدات.

ننجا نہ گہر یہ کینک بہ بن فہرمانی فہرمانہر پرووی لہر کوشتنہ
کرد بہ تاوانبار نہڑمیردریت، بہ لام لہ باتی نہو کہ سہ ناکوڑریت،
نہیت سزائیکی دیکہی بز پریرا بدریت، چونکہ پرووی لہ کارنک
کردہ کہ ہقی نہو نیہو ہقی کارہ دہستی ولاتہ.

۲- لہ ناین وەرگہ پار پینش نہوی سزا بدریت نہیت داوای لسن بکریت
توبہ بکاتو لہ ناین وەرگہ پانہ کھی وەرگہ پرتہو، ننجا نہ گہر
پہ شیمانی نواندو پرووی کردہو ناینہ کھی نایت ہیچ سزائیک روی
تن بکریت.

۳- ہر مسولمانیک لہ ناین وەرگہ ریت بزہش نہیت لہ میراتی
خزمہ کانی چونکہ میرات وەرگرتن لہ بہینی خزمان لہ سر بناغہی
یہ کبونی ناینو یہ کبونی یوویا وەر دامہ زراہ، نہوی لہ ناینہ کھی وەرگہ ریت
بہینی لہ گہل نہو بناغہ یہ تہ پچریت کہ میرات وەرگرتنی پینوہ بہندہ.

۴- مرؤفی مسولمانی لہ ناین وەرگہ پار بہینی لہ گہل ہاوسہرہ
مسولمانہ کھی تہ پچریت و لہ یہ ک حرام نہ بن، چونکہ یہ کگرتنیان و
حلّال ہونیان بز یہ کتری بہ پنی پیدانی ناینہ کہیان بوہ، جیابونہوی
میردہ لہ ناینہ کھی نہو یہ کگرتنہ ہلنہ و ہشتینو نہ پروخیننو
ہاوسہرہ کہ بہ تہ لاقدر اوڑیکی سن بہ سن نہڑمیردریت، دوا
تہ راوبونی عیدہی تہ توانیت شو بہ یہ کینکی دیکہ بکات.

ننجا ہر نافرہتیکی مسولمان نہ گہر لہ خودا پترسیت کہ زانی
میردہ کھی لہ ناین وەرگہ پانہ نہیت لینی جیابیہ تہو بہینی یہ کگرتنو
جو تہ بونی لہ گہل یا نہ میتیت، وەرگہرنا جوت ہونہ کہیان بہ زینا
دائہ ندریت و سزادانی خودای بہ دواوہ یہ.

تیروانینی نیسلام دهریاره ی نافرته

له ناین وەرگه پاره کان په خه تیکي که یان له ناینی نیسلام نه وه په که نه تین دم ناینه صاف بز نافرته بریار نادات و به چاویکی کم ته ماشای نافرته نه کات. دم ره خه یان له چهند پروتیکه فویه. (۱) نه تین له شایه دیان له سر هندیك کار دوانیان به مرزفتك دانه ندرت.

(۲) له کوشتنا شایه دیان وەرناگرت و برویان پینا کرت.

(۳) له میراتا نیوه به شی پیاری بز هیه.

(۴) ته لاق به دست پیاره به دست نافرته نیه.

(۵) رقی نافرته نادات بیتته نه نداسی په رله مانو بیتته وزیر، هدره ها لای دروست نیه بیتته سه رزکی ولات.

دم ره خه نایان وه کو شو ره خه نای که له سه ویش پوچه لیان دهرخت نهوا یه که به یهک پوچه لی و بنرخیان دهرده خه یو دهمینه بهرچار دوی دم چهند قسه یه که وا نه مه ویت پیشی بخدم.

پیش نهوه ی ناینی نیسلام بیت نافرته له هدمو لایکی جیهانا به چاویکی زږد کم ته ماشا نه کرا. له بهرچارو به زانا ناسراو له هندیك ولتا گوماندار یون لهوه که نافرته وه کو گیانی مرزف خواوهی گیان بیت، وای بز نه چون که گیانی شو وه کو گیانی ناژه له کانه.

به شیک له عهده به کان نه گهر کچیان بپوایه زږد پیشی دلته نگر عاجز نه یون. لهه روهه خودای به رزی بیتته له نایه تی (۵۸، ۵۹) له سورته (النحل) نه فهرسرت: ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ فَلَا ظِلٌّ وَّجْهَهُ مُسْوًى وَهُوَ كَظِيمٌ ۝ يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِن سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَىٰ

هُنَ اَمْ يَمْسُهُ فِي الشَّرَابِ...»، واثہ نے گھر یہ کینک لہوانہ پینیاں بوتراہے خیرانہ کہت کچی بوہ لہ شہرما دہو چاری گڑ نہ بوہ تودہ ہی و ناخوشی روی تینہ کردو لہ بہر ہم خہ بہریندانہ لہ شہرما خوی لہ خہ لک دور نہ خستہ ہو نہ ینہ زانی چیبکات، نایہ بہ سہر شوی کچہ کہ بہنیتہ ہو بہ خنوی بکات، یاخود زیندہ بہ چالی بکات.

خودا دہریارہی خہراپی کردہ ہی لہوانہی کچہ کانیاں زیندہ بہ چال نہ کرد لہ نایدہ تی (۸، ۹) لہ سوہ تی (التکسیر) نہ فہر مویت: ﴿وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ﴾، واثہ: نہو کچانہی زیندہ بہ چالکراون بارکہ کانیاں لہ دواروڑا نہ خرنہ ژیر پرسیار لیکردن، نایہ لہ بہر چ گوناہینک لہوانہ تان زیندہ بہ چال کردہ، واثہ سزادان پوویان تی نہ کات. بہ شینک لہ عہر بہ کان نہ گھر یہ کینکیان ہمدایہ ژنہ کہی بہ میرات نہ کہوتہ دہست کہ سوکارہ کہی، نزیکترین کہسی نہو مردوہ بوی ہبو ژنہ کہی لہ خوی مارہ بکات، ژنہ بیویستایہ یان نا، ہدروہا بوی ہبو نہو ژنہ بہ میرد بدات و مارہ بیہ کہی بوی خوی و ہریگری.

ہندیک لہو عہرہ بانہ نہ گھر یہ کینکیان ہمدایہ کوہ کہی لہ ژنیک دیکہی بوی ہبو نہو ژنہ مارہ بکات، نہمہ پتی نہوترا (نکاح المقت). نایینی نیسلام کہ ہات بہ یدک چاو تہ ماشای پیانو نافرہ تی کرد. خودای ہرزی بیتونہ لہ چہند نایہ تینک نہ فہر مویت: نافرہ تمان لہو شتہ ہیناوتہ دی کہ پیارمان لینی دروستکردہ، بہ بن جیارازی لہ بہ ینیان، وہ کو فہر مایشتی لہ یدکہ مین نایہت لہ سوہ تی (النساء) کہ نہ فہر مویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا آلَ اللَّهِ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا﴾، واثہ: نہی خہ لکینہ خوتان لہ نارہزامہندی غہزہبی خودا پیارین بہ دواکہوتنی فہرمان و قانون و ریکیشانی کہ

نیت‌های له نه‌بونه‌وه به نیت‌رو به من له یه‌ک شت و یه‌ک گیان هیناره‌ته دی.
له نایه‌تی (۲۱) له سورته‌تی (الروم) نه‌فهرموت: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ
خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْكُرُونَ﴾، واته: شاید یه‌ک له‌سه‌ر بون و توانای
بن‌نه‌ندازه‌ی خودا نه‌وه‌یه که له جنسی خوتان هارسه‌رو شافره‌تی بۆتان
هیناره‌ته‌دی تا پالیان پیوه‌بدن، خوشه‌ویستی و ره‌می خستوته
به‌پشتان، نه‌مه‌که شاید یه‌کی دیکه‌ی بونی خودایه لای نه‌وانه‌ی به
نه‌که‌نه‌وه به باشی تینه‌فکر.

له نایه‌تی (۱۹۵) له سورته‌تی (آل عمران) نه‌فهرموت: ﴿لَا تَسْتَجِابُ لَهُمْ
رَأْيُهُمْ أَلَمْ يَكُنْ لَكُمْ آيَاتُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾، واته: خودا بریاری داوه فهرمویه‌تی من کرده‌وه چاکه‌ی
که‌س بزرناکم چ نیتیت یان من، به‌بن جیاوازی له‌به‌پشتان، هه‌ر یه‌که
له دواپۆزا کرده‌وی خوی به باشی ده‌سگیر نه‌بیت.

خودا له قورئانی پسرۆزا له گه‌لێک جن ناری ناره‌ت له‌گه‌ل ناری
پیار پیکه‌وه دینیت و کرده‌ویان پیکه‌وه نه‌خاته به‌رچاره‌ جه‌زایان چس
بیت و ده‌کویه‌ک بریاری له‌سه‌ر نه‌دات.

ته‌ماش که له نایه‌تی (۳۵) له سورته‌تی (الأحزاب) نه‌فهرموت: ﴿إِنَّ
الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ
وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ
وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالْعَاشِقِينَ وَالْعَاشِقَاتِ وَالْحَالِظِينَ وَالْحَالِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا
وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾، واته:
به راستی نه‌و موزفانه‌و نه‌و ناره‌تانه‌ی که مسولمانن و خواهن بره‌و
خاوه‌ن نیسانن و به باشی بۆ خودا لوانن و به باشی نه‌یه‌رستن و له

وتاریانا راستگونو له کاتی ناخوشیا خویان نه گړنو هراسان نابو
بهرامبر خدا ملکه چنو خیرخواه نو دست بڅ هه ژاران درځ نه کهنو
به پځځو نه بنو خویان له دامین پیسی لانه دهنو به زوری ناری خودا دینن،
نه وانه هه صویان خودا ره زامه ندی و پاداشتی گموره ی بویان ناماده کرده.
ته ماشای نایه ته که بکهو سرنج بده، بزانه خودا چو ن ناری نافرته
له تکه ناری پیانو جووت نه کاتو دوباره ی نه کاتورهو بڅ هه ردولا یه که
ره زامه ندی و یه که پاداشتی بویانی بریارداوه بن جیاوازی له به نیان.

پنځه مبر پنځه فرمویه تی: (خو کم خو کم لأهله وانا خو کم لأهلی)،
واته: باشتړینتان باشتړین که ستانه بڅ هاوسه ره که ی، منیش باشتړینتام
بڅ هاوسه ره گام. له فرمایشتینکی دیکه یا فرمویه تی: نه وی بن نرخ و
دل کینه دار نه بیت به سووکی ته ماشای نافرته ناکات، له فرمایشتینکی
دیکه یا فرمویه تی: به هدشت له ژیر پنی دایکان رازاندراته وه.

له سالی دهیم می کوچی پنځه مبر پنځه، له گهل به شیک له یاره کانی
که چو بڅ حج که پنی نه ورتیت (حجة السواد) واته حجه ی
دوعاخوازی، له دامین کتوی عه ره فیه به فرمانو وتاریک روی کرده
یاره کانی، له لاییکی وتاره که یا فرموی: خوتان له ناره زامه ندی خودا
پیارینن، به باشی و به چاکي پوو کرده نافرته کانتان، نه وانه نه مانه تی
خودان له لای یتوه، نه بیت بهو پتیه ته ماشایان بکهو، هه روه کو یتوه
هه قتان به سر نه وانا هدی، نه وانش هدیان به سر یتوه ا هدی.

خودای به رزی بیوتنه - هه روه کو وتمان - پیانو نافرته ی له یه کیان
هیناره ته دی، واته: نهو گیانه ی یه کم مرؤشی لیتناره ته دی هه
لهو گیانه نافرته ی هیناره ته دی و دوستی کرده، واته پیانو نافرته ی
ناده میزادیا، وه کو یه کن به بن هیچ جیاوازی له نیتریان.

به لان نه گهر ته ماشای دارشتنی بناغهی جه سته ی نافرته و پیانو

بکه یڼ نه پینځن جیاوازی له به ینا هدی ه، جیاوازیان له په ښگو ورو له دهنگی قسم و تارو له دارشتنی به ددنیان هدی ه.

نهم جیاوازیه له به ددنیان خودا له نافرته رای هیناوتته دی که دوی په کگرتنی له گهل پیار نافرته بیتته گموره ترین و عه جایه ب ترین کارگه له م گیتیه دا بز به ره مه پینانی گیانی خاوه ن بچو هژشو تیغفرین و زبان و قسم و تارو نوښو نویښکاری تا ناده میزاد له ژیا نیا به رده و ام بیت تا کوتایی به م گیتیه یا دیت.

نافرته وه کو پیار له گهلنک ورووه نو کارانه، که پینوښته پیار له ژیا نا بیه پینیتته دی پینوښتی هینانه دیه که ی ناراسته ی نافرته یش کراوه. هه روه ها نه وه ی بز نو بریار دراره، بریار دراره که نه میښ نه گرتته وه، نه مه که به عه ره یی به م شپوره ی (له ا مال ه، وعلیها ما علیه) هژند راره توه، واته: نه وه ی بز نو هدی به بز نه میښ هدی مو وه نه وه ی له سر نو پینوښته له سر نه ویش پینوښته.

نه گهر نیمه ته ماشای توانای مرؤف بکه یڼ و به راوردی بکه یڼ له گهل توانای نافرته، نه پینځن خودا نافرته ی توانادار کړدوه به سر هه ندیک کارا که پیاری تیا توانادار نه و بز ی نالوت، به را مبر نه مه پیاری توانادار کړدوه بز و کړدنه هه ندیک کار که نافرته ی تیا توانادار نه کړدوه بز نه وه ی هه ر په که له پیار و نافرته له ژیا نیا دوری خزی به باشی پینیتته دی بز دامه زرانندی کومه لایه تی به و شپوره یی که پینوښته و هه ر په که به و توانایه ی که را هدی ه تی به شدار بیت له دامه زرانندی شارستانیت و پینش که و تنی.

ننجا دوی نهم پیتشه کیه ی که را خستمانه به رچاو با نه وه ی که را دیت ورو بکه یڼه په خنځیرک تا یڼ وهر گه راوه کان تا یه که به یه که پزخه لی و بڼ نرخی و بڼ سده نگیه کانی دهره یڼ.

شايه دى نافرته له كړين و فروشتن و قهرزا

خودای بهرزی بیتونه له نایه تی (۲۸۲) له سوره تی (البقرة) دهربرهوى قهرزو دهرختنی نه فرموت: ﴿...وَأَشْهَدُوا شَهِدَيْنِ مِنْ رُجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى...﴾، واته: نه گهر قهرز كړنو قهر پيندان له به پنتانا روویدا دوو پيار به شایه د لسه ر قهرزه كه بگرن، نه گهر پيار نه بو پياوړي ك و دوو نافرته بیت تا نه گهر په كینكيان كه شایه دى نهدات شتيكي دهربرهوى شایه ديه كه له يسر كړد نه وه كى ديكه به بيرى بختاره، وه كو نه وهى قهرزه كه هزارو سهدو په غا دينار بیت نهو له شایه ديه كه يا بلیت هزارو سهد دينار په غا كى له بير بچیت، نجا نه وه كى تریان په غا كى به بير بختاره بلیت نا هزارو سهدو په غا دينار.

يان قهرزه كه بزو ماوهى شش مانگو پازده پوژ بیت نهو له شایه ديه كه بلیت بزو ماوهى پينج مانگو پازده پوژه، نه وه كى تریان ماوه كى به بير بختاره بلیت نا پينج مانگو نيه شش مانگو.

واتا مهبست له بونی نهو دو نافرته نه وه نيه كه هدر په كيان به نایه تی شایه دى بدات، نجا نه گهر نه وهى كه شایه ديه كه نهدات شایه ديه كى به تهواره تی دار هيچی لى له يسر نه كړد نه وه كى تریان هيچ قه تيكي بزو نيهو به بن قه نه وه ستیت.

مهبست له وشى (اضل) له بير كړنه نه لك مهبست پنى له هق لادانه و شاردنه وهى شتيك له شایه ديه كه يه.

ننجا با بزاین له شایه دیدان له سهر قهرزو ههر مامه له کردنیکی
دیکه یا وه کو کرینو فروشن ته گهر شایه له سهر گرتنی پنیوست بو،
بژ چ خودا له باتی شایه دی پیاولک دوو نافرتهی بریارداره.

قهرز کردنو قهرز پندانو ههر مامه له ییکی دیکه دی وه کو هم که له
بهینی نهو که سدی قهرز ته داتو نهو که سدی قهرز ته کاتو نهو
مهرجانه که له بهینیان پروته داتو به قهرز قه گاری پتیک دیت، شایه
چ پیار بیت یان نافرته چونی قهره که یان به بیست بژ دهرته که ویت،
ننجا ههر پروداوتیک که به بیست لای پیار یان لای نافرته دهریکه ویت
له وانه به پاشی ماره تیک له بیسروچون رو بکاته به شینکی نهو رووداره.

هوکاری له بیر کردن زیاتر یوو ته کاته نافرته لهوی یوو ته کاته پیار
چونکه خودا نافرتهی وا هیناره ته دی که مانگی جارتیک حه یزی پیار
بیتو زگپریوون به منال پروی تیبکات، دوی مندا ل بون شی به
منداله کدی بداتو شه وان خور له خوی حرام بکات بژ ناگا لیبونیو
پاک کردنه وی، جگه له مه نه بیت کاتیک ته واول له ژبانیا پروی
پتیکاته سهر پر شتی منداله کانی تری تا ته گه نه ته مه نیکي چهند
سالیو کاروباری نارمال هال بسوریننو بژ نیش کردن یوو بکاته دهره
نه گهر پنیوستی به نیش کردن هینت.

هم سرقالیانه نافرته وا لینه کات که زور ماندو بیتو بیی به
که لیک لایه پهرتو بلاو بیت له یوچون له پیار زیاتر پروی تیبکات،
ننجا نه گهر له سهر کارتیک بیت به شایه له وانه به له بهر زور سرقالی
پاشی ماره یکه چونی تهی لایه کی شایه دیه کدی لا بسز بیتو له بیی
بکات، ننجا بزیه پنیوسته بژ نیحتیات له یو خوره و تیکي له گه لا بیت
تا نه گهر شتینکی له یوچو نهو به بیی بخاته وه.

نهمه جگه له‌وه‌ی که نافرته به زۆری له‌لایه‌ن مامه‌له‌و مامه‌له‌ کردنی نار بازارپو کاسبی کردن ناگای له عورفو عاده‌تی نار کاسبکاران که مەر زانیاری تیا زۆر نیه. شایه‌دیش نه‌وه‌یه تۆ له هەر ولاتی‌کا نه‌گەر بوو بکه‌یه جینگای بۆرسه چۆن‌ها نه‌یتت نافرته‌تیکي تیا نایینیت.

ئنجا به‌وه‌ی خستمانه به‌رچار بۆمان دهرته‌که‌ویت که دوو نافرته بریاردان له شایه‌دیا له باتی پی‌او‌تیک وه‌نه‌یتت به‌که‌م دانانیتک بیتت بۆ نافرته و به‌وای پین نه‌کریت به‌لکو مه‌به‌ست پینی یارمه‌تیدانیه‌تی بۆ نه‌وه‌ی شایه‌دیه‌که‌ی زه‌ده‌ی تن نه‌که‌ویتتو به‌ باشی جینی خۆی بگرتیت.

دوای نه‌وه‌ی خستمانه به‌رچار با دهر باره‌ی شایه‌دی نافرته رای چه‌ند که‌سینک له مامۆستایانی قانون دهرخه‌ین تا بزانین رای شاین گه‌لینک رینک و په‌سند تره.

محامی به‌ناوبانگی فهرنسی (جیلهر) نه‌لینت: درۆزنی نافرته زۆرجار بینگونا‌هان نه‌خاته ریزی گونا‌ه‌باران.

پروفسۆر له عیلمی جینانی (فوناد عبدالحمید) نه‌لینت: نافرته به‌ زۆری بوو له درۆ نه‌کات، بن‌توانایی خۆی به‌ مه‌کرو فیتلۆ به‌ دم پینکه‌نین به‌هیتز نه‌کات.

پروفسۆر له عیلمی جینانی (مه‌حمود هه‌سه‌ن) نه‌لینت: نافرته به‌ تابه‌تی نه‌خۆشی نه‌فسی داریان زوو به‌ هه‌له‌ نه‌چن، له گه‌لینک پروداره به‌ شایه‌دی نه‌وان گه‌لینک بینگونا‌ه تووشی ستم هاتوه.

پروفسۆر له عیلمی جینانی دکتۆر (احمد کامل) نه‌لینت: نافرته که شایه‌دی نه‌دات شایه‌دیه‌که‌ی به‌ پینی خه‌یال‌تیه‌تی یان به‌ پینی کاریکه که هه‌لی نه‌گرتیه سهر نه‌وه‌ی شایه‌دی له‌سهر نه‌دات، یان به‌ پینی نه‌وه‌یه که له‌لایه‌ن په‌کینکه‌ره که پینی نه‌لینت چۆن شایه‌دی به‌دات،

له بهر نه مه زۆر جار نايتت شايهدى منداڵو ئافرهت بيهلنندرت، ههروهها پرۆفيسۆر (فەي) ئەلەيت: درای لىنگۆلىنهوى ئەر باسانەى مامۆستاينى مەدرەسەى تازەى ئىتالى دايانناوه ده خالى پوون کردۆتهوه يەکتىک لەو خالاته نهويه که شايهدى منداڵو شايهدى پيارى زۆر پيسر شايهدى ئافرهت گەلەتک کات دوره له راستى حاکم ئەيتت خۆى لىن بيارۆزى و بپوای پىنهکات^(١).

ئەجا يا ئەر رايانه له گەل راي ناين و مامۆستاينى پىشوى ناين بهراورد بگهين ئەپىن ناين و مامۆستاينى ناين وهکو ئەر وان نهيانوتوه ئافرهت به زۆرى پووى له درۆيهو ئەيتت گومانمان له شايهديهى کهى هەيتت، بهلکو وتويانه له شايهدى دانسان له مامەلەتک لهوانه شتىکى تيا له بىر بچيت.

ئىبن هەزمى ئەندهلوسى که زانائىکى بهرزى گهروهيهو خاوهنى کتێبى (المعلی) يه که نزیکهى ده بهرگى گهروهيه، ئەلەيت جياوازی نه له بهينى پيارو ئافرهتا له پووکردنه درۆ، واتا ههروهکو درۆ له پيار پوئەدات هەر بهو شىويه له ئافرهتیش پوئەدات^(٢).

ئىبن القەيىم که زانائىکى بهرزو خاوهنى چەند کتێبىکى زۆر به نرخه ئەلەيت: ئافرهتى دادپهروههراستگزييا وهکو مرۆف وايه جياوازی له بهينيان نه^(٣).

(١) بۆ گهراوهى سەر ئەر لاقونیههه تهملشای ئەم کتێبهه بکه: (١) السّر فی خطأ القضا، ١٥٦.

(٢) التحقیق الجنائي (القسم العللي)، ٣٣٨، ٣٣٩ (٣) التحقیق الجنائي العللي والفني، ١٧٧.

(٤) علم النفس القضائي، ٢٣، ٢٤، ١٣٠، ١٢٨.

(٥) العللي، ج ٩، ٤٩٢.

(٦) الطرق الحکيمه، ١٦١.

شایدی نافرہت لہسر جہریمہی کوشتن

بہ لئی ماموستایانی نابین لہ حہ نہ فیہ کانو مالکیہ کانو شافعیہ کانو
حہ نہ لیہ کانو زہید یہ کانو شیخہ کان لایانویہ لہ جہریمہی کوشتن
شایدی نافرہت ورنہاگیرئ، بہ لام ہند لہ ماموستایانی دیکہی زانی
پیشو روکو نورعاعی و زوہری و حہ عمارو طاوس عطا و سوفیان و یبیر
حہ زمی نہند لوسی لایان وایہ شایدی نافرہت ورنہاگیرت بہ صہریتک دو
کس بن لہ گہل پیارنک ہروہ کو لہ مہریش لہ شایدی لہسر قہردو
کریزو فروشتن کہوتہ ہرچاومان۔

من لہ کاتی خوی - لہ سالی ۱۹۶۵ - کہ خہریکی نویسی
کتیبی (جناية القتل العمد في الشريعة الاسلامية والقانون الوضعي)
ہوم بز شہادی ماجستیر لہ زانکوی بہ غدا نہختک بہوردی سہرجم
لہم باسدا تا بزائم قسہی نو ماموستا بہرزانہ کہ وتویانہ شایدی
نافرہت لہ جہریمہی کوشتن ورنہاگیرت نایہ ہیچ بہ لگہ نیکی لہ
فرمایشتی خودا، یان لہ فرمایشتی پیغہ مہر ﷺ ہدیہ؟ نہ ماشام
کرد نوری کہ نوان بہ بہ لگہی دائہ نین نایتہ بہ لگہی راست و نایتہ
شاید لہسر نو وایہ یان۔

من نامہ ویت نوری کدوا لہ و کتیبہم نویسومہ دہریہی نو
بہ لگانو و ہر کردنہ و یان لیرہ یہک بہ یہک بیخہمہ بہرچار، چونکہ نوری
دریژہ پیدانی نوریٹ، نیرہ نوریٹ ہہ لہاگیرت، من نہم باسہم کہ لہو
کتیبہ ما نویسومہ کہ مینک زیاتر لینی دوام و کردومہ بہ باسینک لہ
باسہ کانی کتیبینکم کہ نہم ناوی بہ سہرہویہ (دراسات في العقيدة

والتفسیر والفقه) نهم سالن (۲۰۰۷) له چاپدراوهو ئىستاكه كه له هه ندىك كتيپخانه كاندا هه يه، ئه وهئى ئه يه وئيت به درئىئى ناگائى به سه رياساكه يا هه بئيت با له و كتيپه ته مه شا بكتات.

به لآم ئه وهئى ئه مه وئيت لئره بيلئيم ئه وه يه: كه له كاتى خوزى كه له باسه كه ورد بومه وه و بيم لئكر دهره وام بژ دهر كه وت و وائى بژ چوم كه ته گهر بژ شا يه دى له سه ر قه ردو كرين و فروشتن پئوئىستى به دور پيسار يان پيساوئيك و دور ئافره ت هه بئيت، جه رجه ئى كوشتن هه وه كو به شا يه دى دور پيسار دهر نه كه وئيت به شا يه دى دور ئافره تى ته نياش دهر نه كه وئيت به به ئى ئه وهئى پيساوئيك يان له گه لا بئيت.

دهر يارهئى وائى به شى يه كه مى ماموزستايان وتمان نه له فهرمايشتى خوداو نه له فهرمايشتى پئغه مبه ر ﷺ به لگه ئىكى له سه ر نيه، راش به ئى به لگه له سه ر بون هه روا به ئاسانى وهر ناگيرئيت.

وائى به شى دوه مى ماموزستايان دامه زواره له سه ر قياس، قياس له سه ر شا يه دى پيساوئيك و دور ئافره ت كه قه ردو كرين و فروشتنى پئى ئيسپات ته بئيت، به لآم ته گهر باش ته ماشا بكه ئىن ته بئىنن نهم قياسه قياسىكى له نگه و ته وائى نيه، چونكه هه وه كو كه مىك له مه وئيش وتمان شا يه چوئيه تى مامه له ئى قه ردو كرين و فروشتنى به بئست و قسه بژ دهر نه كه وئيت، شا يه ديش ئه وهئى ته بئستئيت له وانه يه پاشى ماره ئىك هه موى يا لائىكى له چوئيه كه ئى له بير بكتات، ئنجا هه وه كو وتمان ئافره ت له به ر زۆر سه رقائى و زۆر ئه رك و زۆر مانه دبوئى له وانه يه لائىك له چوئى و چوئيه تى مامه له كه له بير بكتات، بزوئى بژ ئىحيتيات دور ئافره ت له باتى مرؤفئيك پئوئىست بوو.

به لوم له جهرمى كوشتنا دهرگهوتنى به ييستن نيه بدلگو به ديتنى چاره، نومى به چار نه ديتريت له كويمپوتورى مينشكا نه قش نه كريت و زرد زه منه ته له بير كردن پوى تزيكات، خاونه كى چ پياو ينت يان نافرته. نه مه كارنكى ديارو ناشكرايه، هه مرگه سينك هه ست نه كات نه وى كه بيستويه تى پاشى مارو تيك هه موى نايسته وه بېرى، نه بينيت هه موى يان به شينكى له بير كړدوه، به لوم نوم كاروى كه چهنه سالتك به سر ديتنه كى راپرده چو نيه كى له بهر چاويه تى و هيچى لى بز نه بوه. ننجا كوشتن كه كارنكه به چار نه ديتريت چو نيه كى له مينشكا جينگي نه بينت و نه قش نه كريت زرد زه منه ته بسردريته وه، مينشك چ مينشكى پياو ينت يان مينشكى نافرته.

ننجا نه گهر دوو نافرته هوشدارى راستگوى له خواترس له بهر چاويان كوشتننك پويداو شايد ديان له سر دا شايد ديه كه يان وه كو شايد دى دوو پياو ديتنه دى به بن نه وى مه زنده هه بينت كه له بير كړدننك پوى له لاييكسى كارو كه كړدينت، له بهر نه مه شايد ديه كه يان ورنه گيريت و جهرمى كوشتنه كه نيسپات نه بينت.

نېنو لقه ييم له لاپه روى (۱۵۰، ۱۵۱) له كتنېبه كى (الطرق الحكمية) نه ليت: نېنو ته يميه وتويه تى: نو كارانه ي بز دهرگهوتنى پتويستى به شايد دى دو نافرته هه يه له باتى پياو تيك نو كارانه يه كه عاده تن له بير كردن پوى تيننه كات، به لوم نه گهر كارو كه له وانه نه بو كه له بير كردن روى تيبكات، وه كو نه وى به چار نه ديتريت، يا له وانه به دوستى لى بدرت شايد دى دوو نافرته ي له باتى پياو تيك پتويست نيه، واته شايد ديه كه به پياو تيك و نافرته تيك ديتنه دى.

ننجا نايه نو ماموستا گورانه پيشو - په همه تى خودايان له
سر بيت - بز چ لايان وابوه كه شايد دى نافرته له جهرمى كوشتن
ودرناگيريت مادم فرمايشتيكى پينغمبهرى له سر نيه تا بيتته
به لگه له سر نو رايه يان.

نه توانين بلين نو رايه يان له كساتى خوى دامه زراوه له سر نو
زوروفه دى كه تيا ژيانو نو عورف و عاده دهى كه له كاتيا بو.

نافره تان له كاتانده - به پينچده وانه نيتسكه تيكه لاړيان له گه
گردبونه دى پياوان نه نه بو، نيشو كارى دهره يان كه م بو، همو
نيشو كارتيكيان له ماله كانيان نه هيتايه دى، نه گهر يه كتيكيان بز
هينانه دى كارتك پوى بگردايه ته دهره پوى له كاره كى نه كړدو به
په له بز ماله كى نه گه رايه به بهين نو دى نزيكى كيشو به رديك بيت
كه له بهينى دو كهس پوى نه دا، يان رابوه ستيت تا بزانيت داهاترى
دو كهس كه به رهنگارى يه كتر بوونو يه خه يه كتر يان گرتو به چى نه گات،
يان بتوانيت بوستيت نو ناخوشيه بينيت كه خوتنى تيا نه رځا.

نه گهر ريك بكه و تايه بيديتايه نه وا يه كيك دمستى كوشتن بز يه كيك
درېژ نه كات ترسو له رزين پوى تيته كړدو به تالوكه خوى له و جينه
دور نه خسته وه چونكه تواناي ديتنى خوړن پشتنى نه بو.

نه گهر شايد له بهر چارى، خوړن پشتنيك پوى بدايه سهرى لسن
نه شتواو ترس دايته گرتو بينينى پوداره كى به شتو ديك نه نه دى كه
بتوانيت له سر چونه تى پوداره كه بيتته شايد، نايان نو كه سهرى
كوشته كى لسن پودا بهو كوشته خوى پاراست له دى كوژراوه كه
دمستى كوشتنى بز درېژ بكات و بيكوژيت يان نا؟ نيتر چوون نه ترانى

شایه دیه که ی به باشی بدات و چۆن نه کرا شایه دی لسن وه بگریست و له سهر جهرم دی کوشتن ببیت به شایه د.

کهوا بیت رای به شی یه که می نهو ماموستایه بهرزانه ی پیشو رانیکی راست تهواو بوه داسه زواوهو بریاری له سهر دراره به پیتی نهو زروفر کاتانه ی که تیای برون.

به پینچه وانه ی زروفر کاتی نهو چهرخه که نافرهت چاری کراوه تهوهو له ناو کۆمه لا پوو له ههموو شورتیک نه کات نهوه ی تیا پوو نه دات و نه ببینیت نه یه ویت بزانیته چی یه و بز وا پویدا، ئنجا نه گهر دیتی یه کیتک یه کیتکی کوشت نه گهر بو به شایه د شایه دی دیه که ی بهو پینیه ی پویداوه دیتته دی نه گهر له خواترس و راستگۆ خواوه نی هۆش بو بیت.

میراثی نافرمان

عمر به‌کان پیش نه‌روی نایینی نیکوکاران به میراث‌گیر دانه‌نه‌وار له میراثیان به‌ش نه‌کرد هه‌روه‌کو مندالیان تیتدا به‌ش نه‌کرد، میراث تهرخان کرابو بۆ نه‌وانه‌ی چه‌کیان هه‌لنه‌گرت و له شهرکردنا به‌شدار نه‌بون.

له کاتی پینهمبه‌ر ﷺ له شهری نوحودا سه‌عدی کوبی ره‌ببع شه‌هید کرا، براهی هات ده‌ستی خسته سه‌ر هه‌مو ماله‌که‌ی، خیزانی سه‌عد له‌گه‌ژ نه‌و دوو کچه‌ی که‌وا هه‌بیو چووه لای پینهمبه‌ر، و‌سی نه‌زانی سه‌عد له‌گه‌لتان به‌شدار بو له شهراو شه‌هید کرا، براهی که‌ی هات ده‌ستی خسته هه‌مو ماله‌که‌ی نیمه‌ی تیا به‌ش کرد.

پینهمبه‌ر ﷺ تا نه‌وکاته درباری میراث له لایه‌ن خوداره هیچی بۆ نه‌هاتبوه خواره‌وه، به‌لام دوا‌ی شکایه‌تی نه‌م نافرمانه‌ خودا نایه‌تی (۱۱، ۱۲) له سوهرتی (النساء) درباری میراث ناره‌ده خواره‌وه که به‌شی زۆر به‌ی میراث‌گیری تیا‌نا در‌خست، نه‌جا پینهمبه‌ر ﷺ بانگی براهی سه‌عدی کرد پینی فهرموو مالی سه‌عد هی تو‌ نیه، دوو به‌شی ماله‌که‌ی هی دوو کچه‌که‌یه‌تی، ده‌شت یه‌که‌که‌ی هی ژنه‌که‌یه‌تی نه‌روی له‌وان نه‌مینیت‌وه هی تو‌یه.

خودا له نایه‌تی یازده‌ی سوهرته‌که نه‌فهرمویت: ﴿يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اٰتُوْا اَدْرَاٰكُكُمْ لِلَّذِيْ اٰمَنَ﴾، واته: خودا برپاری خۆی پیتان نه‌گه‌یه‌نیت و فهرماتان نه‌داتن که له میراثی منالی نیرینه‌تان دوو به‌شی مینه‌یان هه‌یه.

له نایین وهرگه پاره کان لیره شا جووتی خویان نه و شینن و په خنځیر
نه گرنو نه لاین نایینی نیسلام به چاویکی نرم ته ماشای نافرته
نه کات و جیاوازی نه خاته بهینی نیرینه و مینه، نایینی مینه بهشی
له میراتا نیوهی بهشی نیرینه یه، ته مه کارنکه له گهډه داله تدا
ناگونجن و راست نیه، له بهر ته مه نه بیته له دانانی قانونا نه م جیاوازیه
له میراتا ه بیته، بهشی پیار و نافرته وه کو یه ک وایت.

نیمه پیش نه وهی له هوکاری نه م جیاوازیه بدوین و نه وهی راست و
تدواوه دهری بخهین، نه بیته بزاین له همر دابه شکردنیکي میراتا پیار
دور بهشی نافرتهی بژ نیه به لکو بهشی وه کو بهشی نافرته به بهی
جیاوازی له بهینیان، ته مه به م چهند خاله ی که را ته یخه مه بهر چار
دور نه که ویت:

۱- نه گهر یه کینک بمریت و له دوی خوی باول و دایک و کوپک و ژنیکي
له درا بمینیت، لیره همر یه که له باوکه که و له دایکه که شش یه کی
میرات وهرته گرن، به جیاوازی له بهینیان ژنه کهشی هشت یه ک
وهرده گریته نه وهی نه مینیتته و بژ کوپه که نه بیته.

۲- نه گهر یه کینک دوی خوی باپوړیک و داپوړیک و کوپک له دوی
بمینیت لیره همر یه که له باپوړ له داپوړ شش یه کی ماله که بیان بژ
هه یه به بهی جیاوازی له بهینیان، نه وهی له مان نه مینیتته و بژ کوپک
کوپه که ی نه بیته.

۳- نه گهر نافرته ک دوی خوی باول و دایک و کچینک و میرده که ی به
جینی هشت، باوکه که و دایکه که همر یه که وه که یه ک شش یه ک له
میراته که ی وهرته گرن به بهی زیادی و که می له بهینیان، کچه که نیوهی

مالہ کدی بڑ ہدیہ میردہ کھشی چوار یہ کی، کچہ لیرہ ہشی لہ
ہموان زیاتر نہ بیت.

۴- نافرتیک نہ گہر ہریت و ہرہہ گانی برانیکی دایکی و خوشکینکی
باوکی و خوشکینکی باوکی و دایکی و دایکی ہو، لیرہ برای دایکی و
خوشکی باوکی ہر یہ کہو شہش یہک و ہرہہ گرن دایکشی شہش
یہک و ہرہہ گرت و خوشکی دایکو باوکی نیوہی مالہ کہ نہ بیتہ
ہشیان، لیرہ براو خوشکی یہ کہم ہر یہ کہ ہشیان و کو یہ کہ
بہین جیاوازی لہ بہینیان، بہلام خوشکہ باولکو دایکہ کہ ہشی
ہمو مالہ کہ واتہ بہقہد ہمو میراگرہ گانی دیکہ یہ.

۵- نہ گہر میراگری یہ کیک بریتی ہو لہ برانیکی دایکی و خوشکینکی
دایکی و میردہ کدی و دایکی، لیرہ براو خوشکہ دایکہ کہ ہردوکیان
سن یہ کی میرا کہیان ہر نہ کہ ویت لہ بہینی خویان نہ یکہ نہ دو
ہش، ہر یہ کہ ہشیک و ہرہہ گرت و کو یہک بہین جیاوازی لہ
بہینی نیرو منیان، میردہ نیوہی میرا کہ و ہرہہ گرت و دایکہ کھش
شہش یہ کی.

کہ واتہ ہزمان دہر کہوت کہ لہ ہمو میراتیکا و نہ بیت نافرت
نیوہی ہشی پیاری ہدیت، زڈرجار وا نہ بیت ہشی ہردو لایان و کو
یہک نہ بیت، ہندیک جارش ہشی نہم پتر نہ بیت لہ نیرنہی برای،
و کو نہوہی میرانگی سن برای دایکین لہ گہل خوشکینکی دایکی و
باوکی لہ گہل دایکیان، لیرہ ہر سن براکہ سن یہ کی میراتیان
بہرہہ کہ ویت، خوشکہ کہ نیوہی و دایکہ شہش یہک، واتہ نہ گہر
میرا کہ شہش ہزار دینار بیت سن براکہ ہر سینکیان دو ہزار

دیناریان بهره‌کهریت، خوشکه که سن ههزاری بهره‌کهریت دایکەش بهشی ههزار دینار نه‌بیت.

به‌لام به‌شی براو خوشکی باوللو دایکی نه‌ییت به فرمانی نایه‌ته‌که
بیته واته له میراتا کوپ دو به‌شی کچی به‌رنه‌که‌ویت. نه‌مه هیچ
کیتشه به‌ره‌تیک هه‌لناگریته، چونکه بریارسانی خودایه، نه‌ره‌ی
موسلمانده خاوه‌نی تیمانه به‌رام‌به‌ر فرمانی خودا نه‌ییت ملکه‌ج
بیته و پتی قایل بیته، نه‌ییت بزانیته نه‌ره‌ی خودا بریاری له‌سه‌ر نه‌دات
خالی نه‌ه له مه‌به‌ست و حی‌که‌ت چ نه‌ه مه‌به‌ست و حی‌که‌ته‌مان به‌و
دوره‌که‌ویت بان نا.

به لَام نیتمه نه گهر که میتک له م بریار دانهی خودا وردیینه وه نه بیینج پره له حکمهت و ریک و تواره له گهل عه دالهت، نه گهر به کینک بمریت له گهل مع اتگریه کان کوریک و کچینکی له دوا بختن ته بیینج کوره که ی زور زیاتر له کچه که ی پیویتی به مالو خه رجی و دهرامهت هدی، چونکه نه گهر ره بهن بیت پیویتی به ژن هیتان هدی، ژن هیتانیش ههروه کو نه زانین پیویتی به هه سه ره فیک ی زور هدی، وه کو ساره یی نافرهت و خه رجی گواسته وه و تفاق ی نارمال ناماده کردن و خانو کپین یان به کری گرتن، نه مه هه موی وا نه کات که باری کو ی زور قورس بیت و پیویتی به مالو پارو مالینکی زور هه بیت، وه نه گهر نا ناتوانیت خیزاندارک بز خوی یتک بختت.

کوپه که نه گهر شاید په یمن نه یوو خاوهی خیزانو مالو مندال یوو لیرشا کوپ پیویتی به مالو خه جی زوو ته بیت بز شهوی بتوانیت گوزران بز مالو منداله کانی زوو به زوو برخستنی و تیداره یان به

شینویه کی گونجار بینیتته دی، به لām خوشکه کهی که شو نه کات پنیوستی به هیچ خه رجیهک نیه، وه هیچ مهسروفینک بوی تن ناکات، که شو نه کات سارهیی وهرته گریت به پتچهوانهی براکهی که ژن دینیتت نهیتت سارهیی بدات، ئنجا که نه کهوتته مالی میرده کهی، نهو میرده نهیتت هه موو پنیوستیه کی ژبانی بۆ پره خیتیتت له جلو بهرگوو خواردنو خواردنه موو هه مو مهسروفینکی تری، وه کو بردنه لای دکتۆر کرینی دهرمانو خه رجی سه فهر، که منالیشی نهیتت هه رچی پنیوست بیتت بۆ به خیتو کردنی له لایهن مهسروفه وه نه کهوتته سه ر شانی میرده کهی، هیچ خه رج کردنیک روو ناکاته نه.

ئنجا نه گهر به باشی سه رنج به دهین نه یینی ئایینی ئیسلام زۆتر لایه نگری نافه رتهی کردوه به و به شهی که له مه جات بۆی بریار داوه. شتیکی دیکه ش جینی نه وه یه ئامازهی بۆ به کریت که نه ییتته هزی نه وهی له مه راتا به شی کوو زیاتر بیتت له به شی کچ. زۆرجار نه دیتیت- به تایبه تی له لادیه کانا - نه و مالو سامانهی که بارو دای خزی به جینی دینیتت په یا کردنی یارمه تیدانی کوو کهی تیدا هه یه هه ر جه ره یارمه تیهک بیتت، چ زۆر بیتت یان که م، وه کو نه وهی له گه ل باوکی ئیشی کرده یی یان به راو نه دیو یارمه تی دا بیتت، نه مه ش وا نه خوازیت که نه ییتت له مه راتا به شی له به شی خوشکه کهی زیاتر بیتت.

تەلاق به دەست کێیه؟

له نایین وەرگه‌پاره‌کان ږه‌خنه‌یه‌کی دیکه‌یان نه‌وه‌یه نه‌لین: تەلاق دان بۆچی نه‌ییت هه‌ر به‌ده‌ست پیار ییت؟ بۆ چ ئافره‌ت به‌شداری تیندا نه‌ییت و نه‌توانیت خۆی له‌ به‌ندایه‌تی مێرد ږزگار بکات؟

ئنجبا با ږووبکه‌ینه‌ ئهم باسو نه‌ختینکی لښ بدوین تا به‌زانین ئهم ږه‌خنه‌ی نه‌و له‌ نایین وەرگه‌پاراوه‌ سه‌نگینکی هه‌یه‌ یان وه‌کو ږه‌خنه‌کانی دیکه‌یان به‌ی‌ه‌لکه‌و پوچه‌له‌.

خودای به‌رزی ییوتنه‌ به‌رده‌وام‌بو‌نی ژبانی ئاده‌میزادی له‌م گیتی‌دا به‌ند کردوه‌ به‌ یه‌ك گرتنی پیار و ئافره‌ت، ئهم یه‌ك گرتنه‌ نه‌ییت به‌ پښی رښکێشانی شمع و نایین ییت که‌ به‌ هاره‌ کردن ږو ئه‌دات و دیته‌ دی.

ئهم ده‌ستی یه‌ك گرتنه‌ ناییت بۆ کاتینکی تایبه‌تی نه‌ییت به‌رده‌وام ییت و پچه‌ران ږوی تینه‌کات به‌ مردنی یه‌ک‌تیک‌یان نه‌ییت. ئهم ده‌ستی یه‌ك‌گرتنه‌ خودای به‌رزی ییوتنه‌ له‌ سوږه‌تی (النساء) له‌ تایه‌تی یسته‌ما به‌ ﴿مِثْلًا غَلِيظًا﴾ ناوی ئه‌بات واته‌ به‌ند بون به‌ به‌ندبو‌ن‌یک‌ی نه‌ستوری قایم که‌ ناییت هه‌ر وا به‌ ئاسانی لښکرده‌وه‌ ږوی تینه‌کات.

به‌لام له‌ گه‌ژ نه‌وه‌ی ئهم یه‌ك‌گرتنه‌ نه‌ییت به‌رده‌وام ییت و دا‌به‌ران ږوی تینه‌کات وا نه‌ییت پیاریتک و ئافره‌ت‌تک دوا‌ی ده‌ستی یه‌ك‌گرتن‌یان به‌ هاره‌یه‌ك، هه‌ر یه‌كه‌یان نا‌ږه‌زایی له‌ کرده‌وه‌ ږه‌وشتی نه‌وه‌که‌ی تریان دهرئه‌خات و ساردی و ناخۆشی ئه‌که‌وتنه‌ به‌ پښیان به‌ شتویه‌ك که‌ لایه‌کی دهرگای جیا‌بو‌نه‌وه‌یان بۆ ئه‌کرته‌وه‌، نه‌و جیا‌بو‌نه‌وه‌یه‌ش به‌ تەلاق دان دیته‌ دی، نه‌و تەلاق‌دانه‌ش دراوه‌ته‌ ده‌ست پیار نه‌ك ده‌ستی ئافره‌ت،

پسارو نافرته هردولا خاوهنی پور هوشن، هه روه هه ردولا خاوهنی عاتیفه، به لام پور هوش لای پسار زاله به سر عاتیفه که یا، به پنجه وانهی نافرته که عاتیفه که ی به سر پور هوشیا زاله.

نه مه شتیکی دیارو ناشکرایه کیشه بهر هه لنگریت، نه بیني نافرته له بهر روداوکی نه ختیګ ناخوش که پوری تیشه کات خوی ناگریت و گریانو فرمیسک پڑاندن داگی نه کات و پوژی لسن تاریک نه بیت به پنجه وانهی پسار که بهرام بهر هه روداوکی ناخوش خوی نه گریته عاتیفه له مه ندایه تی خوی لای نادات.

به هیزبونی عاتیفه لای نافرته و زال بونی به سر پور هوشیه نه بیت که میتیک بیت بوی، به لکو نه مه نه بیت له نافرته وایت، نه گهر یه کتیکان وانه بیت نه بیت زده یه که له هه ست و عاتیفه ی هوش و بیریا هه بیت، چونکه خودا بناغه ی له شو هه ست و دل نه رمی نافرته ی وا دارشته که بیت به دایک و منداله کانی بخانه ژتر بالی عاتیفه ی و دل سوزیا، وه گهر نا نه یه توانی مندالیک شع بدات و به خنوی بکات. نایینیت نافرته تیک نه گهر منداله که ی نه خوش بکه ویت دونیای له بهر چار تاریک نه بیت شهوان خه و له خوی هرام نه کات و به دیاریه و دانه نیشتیت و ناوه ناوه فرمیسک له سر چاری لانه بات، له کاتیکا باوکی منداله که له خه و نه پرختن.

لنجا بهم شتوه نه فیه ی که نافرته له سر به تی نه گهر ته لاق دانسی به ده ست بیت نه گهر ناخوشیه کی که م له گه ل میتره که ی پور بدات هه لچون داگی نه کات و پور له ته لاق دان نه کات به بین نه و ی پور هوشی به کار بیتیت که ته لاق دانه که ی چ ناخوشیه که و تالیسه کی

بہدوارہ دیت، بہلام کہ سارد نہیبتہوہ پەشیمانی روی تن نہکات و بہ ہردور دہست لہ چوکی خوی نادات کہ چوڑ عالی خوی ویران کرد بہبن لہوی پەشیمانیہ کہی سورڈیکی پن بہہ خشی.

بہلان پیار کہ تہ لاقی بہدہستہ چونکہ یعو ہوشی بہسەر عاتفہ کہیا سوارہ چوڑنہا نہیبت لہسەر ناخوشیہ کی ہاکہزایی لہ گہل ہاوسەرہ کہیا زو ہلہ ناکات و برو ناکاتہ تہ لاقدان، چونکہ بیرنہ کاتہوہ نہ گہر تہ لاق بدات مندالہ کانی پەراگہندہ نہ بنو نہیبت مارہیی دواپی ہاوسەرہ کہی بدات و نہ فہقہی سن مانگی بز بڑمیریت، دواپش ہدروا بہ ناسانی ناتوانیت ژنیکسی دیکہ مارہ بکات چونکہ پیویستی بہ پارو خہرجیہ کی زور ہدیہ.

نہمہ جگہ لہوی نہ گہر خاوەنی یعو بروار نیمان بیت و ترسی خودا روی تینہ کات کہ نایبت لہسەر ناخوشیہ کی کہم نہو پەیمانہ بہہیزی کہ بہ ریکیشانی خودا لہ گہل ہاوسەرہ کہی ہاتوڑہ دی ہدروہا بہ ناسانی بیچریت و نہو نافرہتہ مال ویران بکات جگہ لہوی کہ نہزانتیت پیغہ مہبر ﷺ فرمویہ تی: (أبغض الحلال الى الله الطلاق)، واتہ: پیناخوشتین شت لای خودا کہ دروستہ تہ لاق دانہ.

بہلن، زوریہی ماموستانی مہزہ بہکان لایان وایہ کہ تہ لاق دان بہ دہست میردہ نەل بہدہست ہاوسەرہ کہی، بہلام ماموستانیانی حەنفی لایان وایہ نافرہت کہ شوو نہکات لہ کاتی مارہ کردنی مارہ کردنہ کہی بہ مہرجیک بیت ہدر کاتیک ویستی خوی تہ لاق بدات، نجا نہ گہر نہو کہسہی مارہ کردنہ کہی لہ گہل نہ بہستیت بہم مہرجہ قایل بو

ساره کردنه که دپته دی و ژنه که هدر کاتیک ناخوشینیکی له میړده که ی
دیت نه توانیت خوی ته لاق بدات و له میړده که ی جیا بییته وه.
نهمه جگه له وهی که نافرته نه توانیت لای قازی له میړده که ی
داوای جیا بونه وه بکات، له بهر چهند شتیک که نیره جیی دريژه پندانی
نیه و مه زه به کان دريژه یان پنداره.

مافی نافرستان

نایا نایینی نیسلام مافی نافرستی نہدارہ ہرورہ کو لہ نایین وەرگہ راوہ کان نہ لنین، یان وانیهو نہم نایینه هه موو مافیتیکی بز بریارداوہ کہ مافی تہوار و راستہ قینہ یه تی.

لہ باسی (تیروانینی نیسلام دہریاری نافرستی) کہ پیشتر ہندیکی لسن دواپن، وتمان نایینی نیسلام بہ یدک چار تہ ماشای پیار و نافرستی نہ کات نہوی بز پیاری بریار داوہ بز نہویشی بریار داوہ، نہوی لہ سہری بہ پیروست داناوہ ہینانہ دیہ کہی لہ سہر نہویش بہ پیروستی دانراوہ. لہوی چہند فرمایشتیکی پیغہ مہرمان ﷺ لہ سہر نہوی وتمان بہ بەلگہ خستہ ہرچاو، ہرورہ ہاش چہند نایہ تیکی قورٹانی پیغزیش، لہو فرمایشتانہ بزمان دہرکوت کہ نایینی نیسلام نیرو من پیکہوہ نار نہ باتو بہ یدک تہ مہ شاگردن تہ ماشایان نہ کات، ہرورہ کو لہ نایہ تی (۹۷) تیش لہ سورہتی (النحل) بزمان دہرنہ کہ ویت کہ نہ فرمویت: ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَلْهَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاتًا طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾، واتہ: نہوی روی کردیتہ ہینانہ دی کاری چاکو خاوہنی سپراو نیسان بیت چ نیرینہ بیت، یان مینینہ لہ دواروژا وہ کو یدک بہ ژیانیکی خوشرو ناسودہ زیندروی نہ کہ ینہ وەر گہ لیک ہاشتر لہوی لہ ژیانیا کردویہ تی و ہیناویہ تہ دی.

له م نایه تدهش شایه دیکه یه که خودا جیاوازی نه خستوته بهینی پیارو نافرته، ئینجا هه ره بهو پینیه له م ژیا نه یا نهو مافه ی بز نهو ی بریار داوه بز نهو میشی قه رار داوه که مافی ته واره راستیه تی. نه م مافانه ی که نافرته تان له نهو ویا تا داوانزه چه رخ زیاتر دوا ی هاتنی نایینی نیسلام دهستی نه که وتبو، ئنجا با هه ندیک له م مافانه بجهینه بهرچار:

۱- له باسینکی که له مه پینشتر باسم کرد که جهنابی (عومهری کوری خه تتاب) رۆژێک هاوسه ره که ی له سه ر کارێک له گه لی نه که ویتسه کیشه و به ره، جهنابی عومهر پینی نه لیت: نه ی نافرته ئینوه پینش نهو ی نایینی نیسلام بیت هیچ نرخیکتان نه بوو، نه م نایینه که هات ئینوه له گه ل پیانان یه کسان کردوو نرخ ی ته واری پس دا، نه مه نه بیت وات لێ بکات بهرام بهرم بوه ستیت و به م شینوه یه له گه لم به دیت؟ نافرته وتی بزچ نا، کچه که ت (هه فسه) که خیزانی پینغه مبه ره هه ندیک جار بهرام بهری نهو ستیت و له گه لی نه که ویتسه مشت و مر به شینوه یێک پینغه مبه ره ﷺ به درێژایی بۆزه که دل شکست نه بیت.

۲- نایینی نیسلام خویندن و خوینده واری له سه ر پیارو نافرته به پینوست داناره، نافرته بۆ هه یه و ژۆر په سنده تا نه توانیت پله ی خویندن و زانستی خۆی بهر ز بکاته وه.

۳- نافرته وه کو پیار نه توانیت خاوه نی ماڵ و سامان بیت و بازو گانی و کاسپی تیندا بکات، به یێ نهو ی خزمینکی یان مێرده که ی هه قی پێ لینگرتنی هه بیت.

٤- نه توانیت به پشی ئارهزوی خۆی شوو بهو که سه بکات که نه یه ویت، هیچ که سیک له خزمانی نه گهر چی بارکشی بیت بزی نیه به خورتی له یه کینکی ساره بکات، ئینجا نه گهر بیکات ساره ییه که ناینت و دروست نیه.

ئهوهی له ناو کورد هواریا له م پوهه پوی تیشه کری ئاین رسی پینادات و دروست نیه، نه گهر چی هندیك له ماموستایان فتوای پینته دهن.

من نه مه م له بامینکی کتیه که م که ناوی (دراسات في العقيدة والتفسير والفقه) به درێژی پوون کردۆته و نهوهی له وه پش له سر دوست بوونی له لایه ماموستایان به به لگه داندراره به لگه نه بوونه که م دهر خستوه.

٥- ئافرهت که شوو نه کات نهو ساره ییهی بزی بریار شه د ریت ههقی خۆیه تی هیچ که سیک له خزمانی ههقی نهوهی نیه دهست بزی پولینکی درێژ بکات، خۆی چۆنی بویت لهو ها خه رجی نه کات.

٦- که شوو نه کات هیچ شتوه مه سه رفینک نه بۆ خۆی نه بۆ منداله کانی پوی تیناکات ههر چه ندیک تواناداره هه بوو بیت. نه بیت میترد به هه مو مه سه رفینکو خه رجیه ک هه لبستیت، به لام نه گهر ئافره ته که به ئاره زوی خۆی له مه سه رفا یارمه تیه در بیت ئه ره چا که تیه که به هه وه سی خۆی پوی تیشه کات.

٧- ئافرهت به پینی ئه ر تواناو خۆنده واریسه و شه هاده یی ده سگیی نه کات ههقی نهوهی هه یه له دائره کانی حکومهت یان له

شەرىكەيەكا داھەزىرت و بىيىت بە مووچەخۆر، بە تايىستى لە
نەخشەخانەكان و لە ھەموو پلەيتىكى قوتابخانەكانا.

۸- ئەتوانىت بە پىنى ئەو خوتىندەوارىيەى ھەيەتى خۆى ھەلئىزىرت بۆ
ئەوى بىيىتە ئەندامىك لە ئەندامەكانى پەرلەمان و مافى ئەوى
ھەيە لە ھەموو كىشەر بەرەيەك كە تيا پوو ئەدات بەشدار بىيىت و
پاى خۆى دەرڤاخات لەو سنوورەى كە ئاين دايئاو.

۹- مافى ئەوى ھەيە ئەناو كۆمەلگا ئەندامىك بىيىت لەو پارتانى كە
بەرنامەيان ئىسلامو ياساى ئىسلام پەيرو دەكەن، تىندا خواوێنى رۆ
قسو و تەو بىيىت.

۱۰- ھەرەكو مافى ئەوى ھەيە لە پەرلەمانا بىيىت بە ئەندامىك لە
ئەندامەكانى ئاواش مافى ئەوى ھەيە بە پىنى ئەو خوتىندەوارىيەو
شەھادەيەى ھەيەتى لە وەزارەتەىكا بىيىت بە وەزىر، ھەر چەندىك ئەو
مرۆفانەى تيا مووچەخۆر ھەموو پىاوبن، ئەوى لە ئارادايە ئەيىت
دانايى و توانادارى پايدەراندى و ھىتەنەدى كارى ئەو جىگەيەى ھەبن،
كە ئەو سەزگەيەتى.

۱۱- ئىبن ھەزىمى ئەند، لوسى كە سامۆستايكى زۆر بەرزو خواوێنى
چەند كىيىتەكە كە گەرەتريان (المحلّى) يە كە نزىكەى دە بەرگى
گەرەيە، ئەلەيت: ئايىنى ئىسلام دەست بەسەرگرتنى ھىچ كارىكى
لە دەرلەقا لە ئافرەت قەدەغە نەكردە تەنيا پلەى سەزگەيەتى
ولات نەيىت.

۱۲- ئافرەت مافى ئەوى ھەيە لە دەرەى ماز پوو لەو كسارەنە بكات كە
باسمان كرد، ھەرەھا كارانى دىكەش كە لە توانايا بىيىت بە دوو مەرج:

ا- نيشى دهرهوى ناييت كارى ناو مالى خوى پتى له يو بكات، ناو مال به ده ستى خاتوونى خاوهن مال نه ييت ناراز ندرتته وه نه شنه دى خوى ودرناگريت، نهو ناگا ليتونه دى كه پتريسته بز مالى سارا ناييت لى دوا بكه وى ته وه موى بداته ده ست داين، چونكه باره شى دايك نه ييت خوى و گه شايه تى به گيانى مندال ناگه يه نى.

ب- كه يو نه كاته دهرهوى بز هدر كارى كى بيت نه ييت جلوبه رگى پزشته داپز شم له بهر بكاتو له قسم و تاريا نه ييت گرانو سهنگين بيت، نهك له وانه بيت كه دپته دهرهوى بارىك بز له خويان نه دهر خويان ته رازينه وه پتلوى سه رچاويان به رهنكى نهو جله دى له بهرى نه كهن له سوورو موز سوز رهنك نه كهنو سنگيان بهر لا نه كهنو جلى ته سك و تروسك له بهر نه كهن، تنجا كه دانه نيشن قاچ له سر قاچ دانه نينو قاچيان تاسر چوكيان دهر نه خن.

نه مه ماف نيه بز نافرته، نه مه له سنورى حه ياو حورمه ت لادانه له شورى راست دهرچونه و مپيه تى خو دهرخستنه و به غه ريزه دى جنسى يارى كردنه و جوله پتى دانيه تى و رهوشى ريك راست له ناو كومه لا تيك دانه و به لاي خراپه بردنيه تى.

۱۳- تنجا با باسه كه م بهم خاله دى سينزها كوتايى ينينو بزاتين نايه نافرته مافى نهوى هديه بپيته سرزكى ولات، چ جمهورى بيت يان مه لكى، هدرهوا نايه تايى نيسلام نه م مافه دى بز بريار نمدات يان نا؟

نيمه با به شپوه يه كى ديكه ته ماشاى نه م باسه بكه يرو بيخه يه بهرچا تا نه م دروست بونه يان دروست نه بونه مان بز دهرنگه وى ته، به يرو پد كرده دى زوربه دى ماموستايانى كزنو تازه دى تايين كه نه تين: دروست

نې، لەگەڭ راي ئەم ماسۇستا دانايانەي زۆر كەمەي ئىستاي نايىن كە
ئەلەين دروستە.

مەلىك ئىستاكە ھەروھە سەزكى جەھورى لە زۆرىيەي ولاتەكانى
رۇژناوا يان پىارە يان ئافرەتە بەلام ھەلسۆراندنى كاروبارى ولاتەكەي
ھىچى بەدەست نې ھەروھەكو ئەمە ديارو ئاشكرايە لە سویدو دانىماركو
نەروپچو بەرىتانيا، ھەروھە لە توركياء لە ئىسرائىل ولاتانى دىكەش.

سەزگایەتى بەپىنى ئاینى ئىسلام نایىت وایىت چ ئاوى مەلىك بىت
يان خەلیفە يان سەزكى جەھورى. سەزك ئەبىت دەستىكى بالاي ھەبىت
لە ھەلسۆراندنى سىاسەتى ولاتەكەي چ پەيوەندى بە دەروەي ولات بىت
يان بەنارىو، ئەبىت بە شىوہەكى تەواو خاوەنى راو قسەو تەكبىر بىت
لە بەرتوہبردنى كاروبارى ولاتو مىللەت، ئەبىت دواي لىنكۆلىنەو
موشاورە خاوەنى قسەي خۆي بىتو لىن لاتەداتو كزی روى تىنەكات
بەرامبەر وەستان ئەو كارە گرنگانەي كە پىنویستى بە رشت بونو توندى
ھەپەو دو دلى ھەلناگرت.

سەزك ئەبىت زۆرىيەي كاتى رۇژەكانى تەرخان بکات بۆ سەرمەشتى كارو
بارى ولاتەكەي و دانىشتوہكانىو خاوەن و ھەلگىرى بارى گەورە بىت.

مەبەستم ئەو نې كە لە ولاتەكەيا دىكتاتورو شىوہ درەندەيك بىت،
بە پىنى ئارمەزووى خۆي ولات بەرتوہبەرت، ھەروھەكو ئەمە پىشەي
بەشىكى زۆرى سەزكى ولاتەكانى ەمرەبە، مەبەستم ئەوہە كە ئەبىت
ناگادارى بەسەر ھەمو كاروبارىكى ولاتەكەدا ھەبىت، ئەگەر لە پووكر نە
كارىك رايك لەلايەن كارىدەستەكانى خوار خۆي رازى نەبو نابىت

بې دنگ بیت، نه بیت به جوانی له گه لیان بکه ویته بیتنهو بدړه، تا یان
 رای خوی پتیا ن نه سملینن یان نه وان رای خویانی پتی نه سملینن.
 هدره کو خلیفه ی دادپه روه ر جهنابی عومهری کوړی خه تتاب له گه ن
 چند که سیک له یاره کانی پیغه مبر ^{پتیا} که یه کتیکان بیلالی حه به شی
 بو که وته بیتنهو بدړه که له عیراقا به شداریون له جیهاد کردن نه یانویست
 خاکی عیراق به سهریانا دابهش بکرت، جهنابی عومهر به دوربینی
 خوی رای واپو که دهیت نهو خاکه به شی خه زنهی دوله ت بیت، تا
 نهو به روبرومهی لینی رو نه دات به پتی پتیست له هدمو کاتیکدا بو
 هه موان بیت به تاییه تی بو هه ژاران، نه که تهرخان بیت بو به شیکو
 دوله مهندي تیانا له زوریون بیتو دستکورتانی تیندا بیتنهو بیت.
 نهو بیتنهو به ریه له به نیان سن چوار رژی خایاند، هه رایه له سر
 رای خوی رشت بو، تا جهنابی عومهر پتیانی وت به لگم له سر نهوی
 نه یلیم له فرمایشتی خودایه که له تایه تی (۷) له سورهی (المشر)
 نه فرموت: ﴿مَّا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي
 الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَمَا لَا يَكُونُ ذُوْلَةٌ بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ
 مِنْكُمْ﴾، واته: نهو ماله ی که خودا له دانیشتوانی شاره کانو دیه کان
 ژیرده ستی پیغه مبر نه کات، بو پیغه مبر بو خزمانی هه ژارانو بو
 هه تیو بو هه ژارانو بو نه وانه یه که له سه فدا خدرجیان لسی نه بریو
 ناتوان بو جنگای خویان بکه رتنهوه، نهو ماله بهش نه کریست،
 به شی دوله مهنده کانی تیدانیه، تا مال هدر به دهستی نه وانه وه نه بیتو
 دوله تیان پتر بیتو هه ژارانش هدر له هه ژاریا بیتنهوه.

ئنجاکه جەنابی عومەر ئەم نایەتە ی خستە بەرچاریان بە. هەلە
چونی خۆیانیان بۆ دەرگەوت و زانیان رای خەلیفسە تەواوە بە هەموو
دەتیکەرە پیتی قایل بوون.

جەنابی عومەر خوا پەلە ی لە بەهەشت بەرز ی کاتەرە ئەیزانی نەر
رایە ی لەسەر یەتی راستو تەواوە بۆیە لەسەری پشت بوو بەلام ئەیزانی
نابیت بە پیتی پەلە ی سەرۆکایەتی خۆ ی رایە کە ی بەریتە سەرو ئەوانە
بەندەنگ بکات، ئەیت لە گەلیان بکەریتە موناقدشە تا بە بەلگەتیک
رایە کە ی پیتیان بەلینن.

سەرۆکی ولات ئەیت بزانتیت کە ی ئەیت سەرتو توند بیت وەك پۆلا
ئەزانتیت چەمانەرە چێو بەرامبەر هەموو گێژاوتکی سەخت خۆ ی بگرت
کۆل ئەدات، هەر وەها بزانتیت لە چ یووداوتیک ئەیت نەرمو شل بیت وەك
نەمام چون پتریت بیت لار بیتەرە.

ئنجاک سەرۆک ئەگەر شتو ی سەرۆکایەتی و بەرتو بەردنی ولاتی بەو رەنگە
بیت کە باسمانکرد نایە لە گەل نافرەتایەتی نافرەت ئەگویت؟ لە کاتیکدا
نەر مانگی جارێک حەیزی پیا دێت باری دەرونی تیک ئەچیت کە بە
مەدالیش زگی پر ئەیت تا مەنالی ئەیت نەرەحەتی روو ئەکاتە لەشی و
بێو تیفکری کە ئەمە لە گەل ولات بەرتو بەردنا ناگویت.

ئەمە لەلایەک لە لایەکی دیکەرە چون ئەشیت و ئەلوت بە زکی
پریەرە بەشدار بیت لەر کۆبوونەرە ی کە سەرۆک ئەیت ———— لە گەل
کاربەدەستە کانی خوار خۆ ی بێبەستی و سەرۆکایەتی بکات و لە گەلیان
بکەریتە موناقدشە و رادەخستو راورگرتن، هەر وە کەر ئەیت لە کاتی
داگیرسانی شەر لە گەل دۆژمن بە وزگەیدەرە لە گەل ئەفسەرە کانا نەرە

کڑبیتہوہ بزانت پیلانی شہریان چوندو رای خوی پنیان بگہ پنی، جگہ
لہوہی نہ بیت بدیسای سہرؤکی نہو ولتانه بچیت کہ پرو نہ کہ نہ
ولتہ کہی و پشوازیان بکات و لہ گہ لیان کڑبیتہوہو پیمانیان لہ گہ
بہستیت، جگہ لہوہش کہ نہ بیت بدیتنی نہو سہ فرائہ ہہ لہستیت و
لہ گہ لیان ہوستیت کاغہزی سہ فرائہ تیان لیوہر بگرت کہ ولتہ کانیان
لہ ولتہ کہ یا بز بالوریزخانہ کانیان نہ یانیرن.

نہمہ جگہ لہوہی کہ نافروہ عاتفیہو دل نہرمو ناسکہ، عہتفر
دل نہرمی و ناسکی ریک ناکہ ویت لہ گہ بز بریاردان بہ توندی لہ سہرکازی
قورس و گرنگ کہ زورجار ہہرؤوہندی ولت پتوستی پین نہ بیت.
لہ بہر نہمہ نافروہ نایت خوی لہم ہوارہ بدات و روبکاتہ نہم رنیہ
سختہی پر لہ دلہو دالہ کہ برینی لہ توانای نہودا نیہ.

بہ لئی نہ توانیت بہ پنی نہو خوتندہ واریمہ ہیستہی و ہزارہتیک
بہر نیوہریت کہ سنورہ کہی تہسکہ نہک ولتیک کہ سنوریک پسان و
پڑی ہدیہو ہہرؤوہندی وا نہخوازیت کہ نافروہ سہرؤکایہتی ولتی
بہدہستہو نہ بیت.

نہوہی من بزائم بہ دریزایی میژوہ ولتی مسولمانہکان نافروہتیک
نہ بیت نہبڑتہ سہرؤک، ٹویش (شجرۃ الدراء) کہ لہ ولتی میسر دوی
سردنی میژوہ کہی سولتان نہجمہ دین تہیوب بہ سہرؤک داندرا، بہلام کہ
زانی ناتوانیت سہرؤکایہتی بہریتہ سہر سہرؤکایہتیہ کہی دایہ گہورہی
نہفسہرہکان عزدہ دین تہبیک دوی شوی پیکرد بہلام پاشی ماوہیہک
تالی کہوتہ بہینیان، نافروہتہ کہ بہ فیتیک لہ حمہام تہمی بہ کوشتندا،
دراکہ وتوانی عزدہ دین کہ تہمہیان زانی، ہیرشیان بردہ سہر (شجرۃ

الدرّاء له دوو دایانه دست کوپی عزه دین له ژنیکه دیکه ی کوپه که ش
 دایه دست دایکی که به که نیزه که کانی به ردهستی وت به قابقاب لیدان
 تیی به رین، نجا به و شتویه پوی تیکرا تا گیانی لدهست دا.
 نه شیت بوترت پتش چند سالتک نافروت له پاکستان و له نه نه نویسیا
 له به نگلادیش — سرز کایه تی ولاتیان کهوته دست، به لن وایه، به لام
 سرز کایه تیان نه و شتوه سرز کایه تیه بو که — سرز که کان له ولاته کانی
 زوزیه ی رز ژنارویه کان هیچیان به دست نیمو هر ناویان هدیہ.

چه نه رهخنه یكی دیکه

نوسه رنك له وهی نویسیویه تی گه لیک رهخنه ی له نایینی ئیسلام و پتفه مبه ر گرتوه، نهوانه ی هیچ به پینکیان له گه ل نایین نه ماره له زانیینی راست و تهوار بیهشن، نهوه ی نه و کابرایه نویسیویه تی نهوان کاویژی نه کن، وهکو نه مانه ی کهوا لینی نه دویم.

۱- له جینیك له کتیه کهیا نه لیت نایینی ئیسلام ری نه دات کچ به مندالی له نار بیتکه یا له یه کتیک ماره بکریت، به بن نهوه ی بزانییت نه و ماموستایانه ی نه و فتوایه یان داره فتواکه یان له سه ر چی به نه ده و له سه ر چی دامه زواره، نایا فتواکه یان به لگه یکی له قورئانی پیرز یان له فه رمایشتیکی پتفه مبه ر ﷺ له سه ر هیه یان نا، هه روه ها به بن نهوه ی بزانییت هه ندیک له ماموستا به رزه کانی پتشیوی نایین دروست نه بونی نه و کاره یان ده رخته و.

من ثم باسم له کتیه کهم (دارسات فی العقیده والتفسیر والفقه) روون کردو ته وه ده رخته و نه و ماموستایانه ی فتوایان به دروست بونی نه و ماره کردنه داره فتواکه یان فتواییکی ئیجتهدیه، ده لیلیکی نه له قورئان نه له فه رمایشتیکی پتفه مبه ر له سه ر نه، فتواکه یان دامه زواره له سه ر عورفو عاده تیک که له وه پتشت به لاره بوه له و کاتانه یا که ئافره ت بیه شوه له هه مو خویندن و خوینده وار تیک. نه و فتوایه ی که له وه پتشت دامه زرا بو بیت له سه ر عورفو عاده تی کاتیک به گۆرانی کات و عورفو عاده ت فتواکه به دروست نه بونی دیته جینی نه بیت به پتچده وانه ی نه و هوکم به دیت.

نمه رای همو ماموستایانی داناو زانای پتشی نایسه. نه‌وی
 نه‌وی‌ت پتر نم باسی بز روون بیتته‌وه با تهم‌شای نم کتینه‌م
 بکات ۱- اعلام الموقعین ۲- فتاوی ابن تیمیه ۳- زاد المعاد.
 ۲- له جیتیکی که‌یا له کتینه‌که‌ی نه‌لنت نایینی نیسلام ری به
 گزپانی بریاردانه‌کانی نادات که له‌گه‌ل همو کاتیکا ناگونجیت.
 کابرا نم قسه‌یدی‌شایه‌دی نا تینگه‌یشتنیکی تریه‌تی. نیمه نه‌گه‌ر
 تهم‌شای بریاردانو رکنیشانی شهرعه‌تی نیسلامی بکه‌ین نه‌بینین
 نه‌ر به‌شی پیوه‌ندی به به‌رتوه‌بردنی کومه‌لو ولاتو دامه‌زراندنی
 ده‌ولت‌و هه‌لسورانندی کاروباری و رک خستنی مامه‌له‌ی مرزقان
 له‌گه‌ل یه‌کتی و له‌گه‌ل کومه‌لو له‌گه‌ل ده‌ولت، تهم‌مانه که به‌شی
 زۆریه‌ی شهرعه‌تی نیسلامه هم‌وی به پنی کات و جینکا گزپان
 هه‌لنه‌گریت و جیارازی تیدا رووته‌دات.
 نمه که نه‌یته هوی نه‌وی شهرعه‌تی نیسلامی بز گشت
 ناده‌میزاد بیتو بز همو کاتیک بلویت و ده‌ست بدات چونکه
 شهرعه‌تیکه وشکی و تورتی تیدانیه، شهرعه‌تیکه نه‌رمه له ناوخویا
 به پنی جینگا کات تازه‌ه‌بون و گزپان روی تینه‌کات.
 قاعیده‌تیکو به‌ندیک له به‌نده‌کانی نه‌لنت: (تبدل الاحکام بتبدل
 الزمان) واته به پنی گزپانی کات و جینگا عورف و عادت نه‌حکامی
 فقهی گزپان روی تی‌نه‌کات و به پنی پت‌ریست نه‌حکامی دیکه‌ی
 دپته‌جی.
 نه‌گه‌ر نیمه تهم‌شای به‌شی زۆری رای ماموستایانی مه‌زه‌به‌کان
 بکه‌ین نه‌بینین جیاوازیه‌کانیان دامه‌زراوه له‌سەر گزپانی کات و جینگا،

نهم جیوازیه ههروایه له شوری موزههیتکی تاییه تیشا. بۆنی له بینین هه ندیک بریار که جهنابی نه بو هه نیفه بریاری له سهر داوه نه بو یوسف دوا ی نهو به پینچه وانیه بریاری نهو بریاری له سهر داوه، ههروه هاش محمدی کوپی هه سهرنی شه بیانیس که نهویش قوتابی نه بو هه نیفه بو.

بۆ دور برۆین نیامی شافیهی که چۆته میسر له ی به پنی عورفو عادهتی میسر گه لیک فتوا ی به پینچه وانیه نهو فتوایانه داوه که له به غذا داویدهتی، نه مه که له کتیبی شافیه کان به موزهه ی تازی ناو نه بهن.

نیبنولقه ییم که ماموستایکی زۆر به رزو زانسا بوه نه لیت: نه گهر موفتی بریاری چۆنی حوکی کارکی لیکرا ده ی به پنی عورفو عادهتی ولاتی خاوهن پرسیاره که وه لام بداته وه، چونکه هه ر ولایتیک بهرام بهر هه ر کارکی ژبان عورفو عادهتیکی تاییه تی خۆی هه یه، نه بیت موفتی له سهر نهو نه ساسه حوکم بدات.

نه حکامی شهرهت که گۆران پووی تیناکات نه وان نه که دهریاره ی بر داو عه قیده نو یژو پۆژو زه کات دان و چونه حه جه له گه ل چه ند نه حکامی که می دیکه ی که به لگه نیکی له قورئان یان له فهرما یشتی پیغه مبه ری له سهره، به پینچه وان هه مو بریار دانیکی دیکه ی که به لیجتهاد رو پدات.

۳- له جینیکی که یا نه لیت: مسولمانه کان له کاتی خۆی که شه ریان له گه ل دانیشتوانی ولاته کانی دیکه نه کرد به خور تی خه لکیان مسولمان نه کرد. نهم وتاره کاویژ کردنی نهو وتاره یه که هه ندیک له پیاوانی که نیسه ی دوژمنی نایینی نسلام و موبه شه کان و هه ندیک له مرسته شره کان وتویانه.

نور کابرایه نه گور شتیکی له نایینی نیسلام تېښه یشتایه نه م
 کاروژهی نه نه کرد، چونکه خودا له نایه تی (۲۹) له سورپه تی (الکھف)
 نه دهرموت: ﴿لَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ﴾، واته: نه وهی
 نه یه ویت بیتته مسولمان با بیت، نه وهیش نه یه ویت کافریت که یفی
 خوزیه تی و هیچ خورتیک یان ناخوشیک روی تیناکات، جهزای
 نیمانداری و بن نیسانی له دوا رزوا دیته دی.

جگه له مهش خودا له سورپه تی کافرون به پیغه مبر نه دهرموت:
 به کافره گانی مه کهک بلت ﴿.... لکم دینکم ولی دین﴾، واته: نه ی
 کافرینه نایینی خوتان که بت پرستنه با بزخوتان بیت منیش دینی
 خوم که نایینی نیسلامه بز خومه، له لایه ن روگردنه ناین خورتی
 له کهس ناکریت. نه مه له لایک له لایکی دیکه وه نه گور بز
 مسولمان بوون خورتی بیوایه، دهر و له و لاتانه ی پوناکی نایینی
 نیسلامی گه یشتی غهیره دینیکي تیدا نه بوايه.

تینستاکه هدر له نار کورده واریا دانیش توانی هندیک دتهات له سر
 نه نایینه ن که له وه پینش باوکیانو باپایانیان له سهری بوون وه کو
 دنی (هه رموته) ی نزیک شاری کوزین که هه مو دانیش تونه گانی دیانن.
 نه گور نایینی نیسلام بز مسولمان بوون خورتی تیدا بیوایه نه بو نه م
 دینه دیانی تیدا نه بوايه. هه وروها دنی (دینارته) که له دهشتایکا
 دواي نه و چپایه ی به پشت شاری عه قروهویه، گه لیک دنی تریش که
 له دهر و پش شاری موصله که دانیش توه گانیان هه مو دیانن، جگه
 له ناحیه ی عه نکاره که نزیکی شاری هه ولیره.

بز دور برزین جوله که کان له عیراق پینش نه وهی به کومسلی بز
 نه له ستین کوزج بکه ن له هه مو شاره گانی به شینکی زوری له و جوله کانه

تیندابوو گهرهکی تاییه تیان هه بو. تنجا نه گهر رنی ببوایه که سینک به خورتی بکړیت به مسولمان نه بوایه دیان و جوله که له و جینگایانه بونیان نه بوایه.

۴- له جینکی که نه لیت شهریه تی نیسلامی فتوا به که وتنی ته لاقی سرخوش نه دات، تنجا ره خنه ی خوی له م روه دهر نه خات. نه م ره خنه یه شی وه کو ره خنه کانی دیکه ی پوچه له، چونکه نه گهر نه و له کتینکی شافعیه کان قه تیکی وای دیب نایت وای بزانیایه نه ویه رنکیشانی شهریه تی نیسلام به یی نه ویه بزانت ماموستایانی تری پشور چیان وتوه.

یه کینک نه گهر عه روق بخواته وه به یی نه ویه بزانت نه وه عه رقه. دوا یی سرخوش بیت و ژنه کسه ی ته لاق بدات هه مو ماموستایانی مه زه به کان نه لیت ته لاقه که ی ناکه ویت. به لام نه گهر مرؤنک به ناره زوی خوی عه روق بخواته وه سر خوش بیت و ژنه که ی ته لاق بدات به شینک له ماموستایانی مه زه به کان فتوایان به که وتنی ته لاقه که یان دارو وتویانه نه مه نه بیت سزای عه روق خواردنه وه که ی بیت. هه دیستکیانیش له سر رایه که یان کرده به به لکه.

به لان به رامبه ری نه مان به شینکی دیکه ی دانا و زانا له مه زه به کان نه و رایه یان ره دکر دترو و وتویانه نه و ته لاقه ناکه ویت، وه کو ماموستای دانا ته حاری و کهرخی له مه زه به یی هه نه فی، موزنه ی و سوری له مه زه به یی شافعی، که نه مه رایکی نیسامی شافعی و رای نیسام نه حمده و رای خه لیفه ی سینه م جه نابی عوسمانه و رای خه لیفه ی دادپه روه و عومره ی کوپی عبده زیزه و رای نیسام طاوس و نه به سه ورو

ریعہ و نیبن ہرم و نیبن تہ ییہ و نیبنو قہ قیہ و ہ شینکی تر لہ
ماموستا ہرزہ کان.

نیبنو قہ یم کہ ماموستائیکی ہرزو دانایہ لہ فرمایشتہ کانی
پیغمبر ﷺ نو ہدیہی خاونی رای یہ کم کردیانه بہ ہلگہ
لہ سر رایہ کہیان ہم، رددی ٹکاتہو ٹلنت: نوہ فرمایشتی
پیغمبر نیہ.

ہم ماموستایانہی ہشی دوہم ہمو ٹلنت: تہ لاقی سرخوش
ناکویت چونکہ سرخوش خاونی ویست نیہ، نوہی ہسر زوبانیا
دیت، نازانیت چہ و چی ٹلنت وکو شتییک رایہ ہروہا ٹلنت:
نایت بوترت بریاردان بہ کہوتنی تہ لاقی سرخوش سزا ہز
خواردنہوی عہرق بیت، چونکہ خواردنہوی عہرق لہ شہریعتا
سزای تابہتی خوی ہدیہ، سزاش نایت بیتہ دو سزا.

ہروہا ٹلنت گوناہی ژنہ کی چہ تا بہ خراپی میردہ کی سزا
بدرنت و تہ لاقی بکویت ژیانی لسن تیک بچیت.

نوہی تہ یویت ہز زیادہ رونبونہوی باسہ کہ با تہمہ شای باسی
(طلاق الاغلاق) بکات لہ کتیبی (زاد المعاد) کہ ہی نیبنو لقہ ییمہ،
ہروہا تہ ماشای باسی (طلاق السکران) بکات لہ کتیبی (المعلی)
کہ ہی نیبن ہرمی ٹندہ لوسیہ.

۵- لہ لاپہرئیکی دیکدا ٹلنت: نافرت بہ پنی شہریعتی نیسلامی لہ
مارہ کردنیا ہیچ رائیکی بہ دست نیہ، را ہر بہ دست کس و کارہتی.
ہم قسہ نہ گہر شتییک لہ راستی تہدایت بہ نیسبت عہ شایہری
عہرہ بہ کان و کوردہواری قسہ ییکی دروی ناشکرایہ بہ نیسبت

شءرئءءئ ئئسلامئ وءوء لء ٲاو ٲرئارءائى مامؤسئائىانى زانائ
ءانائ ٲئشؤى مءزءءبءكان. ئءوانء رائان وائء كء هئچ كءسئكى
ئافوءئ ئءگءر چئ باوكئشئى ٲئئئ ئائوانئئ بءبئ رئءائى ئءر لء
ئءكئكى ماره بكان، چءئكء ٲئفءمبءر ﷺ ئءم هءقءى بؤ ٲرئارءاره
بء فءرمائشئ كء فءرموءئءئ (الائم اءق بئفسها من وئئها، وائئها
صمائها)، وائء: ئافوءئى ٲئئئردئ ٲئوءؤئ هئچ كءسئكى ئائوانئئ لء
ئءكئكى ماره بكان ئا ؤؤئ رئئءءاء و ٲازئ ئءئئئ، كچئش ئءئئئ
ٲائ وءرئگئئئ، ئئءا ئءگءر وسكئ و ٲئءءك بؤ ئءوء وا ئءگءئئئئ
رازئوء ٲئئ ؤؤشء.

ئئبئ المنءر ئءئئئ: ئءگءر كچء لء كائئ ٲاوءءرگئئئى ٲئءءءكءر
وسكئ بؤ، ءوائ ئءوءئ ماره ئءكئئ بئئئ من رازئ ئئم و ئءم ئءزانئ
وسكئ بؤئم ٲمزامءئءئم ئءگءئئئئ، ئءو ماره كءءئ هءئئءوءشئئ.

ئئبئ عءبئاس ئءئئئ: كچئك هائء لائ ٲئفءمبءر وئئ باوكم منئ لء
ئءكئك ماره كءءوء كء من ئامءوءئئ، ٲئفءمبءر ٲئئ فءرمو سءر بءسئئ،
ئءگءر ئائءوءئ ماره كءءئءكء ؤئ ؤؤئ ئاگئئئ و هءئئءوءشئئ، كچءء
وئئ: مءءام باوكم مارهئ كءءءوم رازئم، هءر وئسئم باوكان بزانئ هءقئ
ئءوءئان ئئء كچئ ؤؤئان بءبئ ٲازئ بؤئئ لء ئءكئك ماره بكان.

بؤ ءوء ٲرؤئئ هءئءفئءكان كء ئئمامئ ئءبوءءئفء سءرؤكئانء لائان
وائء ئافوءئ چ ٲئوءؤئ ٲئئ ئان كچ ئءئوانئئ ؤؤئ لءر كءسءئ ئءئءوءئئ
مارء بكان ئءگءر ؤاوءئئ ٲئوء هؤش بؤ گءئشئئبوء ٲاءءئ ٲلوء؁ ئئءا
كءسوكارئ هءر چءئءئك باوكئشئى ٲئئ بءو ماره كءءئ قائل ئءبئ.

نيسناكه مه حكه مه شرعيه كان وه كو بزاتم له ولاتم عدره بيه كان له سر ندم رايه ندرؤن.

۶- له لاپهړيكي تر نه لیت: پتغه مېر عايشه ی كچي نه بوبه كړی ماره كړد به بن نموي رای ودرگریت. كابر ا ندم قسه يدي به په رخنه يه ك نه خاته بهر چار. ندم قسه يه شي قسه يه كي لارو پوچه له وه كو قسه كانی تر ندم قسه يه كه هيچ همبانه يه ك ناگرته خوی، چونكه نهو را ودرگرته بؤ باوكيه تی نه ك بؤ پتغه مېره.

پتغه مېر ﷺ داخوازی عايشه ی له باوكی كړد كسه جده نابي نه بوبه كړه، نه بوبه كړش ینگومان به همو شادي و خوشيه كه وه ندم خوشيه ی به كچه كدی گه ياندو شادی پنه خشی. ننجا نایا كن هم بوبه له خوشيا نه گهر بؤی بكرایه بالنه گریت ته گهر بيزانيایه پتغه مېر داوای ده كات وبه هاوسه ری خوی نه گير و نهو شه ر فوری پنه به خشی و نه يكات به دايكيتك له دايكه كانی مسولمانانو باوكيشی به خه زوری خوی دانه نیت. به لأم نهو چاره كول بیت سچی به روه نه زانیت ميشکی خاونه كدی له تينگه یشن بن بهش نه كات.

۷- له جتيكي كد يا نه لیت: نافرته تيك چوه لای پتغه مېر ﷺ داوای كړد ماره ی بكات، پتغه مېر ش به بن را ودرگرتنی له په كينكي ماره كړد، ننجا نه لیت چؤن دروسته په كيتك ژنيك به بن ليزن لس ودرگرتنی له په كيتك ماره بكات. ندم رخنه يه ش شايد ده له سر نه زانینو كال فاسی. نهو روداره بهم شتويه بوه، پتغه مېر ﷺ كه له گدل به شيتك له پاره كانی دانیشتهو نافرته تيك هات وای درخست كه نه يه ویت پتغه مېر ﷺ ماره ی بكات، روداره كه وا دهر نه خات كه نافرته كه

بن کەس و بە بن گوزەران بو، هاتۆته لای پینغەمبەر بۆ ئەوی بیگات
 به خاوەن مێردو له بینکەسی و نیداره خراپی رزگاری بکات، ننجاً
 پینغەمبەر که خۆی نه یوست ماری بکات و یستویه تی یه کینک
 لهوانه ی له گه ئلی بون هه ز له ماره کردنی بکات و ئاواتی ئافره ته
 بینیتته دی، فرمویه کئ نه یه ویت ئەم ئافره ته بکاته هار سه ری
 خۆی، یه کینک له و دانیشوانه وتویه تی من، پیتی وتوه چیست هه یه
 بیگه ی به ماره یی، وتویه تی هیچم نه له و کراسه زیاتر که و
 له بهرمایه، پیتی فرمویه بچۆر وه ماله وه بزانه چیت ده ست نه که ویت
 هه ر چه ندینک کهم بیت، پیاره به گورجی پوی کردۆته ماله که ی به لام
 به ده ست به تالی گه راپه اوه وه هیچ شتیکی ده ست نه که ورتبوو.

ننجاً پینغەمبەر ﷺ پیتی ته لیت چیت له قورئان له به ره، نه ویش
 نه و ی له به ری بو ده ری خستوه، پینغەمبەر فرمویه تی: نه و ی
 له به رته فیری ئەم ئافره ته ی بکه تا بیته ماره یی بۆی. ننجاً له سه ر
 ئەم مه رجه ئافره ته که ی به که یف خۆشی و په زامه ندیه وه له پیاره که ی
 ماره کردو له و ناخۆشی و بینکەسی و ته نیایه رزگاری کردوه. ننجاً ئایه
 ئەم جینی په خنه یه، یان ده رکه وتنی دورینی و حیکه مه تی پینغەمبەر ی
 تیندایه، سلاری خواد ی له سه ر بیت.

۸- ئەم له ئایین وه رگه رپاره له جینه کی دیکه دا له کتێبه که یا ته لیت:
 پینغەمبەر به و چاره ی ته ماشای شه ی تان نه کات، به هه مان چار
 ته ماشای ئافره ت ده کات.

مرؤڅ ته گهر بوغزو کینهی بهرامبر په کینک زړو تیرؤ به تین بیت له سنوری یو هوش نه چیتته دهریو درؤو نیفتای وا نه کات که په کینک نه ختینک تینگه یشتنی هدیت بریای پښ ناکاتو کابرای له بهرچاو نه کموت. پیغه مبر ﷺ هروړه کو له باسینکی له مه وپیش باسمان کرد که فدرموړی تی: چاکترین کهستان نو که سیه که بز خیزانه کهی باش بیتو بهرموړیت: من باشتریتانم له باشیا له گهل خیزانه کاتم، هروړه ها له دامن کینوی عهرفه به وتارو په ندیک رو بکاته یاره کانی و به نامؤزگاری پینان بلیت: نافرته کاتان نه مانه تی خودان لای نیوه نه بیت بهر چاره تهمه شایان بکن هر وه کو نیوه ههفتان به سر نه وانه هدی، نه وایش هدیان به سر نیوه هدی.

هروړه ها له فدرمایشتینکی دیکه یا بلیت: هیچ که سیک نافرته به چاوینکی نرمو بن نرخ تهمه شا ناکات تنیا که سانی بن که لک و کینه دار نه بیت، که سیش قه دریان ناگرتت که سانی ره سزو به حورمهت نه بیت: له فدرمایشتینکی دیکه یا که بهرموړیت هروړه کو له مه وپیش زانیمان- به هشت له ژیر پینی دایکانه - که نافرته تن.

پیغه مبر ﷺ که خاوهی نه م فدرمایشتانه بیت چؤن یو هوش پښ نه دات که به چاوینکی که م تهمه شای نافرته کردینت و بوتړیت بهو شتوهدی تهمه شای شهیتانی کرده نه وها تهمه شای نه وانی کرده، نه مه قه نیکه له دلینکی بزگه نی گلاؤ نه بیت نایه ته دهره، تنجا په کینک که له دیتنی بزشنایی کویر بیت و بزشنایی رؤ به تاریکی شو بزانتت نه بیت وتاری چ نرخ و سینگینکی هدیت و نایه له تنه کهی زبل زیاتر جینگیر نه بیت؟

۹- ہم لہ خدا یاخہ لہ لاپہریکی دیکہی کتیبہ کہیا لہ مانای
 نایہ تی (۱۴) لہ سورہی (آل عمران) کہ خودا نہ فہرمویت: ﴿رُؤِیَ
 لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ
 وَالْفِصَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْخَرْثِ ذَلِكَ مَقَاغِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ
 عِنْدَهُ خُسْنُ الْمَاٰبِ﴾ بہین شہرو حہیا نہ لیت ہم نایہ تہ بہ چ
 چارنیک تہ مہشای ناژہل نہ کات ہدر بہر شینویہ تہ ماشای نافرت
 دہ کات. ہم کابرایہ لہ دوا رزؤا بہ چ رنگ زہردیک لہ حوزوری خودا
 بوہستیت کہ مانای فہرمایشتہ کہی بہم شینویہ خستوتہ بہر چار
 تا نہوانی تیناگہر نیمان لہ ناو دلیانہ کزہ مانای نایہ تہ کہ بہ
 خراپی وہریگرو لہ نایسن وہریگہرین.

خودا لہم نایہ تہ دا نہ فہرمویت: خوشی و نارہزی ژبانی دنیا مان بؤ
 نادہ میزاد پازاندوتہرہ. لہ خوشویستنی مرؤقان بؤ نافرتان، نافرتانیش
 بؤ مرؤقان، ہدروہا خوشویستنی مالو مندالو سامانی رؤو لہ زہرو
 لہ زیو لہ نەسپی رەسەنی دیمەن جوان کہ بہر تہ درئ تا لہ ناو شیناییا
 بلہ وہریت، ہدروہا خوشویستنی ناژہل لہ مہرو بزنو حوشتر و مانگوار
 کینلانی باغ و باغات و دغلر دان.

نہمانہ مان لہم درنیایہ پازاندوتہرہ خوشویستمان کردہ کہ تیا
 بہ خوشی مایہی رابواردنہ. بہ لام نادہ میزاد لہم دونیایہ یا ناییت دلی
 ہدر بہمانہرہ بہند بیت و ہدر بؤ نہمانہ ہەرل بدات و دوارؤوی لہ بیر
 بچیت و ہەرلی بؤ نہدات، بہ لکو نہ بیت بہ باشی ہەرل بؤ نہمیش
 بدات و خزی لہ خودا نزیک بکاتہرہ بہ بہ جیتہنانی فہرمانہ گانی و
 بدکردنہ چاکہر خق لہ خہراپہ پاراستن، خودا باشترین دواہانتی لایہ،

داياناره بۇ ئەوانەى خوشى ژيانى دونيا لە ھەولەدان بۇ خوشى داروژو
درايان ناخات.

قانونى خودا لە ژيانا ئەبىت بەم شىۋەيە بىت، ھەولەدانى بۇ ھەردو
ژيان تىدابىت تا بەشدار بىت لە خوشى ھەردو لايان، ئەك پشت بکاتە
داروژو مەبەستى ھەر خوشى دونيا بىت و ھەر بۇ ئەم ھەرل بەدات.

ھەروەهاش نابىت پشت بکاتە دنياو لە ژيانىكى ناخوشدا بىژىت،
وہکو ھەندىك لە روھبانەکان کە خۇيان ھەر بۇ خوداپەرستى تەرخان
کردو، ھەروەها وہکو ئەو ھىندىانەى کە بە فەقەر ناوئەبردەن و دنيايان
لەبەرچار تارىکەو خۇيان لە ھەمو خوشىكى تيا بىن بەش کردو.

خودا ئەمانەى پازاندۆتەمو خوشى کردو، چوئکە بە يەك گرتنى
مەرقان لە گەل ئافرەتان بە ھەلالى و خىزاندارى و نەمو نەتەرە دىتە دىو
کۆمەلايەتى پوئەدات، کارەکانى دىکەشى پازاندۆتەمو خوشکردو تا
ھەمو کەسەك لە ژيانا رو بکاتە کۆش و کاسبى و مال و سامان دەست
خست کە ئەيتە مايدى شارستانىەتى کۆمەلگاو ولات پىش کەوتن.

نايەتە کە ئەم مەبەستانەمان پىن تەگەتەن ئەك ئەوئە ئەو لە خودا
ياخىە ويستويەتى بىخاتە بەرچار.

پیرست

۵	پیشمگی.....
۱۲	حیکمت له زور ژنهینانی پیغمبر ﷺ.....
۲۶	له ژنیک زیاتر هینان.....
۴۵	دست بستر نسیرا گرتن.....
۵۷	کویلاپمتی و ناپینی نیسلام.....
۶۶	معبست جیبه له نمنفال و غنائم.....
۶۹	نمنفال.....
۸۱	سزادان.....
۸۱	۱ سزای گوشتن:.....
۸۷	۲ سزای نامین پهی.....
۹۵	۳ سزادان به بعر داران.....
۹۸	۴ سزای دزیکردن.....
۱۰۵	۵- سزای له ناپن وهرگمران.....
۱۱۲	تېروانی نیسلام دهرباری نافرته.....
۱۱۷	شاهمدی نافرته له کرهن و فروستن و قمرزا.....
۱۲۱	شاهمدی نافرته له سرچهرمدی گوشتن.....
۱۲۷	میراتی نافرته.....
۱۳۲	تلاق به دست کتیه؟.....
۱۳۷	مافی نافرته.....
۱۴۷	چمند رخنمیکیک دیکه.....
۱۵۹	پیرست.....